



การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์
ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

พิมภัสสร เต็ดขาด และ เขมินทรา ตันธิกุล 2564



รายงานการวิจัย

การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์
ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
DEVELOPMENT OF POTENTIAL FOR TEACHING ECONOMICS COURSE
OF STUDENTS IN THE FIELD OF SOCIAL STUDIES TEACHING

พิมภัสสร เต็ดขาด
เขมินทรา ตันธิกุล

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา เศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา 2. เพื่อสะท้อนผลศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา เศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักศึกษาวิชาชีพรุสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาปีการศึกษา 2564 จำนวน 38 รูป/คน ได้มาจากวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน 1. การศึกษาความต้องการสมรรถนะที่นำมาใช้ในการจัดการสอนของนักศึกษาวิชาชีพรุสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา 2. พัฒนารูปแบบสมรรถนะด้านการสอนและนำไปใช้ 3. ใช้ในจริงกับกลุ่มเป้าหมาย 4. รายงานผลการทดลองและนักศึกษาทำการสะท้อนกลับของกิจกรรม (AAR)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา เศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสำรวจเป็นเพศชาย 11 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 29.73 และเพศหญิง 26 คน คิดเป็นร้อยละ 70.27 ผลการประเมินด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างมีการประเมินพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา เศรษฐศาสตร์ ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอนเชิงปฏิบัติการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.53) ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอนเชิงปฏิบัติการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.53 ด้านความเป็นครู) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.43) และผลการวิเคราะห์การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา เศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พบว่า การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา เศรษฐศาสตร์ (ด้านผู้เรียน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการสรุปการเพื่อสะท้อนผลศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา เศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาพบว่าผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิด (Think-Pair-Share) ในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ โดยผู้เรียนคิดเกี่ยวกับประเด็นที่กำหนดแต่ละคนจากนั้นให้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนในกลุ่ม และนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมดโดยการเรียนรู้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยจัดเป็นกลุ่มๆเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้และพิจารณาข้อสงสัยต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีผ้าสอนจะคอยช่วยเหลือกรณีที่มีปัญหา กิจกรรมการเรียนรู้มีการใช้เกมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เข้าบูรณาการใน การเรียนการสอน ซึ่งใช้ในชั้นการนำเข้าสู่บทเรียน การสอน การมอบหมายงาน และการประเมินผลต่อไป

คำสำคัญ: 1. การพัฒนา 2. การสอนเชิงปฏิบัติการ

ABSTRACT

The research objectives were 1. to develop the potential of teaching in the field of economics for social studies teaching's students and 2. to reflect the results of the potential teaching of the practical teaching in the field of economics for social studies teaching's students. The sample group included 38 students in social studies teaching, academic year 2021. The data were obtained purposive sampling. The research was conducted in 4 steps; 1. a study of competency requirements for teaching management for students in social studies teaching, 2. develop a teaching competency model and apply it, 3. apply it in practice to the target group, 4. report the results of the experiment and make the student reflect on the activity (AAR).

The research results were as follows: 1. the results of the evaluation of the teaching potential development in the course of economics course, department of Social Studies Teaching, Mahamakut Buddhist University. It was found that the survey respondents were 11 males, representing 29.73% and 26 females, representing 70.27%. The sample group was assessed to develop the teaching potential of economics course which was in teaching and learning process management. Overall, it's at a high level. process and practical teaching techniques) overall were at the highest level ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.53). Overall, it was at the highest level ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.53 in terms of being a teacher).

Overall, it was at the highest level ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.43) and the assessment results of the students' development of teaching potential in economics course in Social Studies Teaching department revealed that the development's assessment of teaching potential in economics course (Student side) overall presented at a high level. 2. The summary of the results reflected the potential of teaching in action in the economics course of social studies teaching's students at Mahamakut Buddhist University: Lanna Campus. It was found that students exchanged ideas using Think-Pair-Share in learning activities. The learners thought about each given issue and then exchanged ideas with their peers in the group and presented opinions to all learners by learning how learners worked with others. They were organized into groups that allow learners to review their knowledge and consider questions in the practice of

learning activities. There was the practice of learning activities with teachers to help in case of problems or learning activities used games to integrate learning activities or used in the introduction of lessons, teaching, assignments and further evaluation.

Keywords: 1. Teaching Development 2. Workshop Teaching

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา” ฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2564 สำเร็จได้เนื่องจากได้รับความเมตตาของอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีพระคุณยิ่งกราบขอบพระคุณพระมหาวิโรศักดิ์ สุรเมธี, ผศ.ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ตรีกุล ชำนาญ ที่ได้เสียสละเวลาที่มีค่าในการให้คำปรึกษาทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการวิจัย รวมทั้งแนวทางการแก้ไขในด้านเครื่องมืองานวิจัย ในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระมหาบุญนา จานวิโร, ผศ.ดร. รักษาการผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร ประธานในการตรวจงานวิจัยตลอดจนชี้แนะแนวทางการที่เป็นประโยชน์ยิ่งในงานวิจัยฉบับนี้ ขอขอบพระคุณ รศ.ดร. ปราณีต ม่วงนวล ที่ได้เพิ่มรายละเอียดในการสร้างเครื่องงานวิจัยเพื่อให้ได้คุณภาพของเครื่องมือวิจัย รวมทั้งปรับกรอบแนวคิดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เชิงคุณภาพให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ นอกจากนี้ขอขอบคุณประชากรสัมภาษณ์ทุกท่านที่เสียสละเวลาในการสะท้อนผลการทดลอง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งและขอขอบคุณประชากรที่ร่วมรับฟังความคิดเห็น และวิพากษ์เพื่อให้การวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

รายงานการวิจัยฉบับนี้หากมีความบกพร่องหรือไม่สมบูรณ์ในส่วนใดผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว หากมีคุณประโยชน์ต่อผู้อ่านหรือต่อแนวทางการพัฒนาการศึกษา ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแต่บิดามารดาผู้มีพระคุณที่ซึ่งเป็นผู้หว่านเมล็ดพันธุ์แห่งปรัชญาชีวิตและสังคมให้แก่ผู้วิจัย และขอเชิดชูครูบาอาจารย์ทุกท่านของผู้วิจัยที่เคยอบรมสั่งสอนตลอดจนประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยมา ณ ที่นี้ด้วย

พิมพ์ัสสร เต็ดขาด
หัวหน้าโครงการวิจัย
28 กุมภาพันธ์ 2566

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูปภาพ	ซ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเรื่องศกยภาพ	7
2.2 การพัฒนาศกยภาพการสอนและการจัดการเรียนรู้	9
2.3 กรอบสมรรถนะในการพัฒนาครูผู้สอน	13
2.4 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	17
2.5 ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน	20
2.6 รูปแบบการสอนและวิธีสอน	23
2.7 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ	28
2.8 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ	45
2.9 การประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน	48
2.10 หลักสูตรการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	50
2.11 วิชาเศรษฐศาสตร์	55
2.12 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	59

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.13 สรุปกรอบแนวความคิด	63
3 วิธีดำเนินการวิจัย	65
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	65
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	65
3.3 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	66
3.4 วิธีการดำเนินการวิจัย	68
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	69
3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	69
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	71
4.1 ผลการวิเคราะห์การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา เศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา	71
4.2 สรุปผลการสะท้อนผลศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของ นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา	78
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	81
5.1 สรุปผลการวิจัย	81
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	85
5.3 ข้อเสนอแนะ	88
บรรณานุกรม	89
ภาคผนวก	94
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	95
ภาคผนวก ข ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย	103
ประวัตินักวิจัย	106

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 1.1	สรุปความคิดรวบยอดหลักของวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นการวิพากษ์และการปฏิบัติเป็นฐาน	33
ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวนและค่าร้อยละด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน	71
ตารางที่ 4.2	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา (ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน)	72
ตารางที่ 4.3	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา (ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอนเชิงปฏิบัติการ)	73
ตารางที่ 4.4	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา (ด้านความเป็นครู)	75
ตารางที่ 4.5	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา (ด้านผู้เรียน)	76
ตารางที่ 4.6	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา (ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอน)	77

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	กระบวนการทำงานเป็นขดลวดเคมมัส	46
2.2	แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmmis and MctTaggart	47
2.3	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา	64

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสร้างความวิตกกังวลและความไม่มั่นคงในหมู่ครู ซึ่งถือเป็นความท้าทายที่จะเรียนรู้กลยุทธ์ใหม่ ในฐานะที่เป็นผู้นำการศึกษา ครูอาจารย์ต้องยอมรับที่จะเรียนรู้และแก้ปัญหาที่อาจจะเกิด จากทฤษฎีใหม่ ๆ ที่เข้ามาอย่างมีสติครูต้องเป็นตัวอย่างของผู้ที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตการศึกษาจะต้องเรียนรู้วิธีการคิดนอกกรอบและพัฒนามากขึ้นงาน ของครูไม่ได้เป็นเพียงแค่ปรับแต่งสภาพที่เป็นอยู่ ถ้าหากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในระบบโรงเรียนเราควร จะแสวงหาความจริงจากหลายมิติ ในฐานะที่เป็นมนุษย์เรามีความซับซ้อนหลายแง่มุมชีวิตที่ไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงรูปแบบเดียวมนุษย์ชอบความจริงแต่ก็ต้องอาศัยอยู่บน หน้ากากของการเรียนรู้ จากความหลากหลายของแหล่งที่มา ขณะเดียวกันครูผู้สอนควรจะได้รับ การฝึกอบรม เกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ๆ เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะของมนุษย์ของพวกเขา อีกทั้ง ครูต้องเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับชุมชนที่ หลากหลาย มากขึ้น และเห็นพ่อแม่เป็นแหล่งของการเรียนรู้และการสนับสนุนมากกว่าการแทรกแซง (ซันด์ชัย อธิเกียรติ และธนาธิกร สาระเลื่อนแก้ว, 2559, ออนไลน์) ซึ่งทฤษฎีการสร้างความรู้จะให้ความ สำคัญกับกระบวนการและวิธีการของบุคคลในการสร้างความรู้ความเข้าใจจากประสบการณ์ รวมทั้งโครงสร้างทางปัญญาและความเชื่อที่ใช้ในการแปลความหมายเหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ เขาเชื่อว่าคนทุกคนมีโลกของตัวเอง ซึ่งเป็นโลกที่สร้างขึ้นด้วยความคิดของตน และคงไม่มีใครกล่าวได้ ว่าโลกไหนจะเป็นจริงไปกว่ากัน เพราะโลกของใครก็คงเป็นจริงสำหรับคนนั้น ดังนั้น โลกนี้จึงไม่มี ความจริงเดียวที่ดีที่สุด ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มนี้ถือว่าสมองเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดที่เราสามารถใช้ ในการแปลความหมายของปรากฏการณ์ เหตุการณ์ และสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ ซึ่งอาจแปลความหมาย ดังกล่าวเป็นเรื่องที่เป็นส่วนตัว (personal) และเป็นเรื่องเฉพาะตัว (individualistic) เพราะการแปล ความหมายของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับ การรับรู้ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความสนใจ และภูมิหลังของแต่ละบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน (Jonassen, 1992, pp. 139 อ้างใน สถาพร พุทธิพิบูล, 2558) ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์ผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรจัดให้ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน กิจกรรมต้องสะท้อน ความต้องการในการพัฒนาผู้เรียน และเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียนการสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม และการ เจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี กับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนให้เป็นพลวัต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมรวมทั้ง กระตุ้นให้ผู้เรียนประสบ

ความสำเร็จในการเรียนรู้ การจัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทาย และให้โอกาสผู้เรียนได้รับวิธีการสอนที่หลากหลาย การวางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเนื้อหาและกิจกรรม และครูผู้สอนต้องใจกว้าง ยอมรับในความสามารถในการแสดงออก และความคิดเห็นของผู้เรียนซึ่งในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ทั่วโลกให้ความสำคัญกับเรื่องการพัฒนามากขึ้น ทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ตลอดจนสังคมที่เป็นอยู่ จากแนวคิดในการพัฒนาประเทศโดยอาศัยการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้เกิดการทำให้หลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติประเภทต่าง ๆ มาใช้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์เป็นปัญหาที่สังคมโลกต้องเผชิญและรอการแก้ไขอย่างเร่งด่วน จากปัญหาดังกล่าวเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนควรต้อง มีการพัฒนาที่ก้าวหน้า โดยการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือและตัวนำที่สำคัญ ภายใต้สาระสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ (Tangsikabuth, 2004, pp. 4)

กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ฉะนั้นครูผู้สอนจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 8) ปัจจุบันสภาพสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตามกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตในปัจจุบันเป็นอย่างมาก วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่สอนเกี่ยวกับการผลิต การแจกจ่าย การบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่าง มีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ในชีวิตประจำวัน จึงเป็นวิชาที่สำคัญวิชาหนึ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ วิชาเศรษฐศาสตร์จัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งสอนว่าด้วยการ อยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้ สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 1) ซึ่ง พิริยะ ผลพิรุฬห์ (2560, ออนไลน์) ได้กล่าวถึงปัญหาในการสอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์และได้ใช้แนวคิดเรื่องเศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources Economics) และเศรษฐศาสตร์แรงงาน (Labor Economics) มาศึกษาเรื่องครูในภาคเอกชนใช้แนวคิด Human Resources Economics มาพัฒนาคนและองค์กรอย่างเป็นระบบกันเต็มบ้านเต็มเมือง แต่เมื่อมาดูที่ระบบครูกลับไม่มีการใช้ Human Resources Economics เข้ามาแต่เลย เราศึกษาระบบของครู ผ่านกรอบใหญ่ที่เรียกว่า R2R นั่นคือ การวิเคราะห์ระบบบุคลากรครูตั้งแต่

กระบวนการคัดเลือกครูจนถึงเกษียณ ว่าระบบครูใช้การได้แค่ไหนในส่วนของแนวคิดเศรษฐศาสตร์แรงงาน เราจะเริ่มศึกษาจากด้านอุปทานของแรงงาน นั่นคือ การผลิตครู เช่น ครูมีจำนวนเท่าไร ค่าจ้างและผลตอบแทนเป็นอย่างไร เมื่อเวลาผ่านไป เงินเดือนของเขาเพิ่มขึ้นหรือลดลงเมื่อเทียบกับอาชีพอื่น รวมถึงความแตกต่างภายในอาชีพของเขาเอง เช่น ครูอนุบาล ครูประถม ครูมัธยม ครูมหาวิทยาลัย มีความแตกต่างกันหรือไม่จากนั้นเราจะศึกษาจากด้านอุปสงค์แรงงาน หรือการจ้างแรงงานครู ประเด็นที่สนใจ เช่น โรงเรียนมีความสามารถในการจ้างครูหรือไม่ เขาเลือกครูเองได้ไหม โรงเรียนใช้งานครูอย่างเหมาะสม ให้ทำงานที่ควรจะทำหรือไม่ มีวิธีการพัฒนาครูอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ นำไปสู่คุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้นหรือไม่ จากนั้นเรานำทั้งด้านอุปทานและอุปสงค์มาเชื่อมกันเพื่อดูเรื่องประสิทธิผลว่า สุดท้ายแล้วคุณภาพของครูเป็นอย่างไร และอะไรที่ทำให้ครูเก่งหรือไม่เก่ง และคำว่า “ครูเก่ง” นี้ก็เป็นปัญหาเป็นหนึ่งในโจทย์วิจัยที่คิดมากกว่าครูเก่งจะวัดอย่างไร เพราะในเมืองไทย เวลาเราไปวัดคุณภาพครู เรามักจะพิจารณาว่า หนึ่ง ครูดีต้องจบครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ สอง ครูดีต้องจบปริญญาโท คำถามคือ “แค่ 2 เงื่อนไข ซึ่งจริง ๆ แล้ว ครูที่มีคุณภาพอาจมีสภาพเรียนไม่จบอะไรเลย แต่เป็นคนใส่ใจเด็ก รักเด็ก ทุ่มเทให้เด็ก ซึ่งตรงนี้เราวัดเชิงปริมาณไม่ได้” นอกจากนี้ สุพรรณิ ขาญประเสริฐ (2557, น. 3-6) กล่าวว่า แนวทางจัดการเรียนรู้ของการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การจัดการเรียนรู้ควรออกแบบกระบวนการเรียนรู้โดยให้มีกิจกรรมเชิงปฏิบัติการไม่เน้นการสอนแบบบรรยายที่ใช้เวลานาน ๆ หากเป็นการบรรยายควรมีกิจกรรมขึ้นเป็นช่วง ๆ ซึ่งกิจกรรมนั้นอาจมีความหลากหลาย เช่น การบันทึกอย่างมีโครงสร้าง การทำแผนภาพ ผังมโนทัศน์ การวาดรูป การยกตัวอย่าง การนำเสนองานการร่วมแสดงความคิดเห็นการสรุปความรู้ ด้วยการใช้ภาษาของตนเองผู้สอนควรออกแบบหรือเลือกกิจกรรมที่มีความหลากหลายมีความเหมาะสม และที่สำคัญกิจกรรมนั้นต้องให้นักเรียนมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในการทำงานหรือลงมือปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีอิสระในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินกิจกรรมแต่ละขั้นตอนในเวลาพร้อมกัน เช่น ขณะที่ผู้เรียนกลุ่มหนึ่งกำลังดำเนินกิจกรรมตามใบงาน อีกกลุ่มหนึ่งอาจศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือ เอกสาร แต่อีกกลุ่มหนึ่งอาจดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้เร็วหรือช้าแตกต่างกัน ดังนั้นผู้สอนต้องมีการออกแบบกิจกรรมหรือวิธีการดำเนินการเรียนรู้นอกเหนือจากบทเรียนปกติผู้สอน ควรแบ่งสัดส่วนเวลาส่วนใหญ่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะ มีการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก โดยใช้เวลาในการถ่ายทอดข้อมูลในส่วนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบผิวเผินในสัดส่วนที่น้อยกว่า นอกจากนี้ผู้สอนจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ประโยชน์และแสดงออกถึงประสบการณ์ที่พวกเขาได้เรียนรู้ รวมทั้งมีโอกาสดำเนินการย้อนกลับทันทีจากเพื่อนหรือครูผู้สอน รูปแบบของการทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่นิยมนำมาใช้ในห้องเรียนและการเลือกใช้กิจกรรมรูปแบบใด

นั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม จำนวนผู้เรียน ระยะเวลาในการทำกิจกรรม ขนาดของห้องเรียน พื้นที่ในการทำกิจกรรม รวมทั้งทักษะความสามารถในการดำเนินกิจกรรมของผู้สอน

ทั้งนี้สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ได้มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา ED1146 เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ซึ่งเป็นรายวิชาเอกบังคับเรียนเพื่อให้นักศึกษานำความรู้ในรายวิชานี้ไปประกอบวิชาชีพรู ซึ่งผู้สอนได้สังเกตเห็นว่าในรายวิชาดังกล่าวมีความยากของเนื้อหา ต้องเข้าใจหลักการในการวิเคราะห์ของข้อมูล วิธีการสร้างข้อมูลจากนามประธรรมให้เกิดเป็นรูปธรรมเข้าใจง่าย สามารถสื่อสารผ่านสื่อการเรียนการสอน เพื่อสร้างความเข้าใจการจัดการเรียนการสอนในระดับต่าง ๆ ดังนี้จึงได้ใช้แนวคิดดังกล่าวสร้างงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา” นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มทักษะการสอนในสาขาวิชาการสอนสังคมให้เกิดประสิทธิภาพของความเป็นครูสังคมศึกษาต่อไปในอนาคต

1.2 ปัญหาวิจัย

การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลระดับใด

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
2. เพื่อสะท้อนผลศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนประจำรายวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น จำนวน 1 คน และนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 37 รูป/คน สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ปีการศึกษา 2564 รวมทั้งหมดจำนวน 38 รูป/คน

การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 1 ทั้งหมดจำนวน 37 รูป/คน (เนื่องจากรายวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น เปิดสอนในระดับชั้นปีที่ 1) และอาจารย์ผู้สอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด จำนวน 38 รูป/คน

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา
2. ด้านการสอนในรายวิชาเศรษฐศาสตร์สำหรับครูสังคมศึกษา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน จากการฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักกระบวนการคิดวิเคราะห์ การสืบค้นข้อมูล การสร้างความตระหนักด้วยกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดและคุ้มค่า ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ประกอบด้วยนิยามศัพท์เฉพาะ ดังต่อไปนี้

การสอนเชิงปฏิบัติ หมายถึง การเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) ด้วยการวิเคราะห์ ประเมินค่า และสร้างสรรค์ไม่เพียงแต่เป็นผู้ฟัง ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน ตั้งคำถาม และอภิปรายร่วมกัน ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง

การพัฒนาศักยภาพ หมายถึง การนำเอาความรู้และความสามารถที่ได้จากการจัดการเรียนรู้รายวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีกระบวนการ มีความพยายามและมุ่งมั่นในการทำงานให้ดีที่สุด

ศักยภาพด้านการสอน หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครู มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ริเริ่มการปฏิบัติที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนานวัตกรรม ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้องค์ความรู้ด้านการสอนและการจัดการเรียนรู้

ประสิทธิภาพและประสิทธิผล หมายถึง ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้นักศึกษาเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และเป็นต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาในฐานะนักศึกษาวิชาชีพครูในอนาคต เพื่อให้เกิดผลในการทำงานและประสบผลสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

การสะท้อนผล หมายถึง สิ่งสะท้อนการกระทำของนักศึกษาที่สามารถมองเห็นตนเองภายใต้บริบทจากประสบการณ์ที่ได้ออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ด้วยวิธีการเผชิญ ความเข้าใจ และแก้ไขปัญหาจากการปฏิบัติงานของตนเองทั้งที่ต้องการและจากการปฏิบัติจริง

นักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ใน คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ปีการศึกษา 2564

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้พัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
2. สามารถสะท้อนผลศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา” เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพซึ่งประกอบด้วยแนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเรื่องศักยภาพ
- 2.2 การพัฒนาศักยภาพการสอนและการจัดการเรียนรู้
- 2.3 กรอบสมรรถนะในการพัฒนาครูผู้สอน
- 2.4 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
- 2.5 ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 2.6 รูปแบบการสอนและวิธีสอน
- 2.7 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
- 2.8 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
- 2.9 การประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
- 2.10 หลักสูตรการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2.11 วิชาเศรษฐศาสตร์
- 2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.13 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิดเรื่องศักยภาพ

2.1.1 ความหมายของคำว่าศักยภาพ

คำว่าศักยภาพ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Potential” ตามความหมายของรูปแบบศัพท์แปลว่า “ภาวะแฝง อำนาจ หรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆอาจทำให้พัฒนาหรือทำให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2538, น. 780) และได้มีผู้เชี่ยวชาญรวมทั้งนักวิชาการกล่าวถึงความหมายของศักยภาพไว้ในลักษณะที่สอดคล้องกัน อาทิเช่น เพชรน้อย ม่วงงาม (2539, น. 6-7) ได้ศึกษาคำจำกัดความของศักยภาพ สรุปว่าหมายถึงพลังความสามารถที่แฝงอยู่และสามารถทำให้ปรากฏได้ ความสามารถที่แสดงหรือปรากฏ เป็นได้ทั้งเครื่องชี้หรือสะท้อนศักยภาพในอดีตและเป็นเครื่องบ่งบอกศักยภาพภายในอนาคต การปรากฏของพลังศักยภาพของสิ่งใด ๆ จะเป็นเช่นใดขึ้นอยู่กับปัจจัยอย่างน้อยสองส่วน คือ พลังความสามารถของสิ่งนั้น และเงื่อนไขบริบทที่เป็นไปได้ทั้งตัว

ขีดขวาง หรือตัวหนุนเสริม การปรากฏออกมาของศักยภาพนั้น ที่สำคัญคือเงื่อนไขเชิงบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอจากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า “ศักยภาพ” หมายถึง ความสามารถ ความพร้อม หรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งสามารถทำให้ปรากฏหากได้รับการพัฒนาหรือกระตุ้นจากภายนอก อันจะส่งผลต่อความสำเร็จและความพึงพอใจสูงสุด

2.1.2 ศักยภาพระดับบุคคล

จากความหมายของคำว่า “ศักยภาพ” ดังกล่าวแล้ว ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านให้ความหมาย โดยจำแนกศักยภาพออกเป็นระดับต่าง ๆ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับองค์กร และศักยภาพในการบริหาร โดยศักยภาพระดับบุคคลมีผู้ให้ความหมายดังนี้ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528, น. 229-230) กล่าวว่า ศักยภาพระดับบุคคล คือ ความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ที่มีความพร้อมจะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทางด้านร่างกาย ได้แก่ ภูมิภาวะ ซึ่งหมายถึง การเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ของร่างกายและจิตใจ ได้แก่ ความพอใจที่จะสนองต่อสิ่งเร้า หรือพอใจจะกระทำสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นองค์ประกอบที่จะทำให้เกิดศักยภาพในระดับบุคคล ภูมิภาวะ หมายถึง ความเจริญเติบโต โตทั้งด้านร่างกาย จิตใจสติปัญญาและอารมณ์ รวมถึงประสบการณ์ทางสังคมหรือความรู้เดิม ผู้มีประสบการณ์เดิมมากย่อมมีแนวโน้มที่จะเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้มีประสบการณ์เดิมน้อย

เยาวลักษณ์ ศิริสุวรรณ (2539, น. 7) กล่าวว่า ศักยภาพของบุคคล หมายถึง พลังความสามารถของบุคคลที่มีอยู่ในตัว ซึ่งสามารถนำออกมาใช้เพื่อดำเนินการหรือประกอบกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งในขอบเขตได้เป็นผลสำเร็จ อนึ่ง จะมีลักษณะที่ไม่ตายตัวแต่อาจจะทำให้มีมากขึ้น หรือแข็งแรงขึ้นจากการพัฒนา

สรริสา ตระกูลวงษ์ (2540, น. 8) ให้ความหมายว่า ความพร้อมหรือแนวโน้มที่ จะแสดงความสามารถที่ มีอยู่ให้ปรากฏ เมื่อมีโอกาสที่ จะกระทำในระดับบุคคลปัจจุบัน ศักยภาพถึงมีความสำคัญต่อองค์กร ในอันที่จะส่งผลให้องค์กรมีการดำเนินการที่ดีและยั่งยืน

วิริยา เอี่ยมวิบูลย์ (2548, น. 11) กล่าวถึงศักยภาพของบุคคลว่า หมายถึง การแสดงความสามารถที่มีอยู่ให้ปรากฏเมื่อมีโอกาสที่จะกระทำได้ในระดับบุคคลและระดับองค์กรภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

จากความหมาย “ศักยภาพระดับบุคคล” ที่นำมาเสนอข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ศักยภาพระดับบุคคล หมายถึง ความสามารถสูงสุดในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เป็นอยู่ ศักยภาพ จึงเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้การทำงานสำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การพัฒนาศักยภาพการสอนและการจัดการเรียนรู้

การเรียนรู้ของผู้เรียนหัวใจสำคัญของการศึกษา แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาได้กำหนดให้การศึกษาฐานสมรรถนะนั้นเป็นแนวทางในการปฏิรูปหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้เกิดการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิต โดยการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนในครั้งนี้ ครูผู้สอน หลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์และสนับสนุน เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเกิดสมรรถนะตามเป้าหมายที่กำหนดได้ โดยการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรของสถานศึกษา คือผู้บริหารและครูผู้สอนซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนที่สำคัญ มีกรอบคิดในการเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงที่ถูกต้อง เกิดความตระหนัก เข้าใจในสิ่งที่ตนต้องพัฒนาก่อนการนำไปใช้จริง โดยครูผู้สอนควรทำความเข้าใจกับบทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไป เข้าใจเรื่องที่จะพัฒนาและวิธีการในการพัฒนาสมรรถนะของตน เมื่อครูผู้สอนมีเป้าหมายที่จะจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่จำเป็น ปรับแนวคิดและมุมมองในการออกแบบและจัดการเรียนรู้จากการเน้นที่เนื้อหาสาระมาเน้นสมรรถนะ จะช่วยให้มองเห็นการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นองค์รวม โดยครูผู้สอนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563, น. 132) ดังนี้

การเป็นผู้มีกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ครูผู้สอนควรพัฒนาตนเองโดยเชื่อว่าความสามารถหรือสติปัญญาของบุคคลสามารถพัฒนาได้ตลอดเวลา การไม่หลีกเลี่ยงความท้าทาย การไม่ย่อท้อต่อความล้มเหลว การเห็นคุณค่าของความพยายาม การเรียนรู้จากคำวิจารณ์และการมองหาบทเรียนและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น มีความพร้อมที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง มีความคิดยืดหยุ่นปรับตัวได้ในหลากหลายสถานการณ์ มีความสามารถในการคิดนอกกรอบ คิดสร้างสรรค์ มีความกล้าที่จะทำสิ่งใหม่ที่ไม่คุ้นเคย กล้าเสี่ยง และรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ชื่นชมยินดีเมื่อสำเร็จ และสามารถระบุปัญหา และค้นหาวิธีการในการแก้ปัญหาในกรณีไม่สำเร็จตามเป้าหมายได้

ความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาฐานสมรรถนะครูผู้สอนควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาฐานสมรรถนะ ทั้งเรื่องของหลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ การประเมินฐานสมรรถนะ รวมไปถึงสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนโดยมีจุดประสงค์การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นเป้าหมาย ซึ่งจะมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะเจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการใช้ชีวิตได้ การสอนที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiated Instruction) ครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับตัว

และจัดระบบการสอนจากแบบ “One Size Fits All” มาเป็นระบบที่ให้ความสำคัญกับการประเมินผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากยิ่งขึ้น มีการวิเคราะห์ผู้เรียน การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ธรรมชาติผู้เรียน ประสบการณ์ พื้นฐานความรู้ วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมไปถึงเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน (Aubrey S., et al, 2018, pp. 110)

การบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์โดยครูต้องสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้ อะไรจึงจะช่วยให้ทำสิ่งนั้นได้ ซึ่งเอื้อให้มีการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์และลดภาระการเรียนรู้ที่ไม่จำเป็น ผู้เรียนต้องได้รับความรู้และฝึกใช้ความรู้ในการทำงาน รวมทั้งพัฒนาคุณลักษณะที่ควรจะต้องมีในการทำสิ่งนั้น ให้ประสบผลสำเร็จได้ในระดับที่กำหนด

การจัดการกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ครูจัดการเรียนรู้ที่เน้น “การปฏิบัติ” โดยมีชุดของเนื้อหาความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ จึงทำให้สามารถลดเวลาเรียนเนื้อหาจำนวนมากที่ไม่จำเป็น เอื้อให้ผู้เรียนมีเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และมีโอกาสได้ฝึกฝนการใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญ ผ่านกลยุทธ์ในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต้นตัว ทั้งทางร่างกาย (Physically Active) การคิดและสติปัญญา (Intellectually Active) อารมณ์ และจิตใจ (Emotionally Active) และทางสังคม (Socially Active) จะส่งผลให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ดีขึ้น

ด้านทักษะการเป็นผู้ชี้แนะ (Coach) และการเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Learning Facilitator) โดยการพัฒนาให้ครูเป็นผู้ชี้แนะและเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ทำหน้าที่คอยจัดเตรียมอุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อให้การจัดกิจกรรมนั้น ๆ ดำเนินไปได้ คอยส่งเสริมวิธีการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง คอยชี้แนะและสะท้อนผลระหว่างทางจนผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทำได้ด้วยตนเองจนสำเร็จ

เมื่อต้องเข้าสู่การศึกษาระดับสมรรถนะก็ย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไป โดยสามารถแบ่งบทบาทของครูผู้สอนตามมิติต่าง ๆ ได้ดังนี้ (Haynes, E, et al, 2016, pp. 86)

บทบาทของครูผู้สอน การจัดการศึกษาระดับสมรรถนะเป็นการพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้เรียน โดยยึดโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียน การนำหลักสูตรไปใช้จึงควรเป็นสิ่งเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนและต้องคำนึงถึงบริบทและนิเวศในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นบทบาทของครูจึงต้องเปลี่ยนจากคุณครูเป็นศูนย์กลาง มาเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจัดประสบการณ์/สถานการณ์ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้ฝึกนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ได้เรียนรู้ไปใช้จนเกิดสมรรถนะที่ต้องการ โดยพิจารณาจากวิถีชีวิตและนิเวศการเรียนรู้ของเด็กในชีวิตจริงมาออกแบบการเรียนรู้ที่มีความหมายให้กับผู้เรียน ครูจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) โดยการให้

ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบรู้จักจริง (Mastery Learning) ทั้งในด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการเกิดสมรรถนะที่ต้องการ

บทบาทในการพัฒนาผู้เรียนครู มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมในทุกมิติของชีวิตทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่สะท้อนความสามารถของผู้เรียน มีสุขภาวะที่ดี เรียนไปใช้งานได้และสามารถยืดหยุ่นได้ โดยครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปลดปล่อยศักยภาพของผู้เรียนและให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเองให้อิสระในการออกแบบการเรียนรู้ที่มีความหมายและเป็นเป้าหมายร่วมระหว่างครูกับผู้เรียน ครูจะเป็นผู้กระตุ้น หนุนเสริม สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ เป็นผู้ชี้แนะและอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Learning Facilitator) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีความหมาย ครูเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ โดยพัฒนาให้มีสมรรถนะที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต รักการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนความคิดได้ง่าย และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

บทบาทในการประเมินผลผู้เรียน ครูเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ประเมินเพื่อตัดสินเป็นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) ให้ครูเกิดการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนโดยใช้การประเมินสมรรถนะผู้เรียนด้วยการประเมินตามสภาพจริง ครูมีบทบาทในการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feed Back) จากสิ่งที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง และให้ความช่วยเหลือตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนในการเรียนการสอนประจำวัน และประเมินจากความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน เช่น การประเมินจากการปฏิบัติ (Performance Assessment) หรือการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) รวมถึงการประเมินตนเอง (Student Self-assessment) และการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง โดยครูสื่อสารผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมาย กำหนดวิธีการเรียนรู้ของตนเองร่วมด้วย และสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้แตกต่างกันได้ โดยผู้เรียนแต่ละคนสามารถไปได้เร็วหรือช้า (Self Pacing) ตามความถนัดและความสามารถของตนเองและสามารถแสดงสมรรถนะหรือพฤติกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะและคุณลักษณะต่าง ๆ ในบริบทหรือสถานการณ์ใหม่ ๆ ก่อนที่จะก้าวสู่การเรียนรู้ขั้นต่อไปถ้าผู้เรียนยังไม่ผ่านการประเมินว่าเกิดสมรรถนะที่ต้องการ ครูจำเป็นต้องออกแบบการเรียนรู้และสอนซ่อมเสริม (Remedial Teaching) ให้ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้เรียน โดยครูอาจมีการเตรียมแนวทางการสนับสนุนเพื่อรองรับผู้เรียนที่หลากหลาย โดยการประเมินการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนตามปกติ มีลักษณะเป็นการประเมินแบบ Formative Assessment ซึ่งมีการเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้ความช่วยเหลือตามปัญหาและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน

บทบาทในการพัฒนาการศึกษาแบบมีส่วนร่วม เริ่มจากแนวคิดที่ว่าการศึกษาเป็นเรื่องของทุกคน ดังนั้นในการปฏิบัติงานของครู จำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ในการทำงานแบบทำเอง คิดเองตามลำพังบนพื้นที่ของตนเอง ครูจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นเครือข่ายในการทำงานอย่างเป็นระบบและเป็นกัลยาณมิตร จัดการเรียนรู้และพัฒนาแบบมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำงาน มีการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังมากขึ้น (Ryan, S., & Cox, J. D., 2017, pp. 134)

ด้านวัฒนธรรมในการทำงาน ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ตลอดจนภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมีวัฒนธรรมในการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง เป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนาการศึกษาไปสู่เป้าหมาย คือ การสร้างคุณภาพของผู้เรียนร่วมกัน

ด้านกระบวนการในการพัฒนาครู โดยใช้การทำงานผ่านแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือ Professional Learning Community: PLC โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based) เพื่อให้เกิดการสนับสนุนและสร้างแรงผลักดันจากเพื่อนครูร่วมวิชาชีพ ทำให้ครูเกิดการพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องในฐานะสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานและพัฒนาวิชาชีพครูที่ยั่งยืน

ด้านกระบวนการในการพัฒนาผู้เรียน โดยครูออกแบบการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมออกแบบการเรียนรู้เพิ่มเติมให้เป็นไปตามบริบทของผู้เรียน นำไปสู่การเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียนต่อไป

ในการเปลี่ยนแปลงสู่การศึกษาฐานสมรรถนะในครั้งนี้ นับเป็นก้าวแห่งความท้าทายของครูไทยที่ต้องมีการปรับตัวครั้งใหญ่ ที่จะเปลี่ยนแปลงจากการออกแบบการจัดการเรียนรู้และมาตรฐานตัวชี้วัดเป็นหลัก มาสู่การสร้างห้องเรียนที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน และตัวคุณครูเองได้มากขึ้น ทั้งการทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบศักยภาพและความสามารถของตน มีสุขภาวะที่ดีทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม สามารถเรียนไปใช้งานเป็น เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม รวมถึงสามารถยืดหยุ่นได้ในโลกที่มีความซับซ้อน ผันผวน แปรปรวน และไม่แน่นอนเช่นในยุคปัจจุบันนี้ การดำเนินการเพื่อการก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงสู่การศึกษาฐานสมรรถนะ มีความแตกต่างกันตามบริบทและจุดเน้นของสถานศึกษา แต่ถึงแม้ว่าจะมีจุดเริ่มต้นที่แตกต่างกัน แต่การดำเนินการที่จะส่งผลต่อความสำเร็จ จะมีสิ่งสำคัญที่เป็นตัวช่วยสำคัญร่วมกัน (UNESCO, 2015) คือ

1. การตระหนักในความสำคัญ และการมีความรู้ความเข้าใจหลักการ แนวคิด และแนวทางการศึกษาฐานสมรรถนะอย่างลึกซึ้ง
2. การปรับเปลี่ยนและออกแบบการทำงานให้เหมาะสมกับบริบทและต้นทุนที่โรงเรียนมีอยู่

3. การเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะหากผู้บริหารตระหนักในการพัฒนา งานวิชาการ และร่วมเรียนรู้กับครูอย่างใกล้ชิดต่อเนื่องสม่ำเสมอในบรรยากาศอิสระ เกื้อหนุนเสริม เต็มพลังใจให้กันและกัน
4. การทำงานอย่างต่อเนื่อง และใช้ผลการทำงานเป็นฐานในการพัฒนางานในโอกาสต่อไป โดยเฉพาะการใช้ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการวางแผนการพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
5. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และทีมดำเนินการที่ให้การสนับสนุน โดยเฉพาะการเป็นผู้นำ ทางวิชาการ
6. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะเป็นหน่วยงาน องค์กร นักวิชาการ โดยเน้น เครือข่ายที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้การ เปลี่ยนแปลงนำไปสู่เป้าหมายที่สังคมต้องการคือ การมีงานทำที่ตอบโจทย์สังคมและโลกให้สามารถ เกิดขึ้นได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่จำเป็นที่จะทำให้สามารถดำรงชีวิตในโลกอนาคตได้อย่างมี ความสุขต่อไป

2.3 กรอบสมรรถนะในการพัฒนาครูผู้สอน

สมรรถนะเป็นการผสมผสานระหว่าง ทักษะ องค์ความรู้ พฤติกรรม คุณลักษณะที่จะ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น การสอนเป็นงานที่มีความซับซ้อนครูจำเป็นต้อง ใช้การผสมผสานสมรรถนะเพื่อเชื่อมโยงกับบริบทของการศึกษาที่กำลังเปลี่ยนแปลงในการบูรณาการ ระดับภูมิภาค ความท้าทายคือความยากในการที่จะทำให้ครูกว่า 5 ล้านคนในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ยึดถือสมรรถนะสำคัญนี้ว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่น่าพึงพอใจที่สุด กรอบสมรรถนะครูเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะช่วยเป็นแนวทางในการแก้ไขการปฏิบัติงาน ของครูทั่ว ภูมิภาค ในฐานะกรอบอ้างอิง ซี-ทีซีเอฟจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่ตอบสนอง ต่อวิวัฒนาการ ความต้องการด้านการสอนในวิชาชีพ ควรมีการตีความหรือให้ความหมายสมรรถนะที่ระบุไว้ในกรอบ นี้ ตามบริบทท้องถิ่นและความต้องการจำเป็นเฉพาะด้านของแต่ละประเทศด้วยการพัฒนาสมรรถนะ ครูไทยมีแนวทางการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 เป็นที่จำเป็นอย่างมาก เพื่อให้ครู ข้าราชการครู ทุกท่านได้พัฒนาสมรรถนะต่อตัวเองและวิชาชีพ ทักษะครูไทยในปัจจุบันถือว่ายังอยู่ในระดับ ปานกลาง แนวทางการพัฒนาครู สมรรถนะหลัก (Core Competency) 5 ประการ และ สมรรถนะ ตามสายปฏิบัติงาน (Functional Competency) 6 ประการ ครูยุคดิจิทัลการปรับตัว เพื่อความยั่งยืน ในวิชาชีพ เป็นคุณลักษณะของครูยุคใหม่ บุคคลแห่งการเรียนรู้ ศตวรรษที่ 21 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ สมรรถนะครู มีมากมายในปัจจุบันประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2562)

2.3.1 สมรรถนะหลัก (Core Competency) 5 ประการ ได้แก่

1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน (Working Achievement Motivation) คือ ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและผลงานอย่างต่อเนื่อง

2. การบริการที่ดี (Service Mind) คือ ความตั้งใจและความเต็มใจในการให้บริการและการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ

3. การพัฒนาตนเอง (Self- Development) คือ การศึกษาค้นคว้า หาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

4. การทำงานเป็นทีม (Team Work) คือ การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน เสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือทีมงาน แสดงบทบาทการเป็นผู้นำ หรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรงสัมพันธภาพของสมาชิกตลอดจนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

5. จริยธรรมและจรรยาบรรณครู (Teacher's Ethics and Integrity) คือ การประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและสังคม เพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู

2.3.2 สมรรถนะตามสายปฏิบัติงาน (Functional Competency) 6 ประการ ได้แก่

1. การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (Curriculum and Learning Management) คือ ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และการวัด ประเมินผล การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2. การพัฒนาผู้เรียน (Student Development) คือ ความสามารถในการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

3. การบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom Management) คือ การจัดบรรยากาศ การเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำชั้นเรียน/ประจำวิชา การกำกับดูแลชั้นเรียน รายชั้น/รายวิชา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข และความปลอดภัยของผู้เรียน

4. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Analysis & Synthesis & Classroom Research) คือ ความสามารถในการทำความเข้าใจ แยกประเด็นเป็นส่วนย่อย รวบรวม

ประมวลหาข้อสรุปอย่างมีระบบและนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสามารถวิเคราะห์องค์กรหรืองานในภาพรวมและดำเนินการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

5. ภาวะผู้นำครู (Teacher Leadership) คือ คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนโดยปราศจากการใช้อิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ

6. การสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชน (Relationship & Collaborative - Building for Learning Management) คือ การประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเครือข่ายกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

2.3.3 ทักษะสำคัญสำหรับยุค 4.0 C-Teacher ได้แก่

Content : ผู้สอนต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี เพราะหากผู้สอนไม่เชี่ยวชาญในเรื่องที่สอนหรือถ่ายทอด ก็ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมาย

Computer (ICT) Integration : ผู้สอนต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้แก่ผู้เรียน ยิ่งถ้าได้ผ่านการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพจะยิ่งช่วยส่งเสริมทักษะที่ต้องการได้เป็นอย่างดี

Constructionist : ผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้เองจากการเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่เข้ากับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ได้รับ และได้จากการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ โดยครูสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อีกเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความรู้และสร้างสรรค์ชิ้นงานต่าง ๆ ผ่านการประยุกต์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากในชั้นเรียนและจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

Connectivity : ผู้สอนต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้สอนในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษา รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษาและสถานศึกษากับชุมชนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน

Collaboration: ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสารสนเทศระหว่างกันซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะอาชีพและทักษะชีวิต

Communication : ผู้สอนมีทักษะการสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อ การนำเสนอสื่อ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมนำไปสู่ความเข้าใจและสามารถเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

Creativity : ผู้สอนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย แลกเปลี่ยนจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ผู้สอนต้องเป็นมากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงเพียงอย่างเดียว

Caring : ผู้สอนต้องมีจิตตาคิดต่อผู้เรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจส่งผลต่อการจัดสภาพการเรียนรู้ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่ผู้เรียนจะมีความสุขในการเรียนรู้และจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด

สรุปได้ว่าการพัฒนาศักยภาพและสมรรถภาพของครูให้เป็นครูที่ดีและประสบความสำเร็จในวิชาชีพครูอาจดำเนินการที่หลากหลาย ซึ่งการพัฒนาศักยภาพและสมรรถภาพตนเองของครู การฝึกอบรมการปฏิบัติงาน การประชุมทางวิชาการ การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับการช่วยเหลือเพื่อนครูในการทำงาน การเสนอรายงานพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งเป็นการฝึกฝนที่ครูเลือกปฏิบัติด้วยตนเองตามศักยภาพ จุดเด่นจุดด้อยและโอกาสของตน เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลอย่างเป็นกระบวนการและเป็นระบบ มีกิจกรรมต่าง ๆ ในการส่งเสริมให้ไปศึกษาอบรมดูงานสาขาวิชาที่ปฏิบัติงานอยู่ สนับสนุนให้ไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ให้ทุนการวิจัยให้ไปเป็นวิทยากรในหน่วยงานอื่น การแลกเปลี่ยนบุคลากร ส่งเสริมการเขียนตำรา สนับสนุนให้เป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพทั้งในและต่างประเทศ และอนุญาตให้ไปปฏิบัติงานด้านวิชาการโดยไม่ถือว่าเป็นการลาเหล่านี้ ซึ่งการพัฒนาศักยภาพและสมรรถภาพของครูโดยหน่วยงานกลาง อาจเป็นหน่วยงานต้นสังกัด การบริหารบุคคล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือหน่วยงานอื่นของกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงมหาดไทย ที่ต้องมีการพัฒนาทุกด้านอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาโดยองค์กรวิชาชีพ คือ คุรุสภา เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานแห่งวิชาชีพครูและการถือครองใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพครูอีกด้วย นอกจากนั้นอาจมีการพัฒนาโดยองค์กร ชมรม สมาคมหรือกลุ่มวิชาชีพ ที่ผู้ประกอบวิชาชีพรวมตัวกันเพื่อดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายอย่างเพื่อผลประโยชน์แห่งวิชาชีพครูของพวกเขา ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในการยกระดับฝีมือของครู เป็นระดับคุณภาพในการดำเนินงานการจัดทำแผนการสอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูนำมาใช้เป็นการปฏิบัติตามแบบตามตัวอย่างที่ผู้อื่นกำหนดไว้ หรือปฏิบัติให้เห็นแล้วนำมาใช้โดยไม่คำนึงถึงบริบทอื่น เป็นการปฏิบัติที่ครูพัฒนาขึ้นเองสอดคล้องกับผู้เรียนท้องถิ่นศักยภาพและความถนัดของครู เป็นการปฏิบัติที่มีความชำนาญแตกฉานจนสามารถเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ เป็นแบบอย่างหรือเป็นที่ปรึกษาพร้อมพัฒนาให้กับครูคนอื่น ๆ ได้

ซึ่งครูสามารถพัฒนาผู้เรียนจากความสามารถขั้นต่ำไปสู่ความสามารถขั้นสูงจากผู้เรียนอธิบายด้วยตนเองสู่ผู้เรียน ออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองสู่ผู้เรียน สร้างความรู้ได้เอง เป็นการพัฒนาคุณภาพสูงขึ้นโดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูแสดงออก ครูจะต้องเป็นผู้นำทาง โดยการจัดขั้นตอนของกิจกรรมเป็นลำดับ นำไปสู่การคิดได้เอง และการสร้างความรู้ได้เอง นักเรียนจะต้องได้รับการพัฒนาความสามารถจากความจำ สู่ความคิด สู่การกระทำ สู่ค่านิยม และสู่การปฏิบัติเป็นนิสัยติดตัวด้วยค่านิยมที่พึงประสงค์จึงจะเป็นผลผลิตของครูมืออาชีพที่มีคุณภาพระดับสูงมีการแสดงออกของครูและผลที่เกิดกับนักเรียนโดยการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพ ครูมืออาชีพนั้นจะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงด้วยตัวเองมาเป็นลำดับ โดยผู้บังคับบัญชาได้เสนอวิธีการพัฒนาตนเองบางประการเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จ เช่น ฝึกตนเองให้ตรงต่อเวลา ทุกคนมีเวลาเท่ากันผู้ที่บริหารเวลาเก่งจะต้องยึดมั่นในหลักการพื้นฐาน ได้แก่ มีความกระตือรือร้นและมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ไม่ผัดวันประกันพรุ่งในการทำงานทุกประเภททั้งงานเล็กงานใหญ่ ให้ความสำคัญเท่าเทียมกัน เตรียมตัวให้พร้อมอยู่เสมอ เป็นคนขยันขันแข็ง เป็นคนทำงานรวดเร็ว ฝึกตนให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้ตนเป็นที่ต้องใจของผู้อื่น ทำตนให้รู้จักกาลเทศะ และทำให้ตนเองเป็นที่น่าเชื่อถือ

2.4 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

2.4.1 ความหมายของทฤษฎีการสอน

ทฤษฎีการสอน หมายถึงข้อความที่ระบุเป้าหมายแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจนมีลักษณะของการแนะนำ กำหนดและเป็นการกล่าวในลักษณะที่เป็นปทัฏฐาน

ทฤษฎีการสอน (Teaching Theory) คือ ข้อความรู้ที่ พรรณนา/อธิบาย/ทำนายปรากฏการณ์ต่างทางการสอนที่ได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ และการยอมรับว่าเชื่อถือได้ ซึ่งนักจิตวิทยาหรือนักการศึกษาอาจพัฒนาหรือแปลงมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้เป็นหลักในการเรียนการสอนให้เป็นที่ไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

การสอนเป็นหนึ่งในกระบวนการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามความหมายของการศึกษาคือ การส่งเสริมให้บุคคลเจริญเติบโตและมีความเจริญงอกงามทางกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาและพัฒนาขึ้นไปสู่ความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (เจนจิรา ยะตัน, 2560, ออนไลน์)

2.4.2 ความสำคัญของทฤษฎีการสอน

1. ทฤษฎีการสอนทำให้ทราบแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้
2. ทำให้ทราบแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้
3. ทฤษฎีการสอนช่วยให้ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจหลักการจัดการเรียนรู้

2.4.3 ทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ ได้ให้ความหมายว่าสิ่งที่ออกแบบมาเพื่ออธิบายข้อเท็จจริงในหลาย ๆ เรื่อง ซึ่งมีการสังเกตอย่างอิสระและเชื่อมโยงข้อเท็จจริงนั้นเข้าด้วยกัน เป็นรูปแบบมโนทัศน์หรือแบบจำลองเชิงความคิดขึ้นมาและรูปแบบนี้ได้ถูกนำไปทดลองใช้หรือพิสูจน์จนเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือได้

ทฤษฎีการเรียนรู้ช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 20 แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มวินัยจิตหรือกลุ่มที่ เน้นการฝึกจิตหรือสมอง กลุ่มนี้เชื่อว่าจิตหรือสมองจะอยู่เฉยถ้าไม่ถูกกระตุ้นให้ทำงาน กลุ่มนี้จึงเชื่อว่าจึงสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึก องค์กรนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ 1. กลุ่มที่เชื่อในพระเจ้า 2. กลุ่มที่เชื่อในความมีเหตุผลของมนุษย์

2. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มที่เน้นการพัฒนาตามธรรมชาติ นักคิดกลุ่มนี้มีความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้คือ 1. มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความดีและสนใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบตนแต่สังคมอาจทำให้เกิดความชั่วได้ 2. มนุษย์มีเสรีภาพที่จะเรียนรู้พัฒนาตนเองและรับผิดชอบต่อการกระทำของชีวิตตน 3. เชื่อว่าเด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ตัวเล็ก ๆ การจัดการศึกษาให้แก่เด็กจึงควรพิจารณาระดับความรู้เป็นหลัก 4. ธรรมชาติคือแหล่งความรู้สำคัญเด็กควรเรียนรู้จากประสบการณ์ทางธรรมชาติและเรียนตามความต้องการของบุคคลซึ่งแตกต่างกัน 5. คนมีวิวัฒนาการเป็นธรรมชาติคนกันได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ คนสัตว์ คนสังคมคนธรรม 6. เด็กจะเรียนรู้ได้ดีต้องใช้สื่อที่เป็นของจริง 7. การจัดการศึกษาระดับชั้นอนุบาล จากประสบการณ์ตรงเป็นสิ่งที่ดีที่สุด 8. การเล่นเป็นการเรียนที่สำคัญของเด็ก

3. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มที่เน้นการรับรู้และการเชื่อมโยงความคิด ทฤษฎีกลุ่มที่ เน้นการรับรู้และการเชื่อมโยงความคิด การเชื่อมโยงสามารถทำให้ผู้เรียนจำและเรียนรู้ได้ดี

ทฤษฎีการเรียนรู้ช่วงศตวรรษที่ 20 แบ่งเป็น 4 กลุ่มได้แก่

1. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม นักคิดกลุ่มนี้มองธรรมชาติมนุษย์ในลักษณะ Neutalpassive มีความคิดว่า การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยง ประกอบด้วย 2 กลุ่มย่อยดังนี้ 1. ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ 2. ทฤษฎีการวางเงื่อนไข

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม นักคิดกลุ่มนี้มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางความคิดที่เกิดจากการสะสมข้อมูล การสร้างความหมายและความสัมพันธ์ของข้อมูล และการดึงข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำและการแก้ไขปัญหา การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญาของมนุษย์ในการที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ตนเอง ทฤษฎีในกลุ่มนี้ที่สำคัญมี 5 ทฤษฎี ได้แก่ 1. ทฤษฎีเกสตัลท์ 2. ทฤษฎีสนาม 3. ทฤษฎีเครื่องหมาย 4. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา 5. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย

3. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม นักคิดกลุ่มนี้ให้ความสำคัญของความเป็นมนุษย์และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่ามีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการและมีแรงจูงใจภายในที่จะ

พัฒนาศักยภาพของตน ทฤษฎีนี้ประกอบด้วย 1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของมาสโลว์ 2. ทฤษฎีการเรียนรู้ของโรเจอร์ส 3. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเนล

4. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มผสมผสาน กานเย่ เป็นนักจิตวิทยาและนักการศึกษาในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากเหตุการณ์ 2 อย่างคือ เหตุการณ์ภายนอกได้แก่การจัดสภาพการเรียนการสอนอันเป็นสถานการณ์ภายนอกตัวผู้เรียนและเหตุการณ์ภายในได้แก่กระบวนการที่เกิดขึ้นภายในสมอง ซึ่งรวมทั้งอารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียน การเชื่อมโยงเหตุการณ์หรือสภาพการจัดการเรียนการสอนภายนอกของเรา สอดคล้องกับเหตุการณ์หรือสภาพการเรียนรู้ภายในอย่างเหมาะสม จะเกิดการเรียนรู้ที่ดี

2.4.4 หลักการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนรู้ มีความหมายเช่นเดียวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การเรียนการสอนและการสอน เนื่องจากเป็นเรื่องเกี่ยวกับครูผู้สอนดำเนินการโดยใช้กระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

หลักการจัดการเรียนรู้

1. หลักการเตรียมความพร้อมพื้นฐาน ในเบื้องต้นเป็นการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอนเพื่อให้การสอนประสบความสำเร็จได้ต้องเตรียมความพร้อม 3 ประการคือ

1.1 ต้องมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

1.2 ต้องมีความรู้ดี

1.3 ต้องมีความสามารถในการสอน

2. หลักการวางแผนและเตรียมการสอน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.1 จัดทำแผนการสอน

2.2 ศึกษาเพิ่มเติมและรวบรวมประเด็นสาระที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา วัตถุประสงค์และอื่น ๆ ตามที่ระบุไว้ในแผนการสอน

2.3 จัดหาหรือผลิตสื่อการสอนที่จะใช้ในการสอนตามกิจกรรมที่ระบุไว้ในแผนการสอน

2.4 จะทำหรือเตรียมแบบประเมินก่อนและหลังเรียนตามเนื้อหาที่ต้องการสอน

2.5 ทดลองสอนเพื่อประเมินจุดอ่อนทั้งด้านเวลาและกิจกรรมที่จะใช้

3. หลักการใช้จิตวิทยาการเรียนรู้

3.1 หลักความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.2 หลักการเร้าความสนใจ

3.3 หลักการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมในการสอน

3.4 หลักการให้ผลย้อนกลับในทันที

3.5 หลักการสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความสำเร็จ

- 3.6 หลักการให้ผู้เรียนได้รู้ตามลำดับขั้น
- 4. หลักการประเมินและรายงานผล
 - 4.1 หลักการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
 - 4.2 หลักการวิเคราะห์พฤติกรรม
 - 4.3 หลักการสร้างและใช้เครื่องมือประเมิน
 - 4.4 หลักการตีความและรายงาน

2.5 ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.5.1 ทฤษฎีกระบวนการประมวลสารสนเทศของสมอง

ทฤษฎีกระบวนการประมวลสารสนเทศของสมอง เน้นการศึกษากระบวนการทำงานของสมองเกี่ยวกับการรู้ การได้รับข้อมูลความรู้หรือสารสนเทศ การแก้ปัญหา รวมทั้งการจำและสนใจว่าสมองเก็บข้อมูลความรู้ได้อย่างไร กระบวนการเรียนรู้และการคิดเป็นอย่างไร และผู้เรียนมีกระบวนการควบคุมการเรียนรู้และการคิดของตนได้อย่างไร

2.5.2 ทฤษฎีพหุปัญญา

เขาว์ปัญญา หมายถึงความสามารถในการแก้ปัญหาในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ หรือการสร้างสรรคผลงานต่าง ๆ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับบริบททางวัฒนธรรมในแต่ละแห่ง รวมทั้งความสามารถในการตั้งปัญหาเพื่อจะหาคำตอบและเพิ่มพูนความรู้ เขาว์ปัญญาแต่ละด้านมีดังนี้

1. ปัญญาด้านดนตรี คือปัญหาที่ แสดงความเก่งความคล่องแคล่วในการเล่นดนตรี การร้องเพลง การฟังเพลง การแต่งเพลง กาญจนนาเสียงของโน้ตการเข้าใจความหมายและทำนองเพลง เป็นต้น
2. ปัญญาด้านภาษา คือการแสดงความเก่งในการจำข้อมูลการเขียนบทหรือการเรียงร้อยวรรณกรรม การพูดสื่อสาร การใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นต้น
3. ปัญญาทางด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ คือความเก่งทางด้านความสามารถเข้าใจหลักเหตุผล การแก้ปัญหาโจทย์ทางคณิตศาสตร์ การจำแนกประเภท การเข้าใจตรรกะวิทยา เป็นต้น
4. ปัญญาทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว คือความสามารถในการใช้ร่างกายเคลื่อนไหวในการเล่นกีฬา การเคลื่อนไหว การเล่นเกมกลางแจ้ง การรำ การฟ้อน ตลอดจนทักษะที่ต้องใช้มือในการทำงาน
5. ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ คือความสามารถในการวาดภาพ การออกแบบ การทำสี การทำแผนภูมิ ความเข้าใจภาพหลายมิติ เป็นต้น

6. ปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ คือความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ความสามารถสร้างความสัมพันธ์กับคนแปลกหน้า การแก้ปัญหาความขัดแย้ง ตลอดจนความสามารถในการเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่ผู้อื่น เป็นต้น

7. ปัญญาในการเข้าใจตนเอง คือความสามารถที่จะทำอะไรด้วยตนเองทั้งในการคิดในการทำงาน การอยู่คนเดียว ชอบที่จะใช้ความคิดอันลุ่มลึกเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา เป็นต้น

8. ปัญญาด้านความเข้าใจธรรมชาติ คือความสามารถที่จะค้นพบลักษณะ สายสัมพันธ์ของสัตว์และพืช ความเข้าใจวงจรชีวิตและความสัมพันธ์ของคนสัตว์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ปัญญาทั้ง 8 ด้าน คือความเก่งอันหลากหลาย การศึกษายุคใหม่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเต็มตามศักยภาพในตัวของแต่ละคนโดยต้องอาศัยวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2.5.3 ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีหลักการที่สำคัญที่ว่า ในการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำและสร้างความรู้ขึ้นเอง โดยแบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎีคือ

1. Cognitive Constructivism ทฤษฎีนี้ถือว่าผู้เขียนเป็นผู้กระทำและเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นในใจเอง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีบทบาทในการก่อให้เกิดความไม่สมดุลทางพุทธิปัญญาขึ้นเป็นเหตุให้ผู้เรียนปรับความเข้าใจเดิมที่มีอยู่ให้เข้ากับข้อมูลข่าวสารใหม่ จนกระทั่งเกิดความสมดุลทางพุทธิปัญญาหรือเกิดความรู้ใหม่ขึ้น

2. Social Constructivism ถือว่าผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ในขณะที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองานในสถานะสังคม ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญ และขาดไม่ได้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจเดิมให้ถูกต้องหรือซับซ้อนกว้างขวางขึ้น

ปัจจุบันทฤษฎีนี้แบ่งเป็น 4 กลุ่มดังต่อไปนี้

หลักการกลุ่มที่ 1 การรู้คิดและการตระหนักในการรู้คิดของตนเอง

หลักการกลุ่มที่ 2 แรงจูงใจและเจตคติ

หลักการกลุ่มที่ 3 พัฒนาการและสังคม

หลักการกลุ่มที่ 4 ความแตกต่างของบุคคล

2.5.4 ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน

ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานเสนอแนะว่าความคิดใหม่ ๆ ส่วนใหญ่ จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีการสร้างสิ่งประดิษฐ์หรือชิ้นงานที่ผู้เรียนสามารถอธิบายและสะท้อนความคิดร่วมกับผู้อื่นได้ การเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองและด้วยตนเองของผู้เรียน ผู้เรียนมีโอกาสและสร้างความคิด และนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและ

เทคโนโลยีที่เหมาะสม และเมื่อผู้เรียนสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมาในโลกก็หมายถึงการสร้างความรู้ขึ้นในตนเองนั่นเอง ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นในตนเองนี้จะมีความหมายต่อผู้เรียน จะอยู่คงทนจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนได้ดี ความรู้ที่สร้างขึ้นเองนี้ยังจะเป็นฐานให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

2.5.5 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันในการเรียนให้ช่วยกันคิดช่วยกันปฏิบัติงาน มีการปรึกษาหารือและรู้จักทำงานร่วมกัน บางครั้งมีผู้เรียกว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ คือต้องมีความใส่ใจและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

1. องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการดังนี้

- 1.1 การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน
- 1.2 การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด
- 1.3 ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน
- 1.4 การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย
- 1.5 การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม

2. ผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

- 2.1 มีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น
- 2.2 มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนดีขึ้น
- 2.3 มีสุขภาพจิตดีขึ้น

3. ประเภทของกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3.1 กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างเป็นทางการ กลุ่มประเภทนี้ครูจัดขึ้นโดยการวางแผน จัดระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีการและเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันเรียนรู้สาระต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

3.2 กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ กลุ่มประเภทนี้ครูจัดขึ้นเฉพาะกิจเป็นครั้งคราว โดยสอดแทรกอยู่ในการสอนปกติ

3.3 กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร กลุ่มประเภทนี้เป็นกลุ่มการเรียนรู้ที่สมาชิกกลุ่มมีประสบการณ์การทำงาน/การเรียนรู้ร่วมกันมานานจนกระทั่งเกิดความสัมพันธ์ภาพที่แน่นแฟ้น

การเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบร่วมมือ มีประเด็นสำคัญดังนี้

1. ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน

1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนทั้งทางด้านความรู้และทักษะกระบวนการต่าง ๆ

- 1.2 กำหนดขนาดของกลุ่ม
- 1.3 กำหนดองค์ประกอบของกลุ่ม
- 1.4 กำหนดบทบาทของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม
- 1.5 จัดสถานที่ให้เหมาะสมในการทำงานและปฏิสัมพันธ์กัน
- 1.6 จัดแบ่งเนื้อหาสาระหรืองานรวมทั้งวัสดุเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้และปฏิบัติ
2. ด้านการสอน
 - 2.1 อธิบายชี้แจงเกี่ยวกับงานของกลุ่ม
 - 2.2 อธิบายเกณฑ์การประเมินผลงาน
 - 2.3 อธิบายถึงความสำคัญและวิธีการของการฟังและเกื้อกูลกัน
 - 2.4 อธิบายวิธีช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม
 - 2.5 อธิบายถึงความสำคัญและวิธีการในการตรวจสอบความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย
 - 2.6 ชี้แจงพฤติกรรมที่คาดหวัง
3. ด้านการควบคุมกำกับและการช่วยเหลือกลุ่ม
 - 3.1 ดูแลให้สมาชิกกลุ่มมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด
 - 3.2 สังเกตการณ์การทำงานร่วมกันของกลุ่ม
 - 3.3 เข้าไปช่วยเหลือกลุ่มตามความเหมาะสม
 - 3.4 สรุปการเรียนรู้
4. ด้านการประเมินผลและวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้
 - 4.1 ประเมินผลการเรียนรู้
 - 4.2 วิเคราะห์กระบวนการทำงานและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

2.6 รูปแบบการสอนและวิธีสอน

2.6.1 ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบการสอน คือสภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือซึ่งได้รับการพิสูจน์ทดสอบหรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพสามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้น ๆ

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน มีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐาน หรือเป็นหลักการของรูปแบบการสอนต่าง ๆ
2. มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ
3. มีการจัดระบบ คือมีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ
4. มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ

2.6.2 รูปแบบการสอน

1. รูปแบบการสอนที่เป็นสากล

1.1 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาการพุทธิพิสัย เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระต่าง ๆ

1.1.1 รูปแบบการเรียนการสอนมโนทัศน์ รูปแบบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้มโนทัศน์ของสิ่งต่างๆโดยการสังเกต เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ สรุปและให้คำนิยามของสิ่งที่เรียนได้

1.1.2 รูปแบบการเรียนการสอนโดยการนำเสนอมนทัศน์ล่วงหน้า รูปแบบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระ ข้อมูลต่าง ๆ อย่างมีความหมาย

1.2 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยให้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์

1.2.1 รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัย แนวความคิดนี้เป็นของบลูม โดยได้จำแนกจุดมุ่งหมายการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ หรือความรู้สึก และด้านทักษะ โดยได้จัดชั้นการเรียนรู้ไว้ 5 ชั้นดังนี้ ชั้นที่ 1 การรับรู้ ชั้นที่ 2 การตอบสนอง ชั้นที่ 3 การให้คุณค่า ชั้นที่ 4 การจัดระบบ ชั้นที่ 5 การสร้างลักษณะนิสัยโดยคุณค่าเดี่ยวหรือคุณค่าซับซ้อน

1.2.2 รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ รูปแบบการสอนจะให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลกล่าวคือบุคคลสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ได้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และความรู้สึกนึกคิดของบุคคลเป็นผลมาจากมีการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบข้าง และได้สัมผัสไว้อย่างในลึก ๆ โดยที่บุคคลอาจไม่รู้ตัวก็ได้ การสวมบทบาทสมมติมีวิธีการที่ช่วยให้บุคคลได้แสดงความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ที่อยู่ภายในออกมา ทำให้สิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่เปิดเผยออกมา วัตถุประสงค์ของรูปแบบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในตนเอง เข้าใจในความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่นและเกิดการปรับเปลี่ยนเจตคติ ค่านิยมและพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่เหมาะสม

1.3 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านการปฏิบัติ การกระทำหรือการแสดงออกต่าง ๆ วัตถุประสงค์ของรูปแบบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติหรือทำงานที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวหรือการประสานงานของกล้ามเนื้อทั้งหลายได้อย่างดี มีความถูกต้องและมีความชำนาญ

1.4 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะกระบวนการ ทักษะกระบวนการเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นกระบวนการทางสติปัญญาหรืออาจเป็นกระบวนการทางสังคม มีรูปแบบที่สำคัญดังนี้

1.4.1 รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการสืบเสาะและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม ลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบนี้มีจุดเน้นที่มุ่งให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์พิจารณาปัญหาให้รอบด้าน ให้รู้จักวิธีการรวบรวมข้อมูล การตั้งสมมติฐานและทดสอบสมมติฐาน โดยให้ผู้สอนควรได้จัดกระบวนการกลุ่มและจัดระเบียบในการทำงานให้แก่ผู้เรียน

1.4.2 รูปแบบการเรียนการสอนความคิดสร้างสรรค์ รูปแบบนี้เป็นการจัดการเรียนรู้มุ่งส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง วัตถุประสงค์ของรูปแบบนี้มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดใหม่แตกต่างไปจากเดิมและสามารถนำความคิดใหม่นั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

1.5 รูปแบบการเรียนการสอนที่ เน้นการบูรณาการ เป็นรูปแบบที่ พยายามพัฒนาการเรียนรู้อันต่าง ๆ ของผู้เรียนไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้การบูรณาการทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและวิธีการ มีรูปแบบการเรียนนี้ที่สำคัญ มีดังนี้

1.5.1 รูปแบบการเรียนการสอนทางตรง รูปแบบนี้มุ่งเน้นให้ความรู้ลึกซึ้งซึ่งช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่ามีบทบาทในการเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจในการเรียนรู้และช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน วัตถุประสงค์ของรูปแบบนี้ช่วยให้ผู้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระและมโนทัศน์จำกัดรวมทั้งได้ฝึกปฏิบัติทักษะต่าง ๆ จนสามารถทำได้ดีและประสบผลสำเร็จได้ในเวลาที่จำกัด

1.5.2 รูปแบบการเรียนการสอนโดยการสร้างเรื่อง รูปแบบนี้ต้องการให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง เป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา มีการบูรณาการความคิดรวบยอดจากสาระการเรียนรู้ต่างๆเข้าเป็นกัน ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน และทุกคนมีโอกาสแสดงความสามารถได้ตามศักยภาพของตน

1.5.3 รูปแบบการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT รูปแบบการสอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้สมองทั้งสองซีกให้มีความสมดุล ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.5.4 รูปแบบการเรียนการสอนของการเรียนรู้แบบร่วมมือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบนี้มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ ด้วยตนเองและด้วยความร่วมมือและความ

ช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ รวมทั้งได้พัฒนาทักษะทางสังคมต่างๆ รวมทั้งทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหาและอื่น ๆ

2. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยนักการศึกษาไทย

2.1 รูปแบบการเรียนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ มุ่งพัฒนาความสามารถในการคิด การตัดสินใจและการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระที่เรียน

2.2 รูปแบบการเรียนการสอนกระบวนการคิดเป็นเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมไทย วัตถุประสงค์ของรูปแบบนี้มุ่งพัฒนากระบวนการคิดให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น โดยพิจารณาข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม และข้อมูลทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมไทยอย่างมีความสุข

2.3 รูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา วัตถุประสงค์ของรูปแบบนี้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างแท้จริง โดยการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม

2.6.3 วิธีการสอน

วิธีสอน คือขั้นตอนที่ 2 ดำเนินให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ และขั้นตอนสำคัญอันเป็นลักษณะเฉพาะหรือลักษณะเด่นที่ขาดไม่ได้ของวิธีนั้น ๆ มีวิธีการสอนที่สำคัญ ได้แก่

1. วิธีสอนโดยใช้การบรรยาย คือกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการเตรียมเนื้อหาสาระแล้วบรรยายคือพูด บอก เล่า อธิบาย เนื้อหาสาระหรือสิ่งที่ต้องการสอนแก่ผู้เรียน และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง วัตถุประสงค์ของวิธีนี้เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากได้เรียนรู้เนื้อหาหรือข้อความจำนวนมากพร้อม ๆ กันในเวลาจำกัด

2. วิธีการสอนแบบสถานการณ์จำลอง คือการเรียนการสอนที่อาศัยสถานการณ์ที่สร้างขึ้นจากเนื้อหาในบทเรียนจากจำลองสถานการณ์ที่เป็นผู้มาใช้ในชั้นเรียน โดยจัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนในแต่ละคาบ จุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยมีโอกาสเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ใกล้เคียงกับประสบการณ์จริง

3. การสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ความรู้สึกและเข้าใจคนอื่นโดยการให้นักเรียนแสดงบทบาทของผู้อื่นที่ไม่ใช่ตนเอง จุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในบทเรียนด้วยตนเองอย่างลึกซึ้งและมีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระและมีเป้าหมาย

4. วิธีการสอนการคิดแบบหมวก 6 ใบ เป็นวิธีการสอนที่กำหนดบทบาทสถานการณ์ คล้ายกับบทบาทสมมติเพื่อให้บุคคลได้แสดงความคิดเห็นเป็นเรื่อง ๆ หรือมีหกด้าน ได้แก่ ด้านข้อเท็จจริง ด้านอารมณ์รุนแรง ด้านความเศร้า ด้านความร่าเริงแจ่มใส ด้านสร้างสรรค์และด้านรู้สึกสงบ จุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดหลาย ๆ ด้าน ให้ครอบคลุมเรื่องที่ประเด็นที่ปฏิบัติแก้ปัญหา

5. วิธีการสอนแบบสหวิทยาการ เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมมือกัน ค้นคว้า หรือศึกษาสิ่งที่สนใจ นักเรียนกับครูจะต้องร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ นักเรียนอาจเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรือศึกษาเป็นรายบุคคลก็ได้เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงหลายรายวิชาเข้าด้วยกัน ไม่ใช่แต่ด้านเนื้อหาวิชาเข้าด้วยกัน แต่ยังเกี่ยวข้องกับวิธีสอนของครูอีกด้วยถ้าครูสอนแยกเป็นรายวิชาจะทำให้การเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง จุดมุ่งหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้สอน โดยเน้นถึงศูนย์กลาง โดยครูต้องสนใจว่าเด็กแสดงความเป็นตัวของตนเอง และแสดงต่อผู้อื่นอย่างไรบ้าง รวมทั้ง ต้องสนใจว่าเด็กได้เรียนรู้อะไรบ้าง ดังนั้น รูปแบบการสอนเชิง สหวิทยาการ จึงต้องการผสมผสานระหว่างวิธีการเรียนการสอนกับแนวคิดทางจิตวิทยาเข้าด้วยกัน

6. วิธีสอนแบบบทเรียนโปรแกรม แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนโปรแกรมหรือบทเรียนสำเร็จรูป เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีการสร้างบทเรียนโปรแกรมหรือบทเรียนสำเร็จรูปไว้ล่วงหน้าที่จะให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง จะเรียนรู้ได้เร็วหรือช้าตามความสามารถของแต่ละบุคคล วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความสนใจเป็นรายบุคคล รวมถึงสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคลและความสนใจเป็นรายบุคคล

7. วิธีการสอนแบบกรณีศึกษา เป็นการจัดการเรียนรู้โดยกรณีศึกษา คือกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้กรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องจริงหรือสมมติขึ้นจากความเป็นจริง โดยมีภารกิจรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูลวัตถุประสงค์ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนเผชิญหรือแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริงและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างหลากหลายแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีมุมมองกว้างขึ้น

สรุปได้ว่า คุณภาพของผู้เรียนนั้นนอกจากจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบในตัวผู้เรียนเอง เช่น ความพร้อม สติปัญญา เจตคติ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ แล้ว กระบวนการเรียนการสอนที่ครูจัดให้ก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ เข้าใจในสิ่งที่ต้องการให้ผู้รู้นั้น นับว่าเป็นอีกก้าวหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อการส่งเสริมให้ผู้สอนได้เห็นแนวทางในการสอนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ความรู้เรื่อง เทคนิคการ

สอนแนวใหม่จึงมีความจำเป็นที่ผู้สอนควรจะศึกษาเพื่อจะเป็นผู้สอนในที่ดีต่อไปในอนาคต (เจนจิรา ยะตัน, 2560, ออนไลน์)

2.7 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

2.7.1 ความหมายการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นกระบวนการวิจัยที่มีเป้าหมายที่จะแก้ปัญหามุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงโดยบุคลากรในระบบร่วมกับนักวิจัยเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมบุคลากรในระบบในการพัฒนาตนเองและผู้อื่นให้เหมาะสมกับการดำเนินการ ไม่มีการแยกกลุ่มศึกษากลุ่มทดลองแต่เป็นการทดลองปฏิบัติในสถานการณ์ตามธรรมชาติโดยวิเคราะห์สถานการณ์อย่างลึกซึ้ง และเหมาะสม เน้นที่การสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอน และบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการวิจัย จนเกิดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากกระบวนการวิจัย นำมาประมวลเป็นแนวคิด หลักการและสร้างเป็นทฤษฎีได้ (สมปอง พะมุลิลา, 2561, น. 67)

กิตติพร ปัญญาธิโยผล (2549, น. 81) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบถึงการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานเอง เพื่อเข้าใจดีขึ้น หรือแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานที่ทำอยู่ มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ซึ่งได้จากการรวบรวมการร่วมมือ การสะท้อนตนเอง และการใช้วิจารณ์ภายใต้กรอบจรรยาบรรณที่ยอมรับกัน

สมนึก ปฏิพานนท์ (2550, น. 57) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการวิจัยที่มุ่งจะนำหลักการของวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้เพื่อแก้ปัญหาในสภาพการณ์เฉพาะ เน้นการวิจัยที่ง่ายไม่สลับซับซ้อนและนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในการทำงานจริง ๆ

Holloway, 2010 (อ้างถึงใน สมปอง พะมุลิลา, 2550, น. 74) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การแสวงหาความรู้ภายใต้การดำเนินการของ นักปฏิบัติที่กลายมาเป็น นักวิจัย หรือผู้ซึ่งทำงานเป็นหุ้น ส่วนกับนักวิจัย เพื่อตรวจสอบประเด็นและปัญหาในสถานที่ทำงานของตนเอง เป็นการนำความคิดไปปฏิบัติผ่านกระบวนการที่เป็นวงจร ซึ่งแต่ละวงจะขึ้นกับวงก่อนหน้า การวิจัยเชิงปฏิบัติการไม่ใช่วิธีการวิจัยบริสุทธิ์ แต่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา และนักวิจัยสามารถใช้วิธีการเก็บ และ รวบรวมข้อมูลได้หลากหลายวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นทั้งการวิจัยและการปฏิบัติการ

Lewin (1946 อ้างถึงใน ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2558, น. 101) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือการวิจัยที่ใช้กระบวนการศึกษาในลักษณะกลุ่มรวมกันทำงานและตัดสินใจ อย่างมีพันธะต่อกันเพื่อมุ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น และใช้การปฏิบัติการ 3 ขั้นตอน คือการวางแผน การปฏิบัติการและการสะท้อนผลการปฏิบัติ

Johnson, C.S. และ Kromann-Kelly (1995 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2553, น. 88) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึงการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และตีความหมายโดยมีแผนงานกำหนดและแลกเปลี่ยนผลกับเพื่อนร่วมวิชาชีพ กระบวนการวิจัยปฏิบัติการต้องตอบคำถาม 5 ข้อ ดังต่อไปนี้ 1. คำถามที่ต้องการศึกษาคืออะไร 2. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องมีอะไรบ้าง 3. ข้อมูลที่ต้องจัดเก็บคืออะไร 4. จะวิเคราะห์ข้อมูลอย่างไร และ 5. จะแปลความหมายนั้นว่าอย่างไร การตอบคำถามเหล่านี้ต้องใช้เวลาวางแผน และในทุกขั้นตอนต้องอภิปรายกับเพื่อนร่วมงาน

Zuber-Skerritt, O. (1996 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2553, น. 90) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนการทำงานเป็นวงจรต่อเนื่อง 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การวางแผนกลยุทธ์ 2. การปฏิบัติ (นำแผนไปปฏิบัติ) 3. การสังเกต (โดยมีการประเมินตนเอง) และ 4. การสะท้อนผลเชิงวิพากษ์จากตนเองและเพื่อนร่วมงานในผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1-3 จากนั้นมีการทำงานในวงจรรอบที่ 2 โดยมีการปรับแผนการทำงานแล้วนำไปปฏิบัติทำการสังเกตผลที่เกิดขึ้นและสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงต่อไป

Dick, B. (2000 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2553, น. 97) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการประกอบด้วยวิธีวิทยาการวิจัยที่ทำให้เกิดผลของการปฏิบัติ และผลของการวิจัย ในเวลาเดียวกัน โดยมีขั้นตอนการวิจัยที่เป็นวงจรต่อเนื่อง ประกอบด้วยผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการ ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นข้อความที่เป็นภาษามากกว่าตัวเลข นอกจากนี้ยังมีการสะท้อนผลซึ่งครอบคลุมทั้งส่วนที่เป็นกระบวนการและผลลัพธ์ การวิจัยปฏิบัติการจึงเป็นกระบวนการที่มีความยืดหยุ่น ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ Dick มีความเห็นว่าการวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่มีการสร้างสมมติฐานการวิจัยจากข้อมูลที่รวบรวมได้ระหว่างการทำวิจัย และสามารถใช้กระบวนการดังกล่าวเป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยนำร่อง การนำไปใช้เป็นเครื่องมือวินิจฉัยจุดบกพร่องต่างๆ หรือใช้เพื่อการประเมินผล อย่างไรก็ตาม Dick เห็นว่าการมีส่วนร่วมไม่จำเป็นต้องมีตลอดการวิจัย อาจให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมเพียงแค่ผู้ให้ข้อมูล ลักษณะสำคัญ

เคมมิส และแมคแทกกาท (Kemmis & Mc Taggart, 1988, น. 35) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยที่ไม่ได้แตกต่างไปจากการวิจัยอื่นๆ ในเชิงเทคนิค แต่แตกต่างกันในด้านวิธีการ ซึ่งวิธีการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การทำงานที่เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงานของตนเองที่เป็นวงจรแบบขดลวด (Spiral of Self-Reflecting) โดยเริ่มต้นที่ขั้นตอนการวางแผน (planning) การปฏิบัติ (action) การสังเกต (observing) และการสะท้อนกลับ (reflecting) เป็นการวิจัยที่จำเป็นต้องอาศัยผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการสะท้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น เช่นเดียวกับ Holloway (2010) ที่อธิบายว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการหมายถึง การแสวงหาความรู้ภายใต้การดำเนินการของนักปฏิบัติที่กลายมาเป็นนักวิจัย หรือผู้ซึ่งทำงานเป็นหุ้นส่วนกับนักวิจัย เพื่อตรวจสอบประเด็นและปัญหาในสถานที่ทำงานของตนเอง เป็นการ

นำความคิดไปปฏิบัติผ่านกระบวนการที่เป็นวงจร ซึ่งแต่ละวงจะขึ้นกับวงก่อนหน้า การวิจัยเชิงปฏิบัติการไม่ใช่วิธีการวิจัยบริสุทธิ์ แต่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา และนักวิจัยสามารถใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลได้หลากหลายวิธี นอกจากนี้ ศิริพร จิรวัดน์กุล (2546) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่มีเป้าหมายที่จะแก้ปัญหา พัฒนากิจกรรมโดยการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง (Improving by changing) โดยบุคคลที่เผชิญกับปัญหานั้นๆเอง เป็นรูปแบบของการทำความเข้าใจในการปรับปรุงสถานการณ์เฉพาะที่พบว่ามีปัญหา เพื่อต้องการพัฒนา หาหลักการ เหตุผลและวิธีการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานนั้นและขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนั้น ๆ

จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีต่อความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ สามารถสรุปได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่เป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ ระเบียบ (Improve practice and systematically) และเป็นการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์เฉพาะนั้น ๆ พร้อมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบของการแก้ปัญหาและได้คำตอบในการแก้ปัญหา การวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และตีความหมายอย่างมีระบบและยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้นในสถานการณ์เฉพาะ ถึงการปฏิบัติงานเพื่อเข้าใจดีขึ้น หรือแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานที่ทำอยู่ ของผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการทำงานเป็นวงจรต่อเนื่อง 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การวางแผนการสอนหรือกิจกรรม 2. การปฏิบัติ/วิธีการของการจัดกิจกรรม (แผนการปฏิบัติ) 3. วิธีการที่ใช้เก็บข้อมูลเช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การประเมินตนเอง ฯลฯ และ 4. การสะท้อนผลเชิงวิพากษ์จากตนเองและเพื่อน หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำผลที่ได้นำไปปรับแผนเข้าสู่วงจรใหม่จนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ไขปัญหาได้จริง หรือพัฒนาสภาพการณ์ของสิ่งที่ศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.7.2 แนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นคำที่ถูกกล่าวถึงครั้งแรกในราวปี 1944 โดย Kurt Lewin ได้รับเกียรติเป็นผู้ใช้คำว่า “action research” หลังจากที่ Lewin ได้ประสบการณ์จากการลงมือทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแล้ว เขาให้ข้อคิดว่าวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการที่มีความน่าเชื่อถือได้ในการพัฒนาความสามารถของการสะท้อนคิด การอภิปรายการตัดสินใจ และการลงมือทำเพื่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น (Adelman, 1993 อ้างถึงใน กิตติพร ปัญญาภิบาล, 2549, น. 112)

Argyris, 1993 อ้างถึงใน (องอาจ นัยวัฒน์, 2549, น. 333-334) นักทฤษฎีทางจิตวิทยาองค์การชาวอเมริกันผู้มีชื่อเสียงได้สรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวกับผลงานของ Kurt Lewin ไว้อย่างน่าสนใจ 5 ประการ ได้แก่

1. เป็นการบูรณาการทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติโดยวางกรอบแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่เชื่อมโยงทฤษฎีกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน
2. เป็นการออกแบบการวิจัยที่กำหนดกรอบแนวคิดเป็นแบบส่วนรวมทั้งหมดแล้วจึงแยกแยะออกเป็นส่วนย่อย
3. เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นซ้ำกันอย่างต่อเนื่องโดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดปัญหา การวางแผน การปฏิบัติงานและการประเมินผล
4. เป็นการสร้างความนึกคิดที่ก่อขึ้นมาเพื่อใช้เป็นกรอบสำหรับทำความเข้าใจกรณีตัวอย่างที่ศึกษาและสรุปอ้างอิงผลของการศึกษาไปสู่วงกว้างต่อไป
5. มีการสนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวิจัยของหน่วยงานที่ให้ข้อมูลภายใต้บรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยตลอดกระบวนการวิจัย

จากการศึกษาพบว่าในยุคต้น ๆ ของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการจำแนกตามกลุ่มภูมิศาสตร์คือ กลุ่มจากอเมริกาวิจัยเชิงปฏิบัติการเจริญรอยตามความเคลื่อนไหวของต้นแหล่งกลุ่มหัวหน้าทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานของ John Dewey ซึ่งจัดว่าเป็นยุคของ Modern era และ Elkind (1997 อ้างถึงใน กิตติพร ปัญญาภิโยผล, 2549, น. 134) ได้กล่าวทำนองเดียวกันและเสริมว่าข้อเสนอแนะของ Dewey ที่กล่าวว่านักเรียนไม่จำกัดว่าอายุใดสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการลงมือทำหรือ learning by doing) มีผลอย่างมากต่อการปรับเปลี่ยนกิจกรรมของโรงเรียนและหลักสูตรในปลาย ๆ ศตวรรษที่ 19 และต้น ๆ ศตวรรษที่ 20 ตามแนวคิดของ Dewey ซึ่งยังมีส่งผลถึงยุคปัจจุบันรับทอดต่อจากยุค Modern era มาถึงยุค Post Modern era แต่มีความซับซ้อนมากกว่ายุคก่อน ๆ กล่าวคือ โรงเรียนให้ความสนใจกับความแตกต่างระหว่างบุคคลทุกอย่างมีทางเลือกหลากหลายมากขึ้น คำนี้ถึงพหุชาวนปัญญา ขยายการแสวงหาความรู้ได้หลาย ๆ ทาง รวมถึงการสร้างความรู้ได้เอง สิทธิที่เด็กพึงได้รับ การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นต้น กลุ่มจากอังกฤษมุ่งใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการในการปฏิรูปหลักสูตร และพัฒนาด้านวิชาชีพทางการสอนมากยิ่งขึ้น และกลุ่มจากออสเตรเลียเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบร่วมมือกันในการวางแผนหลักสูตร ซึ่งมีความเคลื่อนไหวในขอบเขตค่อนข้างกว้าง

2.7.3 ทฤษฎีพื้นฐานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กิตติพร ปัญญาภิโยผล (2549, น. 87) ได้ศึกษาแนวคิดของ Mills, (2003, น. 58) กล่าวถึงทฤษฎีและปรัชญาที่เป็นฐานสำคัญของการปฏิบัติของนักวิจัย มีความแตกต่างหลากหลายขึ้นกับรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ของนักวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งจัดเป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทที่ใช้ทฤษฎีเป็นฐาน (Critical or Theory-Based)
2. ประเภทที่ใช้การปฏิบัติการเป็นฐาน (Practical Based)

ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ใช้การวิพากษ์เป็นฐาน (Critical Action Research) และวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ปลดปล่อยอิสระจากการครอบงำของกรอบ (Emancipatory Action Research)

มีเป้าหมายหลัก คือ มีการรวบรวมความรู้ที่ไม่ติดยึดกับกฎเกณฑ์หรือกรอบแบบเดิม ๆ หลักการเหตุผลสำหรับ Critical Action Research ใช้ทฤษฎีเป็นฐานสำคัญในทางสังคมศาสตร์และทางมนุษยศาสตร์ รวมถึงทฤษฎีของยุคหลังสมัยใหม่ (Theories of Postmodernism) หรือ Technical Action Research นอกจากนี้ ทฤษฎีเชิงวิพากษ์ (Critical Theory) ในงานวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือ Technical Action Research ทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ต่างก็มีวัตถุประสงค์ที่เป็นพื้นฐานร่วมคล้าย ๆ กัน (Kemmis, 1990 อ้างถึงใน กิตติพร ปัญญาภิญญาผล, 2549, น. 99) ดังนี้

1. ความสนใจร่วมกันในกระบวนการของการนำไปสู่การรู้แจ้ง (Enlightenment)
2. ความสนใจร่วมกันในการทำให้แต่ละคนอิสระเสรีจากสิ่งการหรือบงการตามแบบเดิม ๆ (สืบทอดตามวัฒนธรรมแบบเดิม ๆ)

3. การเต็มใจผูกมัดตัวเองเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการทางประชาธิปไตย เพื่อการปฏิรูปและนอกจากนี้รากเหง้าในทฤษฎีเชิงวิพากษ์ของทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เป็นที่มาของวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ใช้การวิพากษ์เป็นฐาน ซึ่งมาจากทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ที่เรียกร้องความเป็นจริง (Truth) และความเป็นปรนัย (Objectivity) ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์แบบเดิม แทนที่จะเรียกร้องข้อเท็จจริง (Fact) กลุ่มยุคหลังสมัยใหม่ให้ข้อโต้แย้งว่าความเป็นจริง (truth) มักเกี่ยวข้องเสมอกับสิ่งอื่น ๆ เช่น เงื่อนไข สถานการณ์ และความรู้ที่ได้มักเกิดจากความเจริญงอกงามที่เป็นผลพอกพูนขึ้นจากประสบการณ์เดิม

ทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ได้ผลักดันให้ศึกษาและตรวจสอบถึงกลไกของการผลิตความรู้ และตั้งคำถามถึงข้อตกลงเบื้องต้นที่เป็นฐานสำคัญของชีวิตสมัยใหม่ นั่นคือ มีการผลักดันให้ “ตรวจสอบสิ่งที่มีอยู่ตามปกติประจำวันในกิจกรรมส่วนบุคคล กิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมทางวิชาชีพ” (Stringer, 1996 อ้างถึงใน กิตติพร ปัญญาภิญญาผล, 2549, น. 114) วิจัยเชิงปฏิบัติการให้วิธีการที่ทำให้เราสามารถนำไปใช้เพื่อการตรวจสอบและได้ตัวแทนประสบการณ์ของผู้วิจัย ซึ่งสร้างตามบริบทและการเมืองคุณค่าของวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ใช้การวิพากษ์เป็นฐานคือ การทำให้วิจัยทางการศึกษาตอบสนองต่อสังคม รวมถึงลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ความเป็นประชาธิปไตย ช่วยการมีส่วนร่วมของกลุ่มคน
2. ความเสมอภาค รับทราบถึงคุณค่าของความเท่าเทียม
3. ความมีอิสระภาพหรือเสรีภาพหรือความเสมอภาพ ให้มีอิสระภาพจากการถูกกดขี่พ้นจากสภาพความหดหู่ หมดกำลังใจ
4. การส่งเสริมสนับสนุน ช่วยส่งเสริมให้คนแสดงออกอย่างเต็มศักยภาพในขณะเดียวกันวิธีการของการใช้ทฤษฎีวิพากษ์เป็นฐานนั้นถูกวิจารณ์ว่าขาดความเป็นไปได้

ด้านการปฏิบัติ (Hammersley, 1993 อ้างถึงใน กิตติพร ปัญญาภิญญาผล, 2549, น. 120) ซึ่งถือว่าไม่สำคัญนักเพราะวิจัยเชิงวิพากษ์ช่วยค้นหาหรือช่วยแก้ปัญหาซึ่งใช้เป็นวิธีการสำหรับ

ครูได้ผูกมัดตนเอง โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการค้นหาความสัมพันธ์ และพร้อม ๆ กับปฏิบัติงานในวิชาชีพของครูเองด้วย

ส่วนวิจัยอีกประเภทหนึ่ง คือ วิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นการปฏิบัติเป็นฐาน (Practical Action Research) โดยวิจัยเชิงนี้เน้นหนักไปที่วิธีการดำเนินการกับกระบวนการของวิจัยเชิงปฏิบัติการ และให้นำหนักน้อยกว่า “ปรัชญา” โดยตั้งสมมติฐานว่าครูแต่ละคนหรือแต่ละทีมมีอิสระในตัวเองในการกำหนดเรื่องที่ต้องการศึกษา นักวิจัยผูกมัดกับการพัฒนาทางวิชาชีพครูปรับปรุงการเรียนการสอน ปรับปรุงโรงเรียน และนักวิจัยต้องสะท้อนงานที่ปฏิบัติอย่างมีระบบทำที่สุดเชิงปฏิบัติการ ประเภทนี้มีทัศนะว่า นักวิจัยเป็นผู้ตัดสินใจเลือกกำหนดประเด็นที่ต้องการวิจัย ตัดสินใจเองว่าจะใช้เทคนิคอะไรในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล และพัฒนาแผนการปฏิบัติที่ขึ้นกับผลข้อค้นพบ สำหรับความคิดรวบยอดหลักของวิจัยเชิงปฏิบัติการทั้ง 2 ประเภท สรุปเสนอในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปความคิดรวบยอดหลักของวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นการวิพากษ์และการปฏิบัติเป็นฐาน

วิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นการวิพากษ์ (Critical Action Research)	วิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นการปฏิบัติ (Practical Action Research)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ลักษณะของการมีส่วนร่วมและเป็นประชาธิปไตย 2. มีการตอบสนองทางสังคมและดำเนินการในบริบทเฉพาะนั้น ๆ 3. กระบวนการช่วยให้ให้นักวิจัยต้องตรวจสอบทุกวัน ดำเนินการตามที่ได้รับอนุมัติให้ปฏิบัติทางวิชาชีพ 4. ความรู้ที่ได้รับเมื่อผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลคือนักเรียน ครูและผู้บริหารมีอิสระเสรีภาพจากสาระความรู้ที่ได้รับพร้อมกันได้เพิ่มพูนการเรียนรู้ การสอนและการจัดทำนโยบาย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักวิจัยมีอำนาจในการตัดสินใจ เป็นตัวของตัวเองอย่างอิสระ 2. นักวิจัยมีข้อผูกมัดกับการพัฒนาทางวิชาชีพและการปรับปรุงโรงเรียน 3. นักวิจัยต้องสะท้อนสิ่งที่ตนปฏิบัติ 4. นักวิจัยจะใช้วิธีการที่เป็นระบบในการสะท้อนงานที่ปฏิบัติของตนเอง 5. นักวิจัยเป็นผู้เลือกประเด็นปัญหาที่ต้องการทำวิจัยเอง พิจารณาเทคนิคการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล และรวมถึงพัฒนาแผนการปฏิบัติเองด้วย

ความเชื่อพื้นฐานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีความเชื่อพื้นฐาน (Basic Assumptions) (ทวีป ศิริรัตมี, 2537 อ้างถึงใน สมนึก ปฏิพานนท์, 2550, น. 66) อยู่ 4 ประการ ดังนี้

1. วิธีการแก้ปัญหาที่ได้มาจากการค้นคว้าจะมีประสิทธิภาพ และเชื่อถือได้มากกว่าวิธีการแก้ปัญหาที่ได้จากการสั่งการของผู้มีอำนาจหรือผู้บริหารโดยการสั่งการนั้น มักเกิดจากการสะสมประสบการณ์และใช้สามัญสำนึกเป็นหลัก ซึ่งมักจะขาดหลักฐานข้อมูลที่จะใช้ประกอบในการตัดสินใจ

2. การวิจัยเพื่อการแก้ปัญหาของผู้ปฏิบัติงานที่ดำเนินการเอง โดยผู้ปฏิบัติงานจะได้มีโอกาสแก้ปัญหาของเขาได้สำเร็จมากกว่าการวิจัย เพื่อการแก้ปัญหาที่ทำโดยบุคคลอื่น

3. การวิจัยเป็นเรื่องของการวิเคราะห์ปัญหา การค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา การทดสอบและการประเมินผลวิธีแก้ปัญหา การวิจัยเป็นทักษะที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ โดยผู้ปฏิบัติงานทุกคน การวิจัยไม่ได้เป็นสิทธิพิเศษของผู้เชี่ยวชาญคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

4. การพัฒนาความสามารถของบุคคลโดยการฝึกหัด ถือว่าเป็นรากฐานของการพัฒนาการปฏิบัติความเชื่อพื้นฐาน เป็นข้อคิดในการปฏิบัติงาน สำหรับครูผู้สอนที่จะทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการให้ตระหนักว่าปัญหาจากการเรียนการสอน ครูผู้สอนเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรงย่อมทราบรายละเอียดความลึกซึ้งของปัญหาได้ดีกว่าผู้อื่น ดังนั้น การพัฒนางานในจุดนี้อย่างมีระบบจะสามารถพัฒนาความสามารถของครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า ทศวรรษของยุคหลังสมัยใหม่ได้คำนึงถึงความหวังใยดังกล่าวเหล่านี้ โดยสนับสนุนให้การวิจัยตั้งอยู่บนข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการมีอยู่ของความเป็นจริง (Truth) เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่น ๆ ไม่ว่าเงื่อนไขหรือสถานการณ์ และยังขึ้นกับประสบการณ์เดิมด้วย ดังนั้นเพียงจัดทำให้วิจัยเชิงปฏิบัติการดำเนินการในสถานที่นั้นๆเอง จึงจะน่าสนใจและตรงมากกว่าและที่สำคัญคือผลข้อค้นพบที่ได้มานั้นมีความหมายสำหรับผู้มีส่วนร่วมเอง

2.7.4 หลักการของวิจัยเชิงปฏิบัติการ

หลักการของวิจัยเชิงปฏิบัติการมีพัฒนาการมายาวนานตามพื้นฐานทางปรัชญาและประวัติศาสตร์สามารถจัดประเภทของการวิจัยเชิงปฏิบัติจำแนกตามกลุ่มนักคิดคนสำคัญได้ 4 กลุ่มคือ (วรรณดี สุทธิธารกร, 2557, น. 44-55) ได้ศึกษาหลักการของวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มนักวิจัยเชิงปฏิบัติการแนวดั้งเดิม (Traditional Action Research) กลุ่มนี้ยึดหลักการของ Lewin (1946) ที่เน้นการทำงานในองค์กร มีแนวคิดและหลักการปฏิบัติตามทฤษฎีในสาขาที่ตนชำนาญ ใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Dynamics) และโมเดลทางคลินิก (Clinical Model) เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา ส่วนใหญ่เติบโตในสาขาการบริหารแรงงานสัมพันธ์เป็นกลุ่มที่นำการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาองค์กร (Organizational Development) เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตการ

ทำงาน (Quality of Working Life-OWL) โดยใช้เทคนิคทางสังคม เช่น การจัดระบบข้อมูลข่าวสาร (Information system) และการสร้างประชาธิปไตยให้เกิดในองค์กร (Organization Democracy) การวิจัยแนวนี้เน้นรักษาสถานภาพเดิม (Status Quo) เพื่อให้บุคคลสามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้โครงสร้างของอำนาจเดิม

กลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นนักจิตวิทยาสังคมซึ่งขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีการนำวิธีการของกระบวนการกลุ่มและการฝึกอบรมมนุษย์สัมพันธ์ไปใช้ในการแก้ไขปัญหา เช่น การแก้ไขปัญหาความยากจน ปัญหาชีวิตและครอบครัว มักนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแนวทางในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในช่วงเวลาของการออกแบบความคิดของนักวิจัยกลุ่มนี้คือ ปี ค.ศ. 1940 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดสงคราม มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายในสังคม ทั้งปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำของโครงสร้างทางสังคมแบบความไม่ยุติธรรมต่าง ๆ การเกิดขึ้นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีจุดมุ่งหมายเพื่อขจัดปัญหาที่ไม่พึงประสงค์และสร้างสังคมใหม่ที่ดีกว่า ในช่วงเวลานี้มีการพูดคุยกันมากในกลุ่มนักคิดเพื่อวางแนวทางการออกแบบทางสังคม และเลือกวิธีการทดลองแก้ไขปัญหาเป็นแนวทางในการสร้างประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาของกลุ่ม (Lewin, 1946, pp. 124) หนทางของการทดลองเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์เพื่อค้นหาความจริง (Fact Finding) การสร้างกรอบความคิด (Conceptualization) ในการแก้ไขปัญหา การวางแผน (Planning) ในการแก้ไขปัญหา การนำแผนไปใช้ (Implementation) และการประเมินผลการปฏิบัติ (Evaluation of Action) โดย Lewin เชื่อว่าความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์จำทำหน้าที่ช่วยให้สังคมเปลี่ยนแปลง การวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงกลายเป็นนวัตกรรมทางสังคมในห้วงเวลานั้น

พื้นฐานของนักคิดกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับแนวคิดและวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ โดยเชื่อว่าหนทางไปสู่การเปลี่ยนแปลงต้องมีการสร้างเงื่อนไขหรือตัวสอดแทรก (Intervention) เพื่อใส่ลงไปในการทดลอง ผู้วางเงื่อนไขดังกล่าวเป็นผู้เชี่ยวชาญคนนอกซึ่งมีความรู้ทางทฤษฎีและการปฏิบัติในกระบวนการวิจัย การออกแบบการวิจัยชนิดนี้จึงอยู่ในรูปแบบของการใช้ความร่วมมือหรือการสนับสนุนช่วยเหลือ (Collaborative Action Research) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยให้ความสำคัญกับสมาชิกในกลุ่มเป็นเป้าหมายสำคัญมากกว่าการสร้างนักวิจัยมืออาชีพ (Professional Researchers) นี่คือนวัตกรรมที่เกิดขึ้นในห้วงปี ค.ศ. 1940-1950 (Marrow, 1969, pp. 97)

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นสภาพการณ์จริง (Contextual Action Research) การวิจัยแบบนี้บางครั้งเรียกว่าการวิจัยที่เน้นเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) เช่น ในงานของ Trist (1977) ที่อธิบายความสำคัญเชิงโครงสร้างระหว่างคนในองค์กรและระหว่างผู้คนกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ในสังคม ผู้เกี่ยวข้องในโครงการวิจัยจึงต้องมีความเข้าใจในภาพรวมของความจริงทั้งหมดเพื่อนำไปสู่การออกแบบโครงการวิจัยเพื่อสิ่งที่ดีกว่า ผู้มีส่วนได้เสียมีสถานะเป็นนักวิจัยร่วมในโครงการและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานของการสร้างและการเปลี่ยนแปลง

ทางสังคมภายใต้ปรัชญาของเสรีภาพ นักวิจัยกลุ่มนี้มักเลือกวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจกับสภาพการณ์ที่เป็นจริง ค้นหาความหมายจากความจริงและกำหนดแนวทางในการบรรลุความสำเร็จรวมทั้งทดลองปฏิบัติจริงในสภาพการณ์ที่เป็นธรรมชาติ ตลอดจนสะท้อนผลการปฏิบัติไปสู่การเรียนรู้

3. กลุ่มนักวิจัยเชิงปฏิบัติแนวทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) กลุ่มนี้เน้นการเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากถึงโคน (Radical Action Research) มีรากคิดมาจากแนวคิดของกลุ่ม Marxist ที่ใช้แนวทางวัตถุนิยมวิภาษวิธี (Dialectical Materialism) และทิศทางของการปฏิบัติ (Praxis) ตามแนวคิดของ Antonio Gramsci (Mckernan, 1996) โดยเน้นความคิดที่เป็นอิสระ (Emancipation) แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อเสรีภาพภายใต้เกลียว (Spiral) ของการพัฒนา นอกจากนี้ยังพบในงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแนวสตรีนิยม (Feminist Action Research) ซึ่งเป็นงานเปลี่ยนแปลงสังคมผ่านกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง กลุ่มนี้แม้ไม่เห็นด้วยกับการออกแบบการวิจัยที่เน้นการทดลองที่ใช้พื้นฐานวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์ (Positivist Empirical Approach) แต่ไม่ได้ปฏิเสธที่จะใช้วิธีการเชิงปริมาณมาเสริมความเข้มแข็งในการวิจัย ส่วนใหญ่ยึดแนวทางของวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมากกว่า เนื่องจากนักคิดส่วนใหญ่มีพื้นฐานเดิมมาจากการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งให้ความสำคัญกับการตีความเพื่อเข้าใจความหมายของพฤติกรรมมนุษย์และปรากฏการณ์ทางสังคม และให้ความสำคัญกับการวิพากษ์สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุและผล ซึ่งเป็นแนวปรัชญาการปฏิบัติที่เน้นการตีความเชิงวิพากษ์ (Critical Interpretive Activist Philosophy) เป็นการก่อรูปทางความคิดไปสู่ทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) ขั้นตอนที่นักวิจัยนิยมนำมาใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการคือช่วงของการสำรวจเพื่อทำความเข้าใจกับสภาพการณ์หรือความเป็นจริงที่เป็นปัญหา เพื่อนำไปสู่การค้นหาแนวทางในการแก้ไข นักคิดกลุ่มนี้ได้ใช้ทฤษฎีเป็นตะเกียงส่องทางให้การปฏิบัติ ทำให้การปฏิบัติดำเนินไปอย่างมีทิศทาง ความกลมกลืนระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติปรากฏอยู่ในการบัญญัติคำว่า Praxis ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติที่นำทางด้วยทฤษฎี

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการทางการศึกษา (Educational Action Research) เป็นคลื่นลูกที่ 4 ได้รับอิทธิพลจากการนำความคิดทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษา (The Science in Education Movement) โดยเฉพาะแนวคิดของ John Dewey นักปรัชญาการศึกษาชาวอเมริกันที่มีชื่อเสียงในช่วงปี ค.ศ. 1920-1930 โดยได้ประยุกต์ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เชิงอุปมาน (Inductive Scientific Method) มาใช้ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผล Dewey เชื่อว่า นักการศึกษามืออาชีพต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของกลุ่ม/ชุมชน นักปฏิบัติต้องลงมือสร้างการเรียนรู้จากการจัดการศึกษา รวมทั้งการสร้างคนของสถาบันอุดมศึกษาต้องทำงานบนพื้นฐานของการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการไปพร้อม ๆ กับการสร้างครุณักวิจัย และต้องมีการสร้างครุณักวิจัยในระดับประถมศึกษา

และมัธยมศึกษาเพื่อวางฐานการพัฒนาคนก่อนส่งต่อไปยังระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งการทำงานในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาควรมีพื้นฐานการทำงานร่วมกับชุมชน

ช่วงหลังสงครามโลก เป็นยุคที่ได้รับอิทธิพลทางแนวคิดของ Stephen Corey (1953) หรือที่เรียกกันว่า ยุคของ Corey แนวคิดของ Corey ถือเป็นแนวคิดของการปฏิรูปสังคมที่นำการวิจัยเชิงปฏิบัติการทางด้านการศึกษามาเป็นแกนหลักของการเปลี่ยนแปลงสังคม กิจกรรมสำคัญคือการพัฒนาหลักสูตรนักรักศึกษาส่วนใหญ่ที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ Corey ในปี ค.ศ. 1950 ได้ใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นยุทธวิธีในการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและแก้ไขปัญหาสังคมที่ซับซ้อน เช่น ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนภายในกลุ่ม รวมทั้งได้มีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาในระดับมหภาค เช่น ในงานเขียนของ Taba และคณะ ในปี ค.ศ. 1949 งานเขียนของ Taba Bready and Robinson ในปี ค.ศ. 1952 (Mckernan, 1996) ช่วงนี้เป็นช่วงเวลาของการออกแบบการวิจัยโดยใช้แนวคิดที่เน้นความร่วมมือ (Cooperative Action Research) ทางการศึกษาซึ่งนำไปสู่แนวคิดในการสร้างความร่วมมือระหว่างครูกับนักวิจัยคนนอกโดยนักวิจัยเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาครูและผู้เรียนในกระบวนการวิจัย

ปลายปี ค.ศ. 1950 แนวคิดดังกล่าวถูกวิพากษ์อย่างหนักเพราะเห็นว่าการให้ความสำคัญกับนักวิจัยคนนอกมากกว่าครูซึ่งเป็นคนในเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง จึงเกิดแนวคิดของการขับเคลื่อนครูนักวิจัยเกิดขึ้น (Teacher-Research Movement) โดยเปิดบทบาทใหม่ของครูที่ต้องทำหน้าที่ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้การนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการปฏิบัติการ (Mckernan, 1996) แนวคิดดังกล่าวทำให้เกิดการเคลื่อนตัวจากบทบาทแนวจารีตนิยมสู่การทำหน้าที่ที่ชำนาญการมากขึ้น โดยให้ครูได้จัดการเรียนการสอนที่มีพื้นฐานการวิจัยได้ด้วยตนเอง (Stenhouse, 1983 : 112) ครูต้องยกระดับความสามารถของตนเองในการทำงานวิจัย รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรซึ่งมีนัยต่อการศึกษาปัญหา การค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาและการนำวิธีการแก้ไขปัญหาไปใช้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อครูในการเพิ่มความเข้าใจในงานของตนเอง รวมทั้งการปรับปรุงการเรียนการสอน

เมื่อพิจารณาการคิดของนักคิดทั้ง 4 กลุ่ม พบว่ามีหลักการทางความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน คือ (Lewin, 1946, pp. 93)

1. เป็นการวิจัยที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (It is Change) ผู้วิจัยทำหน้าที่กำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติสู่การแก้ไขปัญหาสิ่งเหล่านี้ทำให้บุคคลเกิดการตระหนักรู้ (Awareness) ถึงการสร้างทางเลือกหรือโอกาสเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งใหม่ที่ดีกว่า

2. เป็นการวิจัยที่มีกระบวนการที่มีชีวิตชีวา (It is Organic) ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยผสมผสานเข้ากับระบบในรูปแบบของเกลียว (Spiral) วงจร (Circle) หรือ วงวน (Loop) เริ่มจากการค้นหาความจริง (Fact finding) การสะท้อนผลจากการค้นหา (Reflection) การวางแผนเพื่อสร้าง

การเปลี่ยนแปลง (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) และการประเมินผลการปฏิบัติ (Evaluation)

3. เป็นการวิจัยที่เน้นความร่วมมือ (It is collaborative) การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการจัดการให้เกิดความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ระหว่างคนในและคนนอก และเป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วม

ความตั้งใจของ Lewin แท้จริงแล้วคือการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างทฤษฎีทางสังคม (Social theory) ที่มีลักษณะเป็นนามธรรม (Abstract) กับทฤษฎีของการปฏิบัติ (Practical theory) ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม (Concrete) โดยใช้วิธีผลิตความรู้ใหม่จากการจัดการศึกษาขึ้นใหม่ (Reeducation) กับสมาชิกในกลุ่มเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงองค์กร การจัดการศึกษาใหม่ของคุณคามีใช้การเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงเท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้ที่จะยอมรับค่านิยมใหม่ที่เกิดขึ้นซึ่งผันแปรไปตามความรู้ใหม่ที่ผลิตขึ้นท่ามกลางปฏิบัติการวิจัยและในที่สุดการได้รับการศึกษาใหม่ของแต่ละบุคคลจะกลายเป็นการเรียนรู้ในองค์กร ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นนี้ Lewin อธิบายว่ามี 3 ระดับ คือ

1. ความรู้ใหม่ที่เกิดจากความเข้าใจ (Cognitive Structure) ทำให้บุคคลสามารถมองเห็นโลกและสังคมตามสภาพที่เป็นจริง รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ และยังหมายถึงความเป็นจริงของตัวบุคคล แนวคิด ความเชื่อ และความคาดหวัง สิ่งเหล่านี้จะทำให้คนมองเห็นประเด็นปัญหาขององค์กร รวมทั้งโอกาสที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา

2. ความรู้ที่อยู่ในระดับคุณค่า (Valence and Value) ความรู้ชนิดนี้เป็นความรู้ที่ยกระดับจากความรู้ชนิดที่ 1 ไปสู่คุณค่าใหม่ที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับ ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานของกลุ่มคุณค่าใหม่จะพอเหมาะกับความต้องการของบุคคลและความต้องการขององค์กร

3. ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติ (Motoric Action) เป็นทักษะความสามารถของบุคคลซึ่งมีพลังต่อการขับเคลื่อนหรือควบคุมทางสังคมและสภาพแวดล้อม ซึ่งนำไปสู่หนทางใหม่ในการเปลี่ยนแปลงตามทิศทางที่ต้องการ

นอกจากนี้ Winter, R (1989) ได้ให้หลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ 6 ประการ คือ

1. การวิพากษ์เชิงสะท้อน (Reflexive Critique) ผู้ร่วมวิจัยสามารถสะท้อนความจริงที่เกิดขึ้น จากผลของการปฏิบัติ ปัญหาหรืออคติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จะนำไปสู่การตีความ และอธิบายความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ กระสะท้อนผลจะช่วยยืนยันความจริงที่ปรากฏ รวมทั้งนำไปสู่การพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่โดยใช้ฐานทางทฤษฎีช่วยในการอธิบาย

2. การวิพากษ์แบบวิภาษวิธี (Dialectical Critique) ความเป็นจริงในทางสังคมต้องมีการตรวจสอบการปฏิบัติ (Reflection and Action) เพื่อนำไปสู่การแบ่งปันความรู้ ความเข้าใจจากกระบวนการตั้งคำถามถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การวิพากษ์แบบวิภาษวิธีจะช่วยให้บุคคลเข้าใจ

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ความเข้าใจดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น

3. สร้างทรัพยากรแห่งความร่วมมือ (Collaborative Resource) ผู้ที่เข้าร่วมในโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะมีสถานะเป็นผู้ร่วมวิจัย (Co-Researchers) หลักการของความร่วมมือคือแต่ละคนทำหน้าที่แบ่งปันความคิดอย่างเท่าเทียมกันบนพื้นฐานศักยภาพที่เป็นจริง เพื่อร่วมกันตีความและอธิบายความหมายของสถานการณ์ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูล ทำความตกลงกันในกลุ่มนักวิจัยร่วม หลีกเลี่ยงการยึดมั่นในความคิดเดิม ๆ แบ่งปันความคิดที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกัน

4. ความเสี่ยง (Risk) กระบวนการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากการค้นหาหนทางเพื่อกระทำการบางอย่างบางอย่าง บางครั้งอาจก่อให้เกิดความกลัวในกลุ่มนักปฏิบัติ ความกลัวที่เกิดจากอัตตรา (Ego) ของตน ซึ่งก่อให้เกิดความหวาดหวั่นเมื่อต้องมีการอภิปรายในมุมมองที่เปิดเพื่อให้ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียมกันและมีข้อวิจารณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น ดังนั้นนักวิจัยเชิงปฏิบัติการควรสร้างกระบวนการอภิปรายเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นตลอดกระบวนการวิจัย เพื่อให้ นักวิจัยร่วมมีความคุ้นเคยและเรียนรู้ที่จะเปิดใจ

5. โครงสร้างที่หลากหลาย (Plural Structure) โดยธรรมชาติของงานวิจัยมักมีมุมมองทางความคิดที่หลากหลาย ข้อวิพากษ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การตีความ รวมทั้งการปฏิบัติที่หลากหลาย โครงสร้างที่หลากหลายจะนำไปสู่การบันทึกเรื่องราวหลายสิ่งหลายอย่าง ความหมายที่เกิดจากการตีความจะนำไปสู่ความขัดแย้ง และข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดทางเลือกที่มากขึ้น การรายงานผลจะสะท้อนถึงการปฏิบัติและการสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากกว่าจะอธิบายผลซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัย

6. ทฤษฎี การปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลง (Theory, Practice, Transformation) นักวิจัยเชิงปฏิบัติการใช้ทฤษฎีช่วยนำทางไปสู่การปฏิบัติ การปฏิบัติช่วยขัดเกลาทฤษฎีท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง หลักทฤษฎีและการปฏิบัติของผู้คนในกลุ่มเป็นสิ่งที่แสดงถึงฐานคติและความเชื่อ ความรู้จะเกิดขึ้นจากทฤษฎีที่ก่อตัวให้เห็นท่ามกลางกระบวนการของการเปลี่ยนแปลง โดยสามารถสังเกตผลได้จากการปฏิบัติที่รองรับด้วยฐานทฤษฎี นักวิจัยจะสามารถตัดสินใจได้อย่างชัดเจน อีกทั้งเส้นทางของการปฏิบัติจะบ่งบอกถึงความถูกต้องตลอดวงจรของการเปลี่ยนแปลง

2.7.5 ลักษณะสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการ

คุณลักษณะเด่น วิธีการเด่น ลักษณะการวิจัยจึงเป็นรูปแบบการผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และวิธีคุณภาพ (Qualitative) ร่วมกัน ซึ่งเรียกรวมกันว่า พหุวิธี (Multiple methodology) การวิจัยเชิงปฏิบัติการไม่ได้เน้นในการกำหนดแนวทางรูปแบบที่ชัดเจนของวิธีวิทยานักแต่มีเป้าหมายสูงสุด คือ ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเรียนรู้สู่การปฏิบัติ วิธีการที่จะ

เลือกใช้ขึ้นอยู่กับบริบทที่จะศึกษา โดยวิธีการเด่นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ มีลักษณะการดำเนินการวิจัยเป็นวงจรถือหรือเกลียว (Spiral) มีความเป็นพลวัต (Greenwood & Levin, 1998)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเริ่มจากการปรับปรุงงานของตนเป็นรายบุคคล แล้วขยายวงกว้างออกไปเพื่อเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้รับรู้ และยิ่งหากลักษณะปัญหาอย่างเดียวกันต้องได้รับการปรับปรุงหรือพัฒนางานเหมือน ๆ กันก็ร่วมมือกัน แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ดังนั้น ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการคือ

1. จับงานที่ตนปฏิบัติอยู่ ลงมือดำเนินการด้วยสรรพวิธีเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข
2. กระบวนการดำเนินการโดยผ่านวงจรต่อเนื่องกันเป็นชุด ๆ เป็นวงจรถือหรือเกลียว ส่วน (วงจรหนึ่งประกอบด้วย วางแผน ลงมือปฏิบัติ สังเกต-รวบรวมข้อมูล และสะท้อนผล) ซึ่งวนอย่างเป็นระบบและปฏิบัติการอย่างมีวิจารณญาณ การปฏิบัติมีความสอดคล้องรองรับกัน มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องต่อเนื่องกันจนเกิดผลการเปลี่ยนแปลงขึ้น
3. ลักษณะการตอบสนองทันเวลา ทันเหตุการณ์ในขณะที่ปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงให้ความสำคัญกับข้อมูลเชิงคุณภาพ
4. กิจกรรมทุกระยะสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับงานหรือผู้ร่วมงานรับรู้ เข้ามามีส่วนร่วมช่วยกันแลกเปลี่ยนความเห็น วิชาทฤษฎีจนถึงกระบวนการปฏิบัติงาน และผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และพยายามให้การร่วมด้วยช่วยกันดำรงคงอยู่ เพราะเป็นการช่วยควบคุมกระบวนการของการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมไปในตัวด้วย

ในบางงานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม (participation) เพราะการมีส่วนร่วมทำให้เกิดข้อมูลผูกมัดให้ลงมือทำ เพื่อหวังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้แง่คิดว่าควรเปิดให้เป็นทางเลือกกว่าวิจัยเชิงปฏิบัติการจะเน้นหนักไปทางใดระหว่างข้อมูลเชิงคุณภาพกับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง เพราะยังต้องพิจารณาร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการ และขึ้นกับการเน้นน้ำหนักระหว่างข้อดี ข้อเสียต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาอีกด้วย ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นประเด็นดังนี้

องอาจ นัยวัฒน์ (2549, น. 335-337) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ 8 ประการดังต่อไปนี้

1. เกี่ยวข้องกับปัญหาทางด้านด้านการปฏิบัติงาน (Practical problem)
2. มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อการทำความเข้าใจ (Understanding)
3. มุ่งเน้นการตีความหมายเหตุการณ์ หรือสถานะของปัญหาที่เกิดขึ้น
4. เสนอผลการวิจัยในรูปแบบเรียบง่าย
5. มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการกระบวนการวิจัย
6. ผ่อนคลายความเข้มงวดเกี่ยวกับระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย
7. ไม่เน้นการสรุปอ้างอิงผลการศึกษาวิจัยข้ามไปยังบริบทอื่น

8. สร้างคุณภาพและความเสมอภาคระหว่างทักษะของบุคคลภายในและภายนอก

ซึ่งอาจสรุปได้ว่า ลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และมี การร่วมมือกันผู้วิจัย ทุกคนจึงมีส่วนสำคัญและมีบทบาทเท่าเทียมกัน ในทุกกระบวนการการวิจัยเน้น การปฏิบัติการและการศึกษาผลการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาใช้ในการวิเคราะห์สามารถวิเคราะห์ ได้อย่างลึกซึ้ง และนำไปสู่การตัดสินใจที่สมเหตุสมผล และสามารถนำไปปรับใช้ในการปฏิบัติการได้ เป็นอย่างดีสามารถนำไปพัฒนารูปแบบของการปฏิบัติทำงานจริง จนเป็นที่พึงพอใจซึ่งการวิจัยเชิง ปฏิบัติการ เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ใหม่ โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อการอธิบาย ทำนายและควบคุมปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ การ วิจัยเชิงปฏิบัติการ มุ่งนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ ในการพัฒนาและปรับปรุงผลการปฏิบัติงานของ องค์กร ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ เทคโนโลยีที่ได้ ศึกษา จากที่ได้จากการศึกษาวิจัยมากกว่า การมุ่งสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ จุดมุ่งหมายของการ วิจัยปฏิบัติการ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผล ของการปฏิบัติทำงานให้ดียิ่งขึ้น สามารถวิเคราะห์สภาพปัญหา อันเป็นสาเหตุที่ทำให้ทำงานนั้น ไม่ประสบความสำเร็จ ลักษณะเด่นของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการสามารถที่จะสรุปออกมาเป็นวิธีการที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงเป็นการวิจัยที่นำตัวเองเข้าไปมีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่บุคคลดำเนินการอยู่ เพื่อที่จะ ปรับปรุงงานที่ปฏิบัติงานอยู่ให้ดียิ่งขึ้นดำเนินการผ่านขั้นตอน การวางแผนการ ดำเนินงาน การสังเกต การสะท้อนข้อมูล และหลังจากนั้นก็ย้อนกลับไปเป็นวัฏจักร

2.7.6 รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

1. รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis และ Zuber-Skerritt

ปริญญา อุปลา (2545, น. 54) ได้ให้ความหมายว่า คือการพยายามในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบริบทของงานที่ปฏิบัติด้วยมุมมองเพื่อแก้ไข ปรับปรุง และ พัฒนาโดยใช้ยุทธศาสตร์ การวางแผน การรวบรวมข้อมูล การประเมินผล เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติ อย่างเป็นระบบนำไปสู่ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน Kemmis and McTaggart (1990) ได้ให้ ความหมายไว้ว่า คือการรวบรวมปัญหาหรือ คำถามจากการสะท้อนการปฏิบัติการของผู้ที่มีส่วนร่วม ในการปฏิบัติการในสังคมใดสังคมหนึ่งเพื่อต้องการพัฒนาหาหลักการ เหตุผล และวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานนั้น และในขณะเดียวกันก็ เป็นการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้องกับภาวะของสังคมและ สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1.1 การวิจัยปฏิบัติการเชิงเทคนิค การวิจัยตามรูปแบบนี้มีเป้าหมายของการวิจัย เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน โดยอาศัยบุคคลภายนอก (Outsider) มา ช่วยในการทำวิจัยในหน่วยงาน ผู้ปฏิบัติ (ครู) จะอยู่ภายในการควบคุมกำกับของนักวิจัยภายนอก

บุคคลภายนอกเล่นบทบาทของผู้วิจัยหลักการที่ครูไม่ค่อยมีบทบาทในการนำเสนอความคิด วิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัยมาจากความคิดของนักวิจัยภายนอกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเน้นเทคนิคการทำวิจัยที่ตอบคำถามวิจัยที่รัดกุม ข้อค้นพบที่ได้อาจใช้ไม่ได้กับการปฏิบัติจริง

1.2 การวิจัยปฏิบัติการเชิงปฏิบัติจริง (Practical Action Research) เป็นการวิจัยที่นักวิจัยภายนอกแสดงบทบาทของที่ปรึกษาด้านกระบวนการทำงาน (Process Consultancy Role) มีเป้าหมายของการวิจัยที่มีมากกว่าแบบแรก คือ นอกจากช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพผลการทำงานแล้ว ยังมุ่งสร้างความเข้าใจและมุ่งพัฒนาวิชาชีพให้กับผู้ปฏิบัติด้วย ในกระบวนการวิจัยจะส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติสะท้อนผลและวิเคราะห์พัฒนาปรับปรุงการทำงานของตนเอง ดังนั้น ครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติในโรงเรียนมีโอกาที่จะเรียนรู้กระบวนการวิจัยและมีส่วนในการเสนอความคิดในประเด็นปัญหาวิจัยที่มาจากปฏิบัติจริง และสามารถนำผลการวิจัยใช้ได้

1.3 การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์/อิสระ (Critical/Emancipatory Action Research) เป็นการวิจัยที่มีการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยภายนอกและผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน เป้าหมายของการวิจัยเพิ่มเติมจากการวิจัยปฏิบัติการแบบที่ 1 และ 2 คือนอกจากพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน การส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในการพัฒนาปรับปรุงการทำงานแก่ผู้ปฏิบัติแล้ว ยังต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการทำงานที่เป็นอยู่ในองค์กรให้ดีขึ้นกว่าเดิม แม้จะมีบุคคลภายนอกร่วมด้วย แต่ทุกคนต่างมีสิทธิมีเสียงในการแสดงความคิดเห็นเท่าเทียมกัน จะไม่มีผู้แสดงบทบาทเป็นที่ปรึกษาวิจัยเหมือนแบบที่สอง การวิจัยแบบนี้เปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาความสามารถด้านการวิจัยแก่ผู้ปฏิบัติ และ นักวิจัยอิสระจากความรู้ กฎเกณฑ์ และพันธนาการทางความเดิม

จะเห็นว่าแนวทางการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการทั้ง 3 แบบ มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของการทำงานจากผู้ปฏิบัติถูกรอบ ความคิดโดยนักวิจัยภายนอก (Co option) ซึ่งเป็นแบบแรก มาเป็นการทำงานร่วมกัน (cooperation) ในแบบที่สอง และรูปแบบการทำงานที่สามซึ่งเป็นการทำงานแบบร่วมมือ (Collaboration) ซึ่งเป็นแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่กำลังเป็นที่นิยมและยอมรับกันว่า จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพของผู้ปฏิบัติมากกว่าแบบอื่น ๆ

2. รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Callhoun

2.1 การวิจัยของครูแบบทำคนเดียวเป็นการวิจัยที่เน้นการเปลี่ยนแปลงในห้องเรียนใดห้องเรียนหนึ่ง โดยครูกำหนดปัญหาในห้องเรียนที่ต้องการแก้ไข และ หาแนวทางแก้ไข นักเรียนอาจไม่มีส่วนในการช่วยกำหนดทางเลือกต่างๆ หากจะมี ผู้ปกครองเกี่ยวข้องช่วยในการทำวิจัย ก็จะเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลมากกว่า

2.2 การวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือ (Collaborative Acton Research) เป็นการทำวิจัยกลุ่ม ผู้วิจัยมีจำนวน 1-2 คนขึ้นไป ประกอบด้วย ครูผู้บริหาร และ นักวิชาการจากมหาวิทยาลัย

หรือ บุคลากรอื่น ๆ มีจุดมุ่งหมายเน้นที่ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นในห้องเรียนได้ห้องเรียนหนึ่ง คณะวิจัยอาจจะเน้นปัญหาในระดับพื้นที่ของตน แต่ยังเป็นกระบวนการที่เป็นการสืบค้นความรู้ในห้องเรียน กระบวนการทำวิจัยจะเหมือนกับการทำวิจัยของครูที่ทำคนเดียว

2.3 การวิจัยปฏิบัติการแบบทำทั่วทั้งโรงเรียน (Schoolwide Action Research) เป็นการวิจัยที่คณะทำงานเป็นผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน มีการทำงานโดยเลือกปัญหาวิจัยที่สนใจร่วมกัน มีการรวบรวมข้อมูล การจัดระบบ และการแปลความหมายข้อมูลที่ได้จากโรงเรียน หรือเอกสารที่เกี่ยวข้อง กระบวนการวิจัยเป็นแบบวงจรต่อเนื่องที่มีหน้าที่เหมือนกับการประเมินความก้าวหน้า มีจุดมุ่งหมายเน้นที่การปรับปรุงโรงเรียน ได้แก่ 1. การค้นหาวิธีการปรับปรุงโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหา 2. พยายามปรับปรุงการทำงานเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันแก่เรียน 3. เพิ่มขอบข่ายของสาระในการสืบค้นแนวทางการแก้ปัญหา

3. รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการจากการสังเคราะห์ของ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2543)

3.1 การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เป็นการวิจัยที่ทำโดยครูเพื่อแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการปฏิบัติงานหรือการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตน

3.2 การวิจัยปฏิบัติการแบบรวมพลัง (Collaborative Action Research) เป็นงานวิจัยที่ดำเนินการโดยครูหลายคนร่วมกันทำวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหในชั้นเรียนหลาย ๆ ชั้นหรือแผนกวิชาหรือภาควิชาคณะนักวิจัยเกิดจากการรวมตัวกันของครูที่มีความชำนาญเฉพาะต่างกันมาร่วมมือกันทำวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน

3.3 การวิจัยปฏิบัติการระดับโรงเรียน (Schoolwide Action Research) เป็นการวิจัยที่ดำเนินงานโดยผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน อาจรวมหน่วยงานนอกโรงเรียนด้วย มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาโรงเรียนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

สรุปได้ว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีข้อตกลงเบื้องต้น (Basic Assumption) ว่าเป็นการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์สืบค้นปัญหา และวิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน/โรงเรียน) ซึ่งจะต้องมีการจัดกระบวนการสืบค้นหาความรู้นี้อย่างมีเหตุผล การวิจัยจึงเน้นกระบวนการคิดและลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ที่ได้จากการคิดและการกระทำซึ่งเป็นลักษณะของการใช้ลำดับขั้นตอนของจิตวิทยาการเรียนรู้มากกว่าการใช้ลำดับความคิดเชิงจิตวิทยาฯ เพื่อบอกความเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน

2.7.7 วิธีการแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการวิจัยของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานร่วมกันที่ต้องการจะพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานหรือการพัฒนางานที่เหมาะสมและคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานการณ์ของสังคมนั้น ๆ เช่น ในสถานศึกษากลุ่มผู้ปฏิบัติงานอาจประกอบด้วย

ผู้บริหาร ครูผู้ปกครอง นักเรียน หรือนักศึกษา และสมาชิกในชุมชนอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง วิธีการวิจัยจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อได้รับความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลเหล่านี้ในการวิเคราะห์การทำงานของตนเองและกลุ่มอย่างถี่ถ้วน ด้วยวิธีการสะท้อนความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความเห็นต่อการทำงานของตนเองและกลุ่มผู้ร่วมการวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้อาจใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา การปรับปรุงโครงการ การปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน การปรับปรุงนโยบายและระบบการทำงานของโรงเรียน หน่วยงาน มุ่งมั่นการปรับปรุงที่เป็นรูปธรรม เป็นต้น

วิธีการแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มาจากคำว่า “การปฏิบัติ” (Action) และ “การวิจัย” (Research) ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการทำงานร่วมกัน การตกลงใจร่วมกัน การพัฒนาปรับปรุงร่วมกันของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในงานนั้น ๆ มากกว่าการอาศัยผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก และโดยอาศัยคุณสมบัติของนักวิจัยที่แตกต่างกับการวิจัยแบบอื่นที่มีภาคีเครื่องมือการวิจัยและความเห็นของกลุ่มตัวอย่างเป็นสิ่งสำคัญ Action Research เน้นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ มิใช่เพียงเก็บข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามความคิดเห็นกับกลุ่มตัวอย่างแต่อย่างเดียว มีการเก็บข้อมูลหลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การอภิปรายกลุ่ม (เล็กและใหญ่) การศึกษาค้นคว้าการวิเคราะห์เอกสารและการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

จุดสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research สรุปคือเป็นการวิจัยแบบเข้าไปมีส่วนร่วมและร่วมมือกันในหมู่คณะ แต่ละคนจะอธิบายในสิ่งที่ตนเองสนใจ สืบหาสิ่งที่ผู้อื่นคือ แสดงความเห็นที่สอดคล้องหรือไม่เห็นด้วยอย่างมีเหตุผล และหาหนทางแก้ไขพัฒนาที่เป็นไปได้ สมาชิกในกลุ่มจะทำการวางแผนร่วมกัน ลงมือปฏิบัติงานร่วมกัน เก็บข้อมูลร่วมกัน สังเกตสถานการณ์ร่วมกัน และสะท้อนผลการดำเนินงานร่วมกัน

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2552, น. 67) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้วิจัยได้เลือกกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เห็นว่าดี เหมาะสมตามความรู้ความเข้าใจของผู้วิจัย มาดำเนินการปฏิบัติเพื่อทดลองว่าใช้ได้หรือไม่ และประเมินดูความเหมาะสมในความจริง ควบคุมแนวทางปฏิบัติ แล้วนำผลมาปรับปรุงการปฏิบัติการเพื่อนำผลไปทดลองใหม่ จนกว่าจะได้ผลเป็นที่พอใจนำไปใช้และเผยแพร่ได้กรอบแสดงลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มี 4 ลักษณะ ดังนี้

1. เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและร่วมมือ (Participation and Collaboration) ใช้การทำงานเป็นกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยทุกคน มีส่วนสำคัญและมีบทบาทเท่าเทียมกันในทุกกระบวนการของการวิจัยทั้งการเสนอความคิดเห็นเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ ตลอดจนการวางแผนการวิจัย

2. เน้นการปฏิบัติ (Action Orientation) การวิจัยชนิดนี้ใช้การปฏิบัติเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและศึกษาผลของการปฏิบัติเพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนา

3. ใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Function) การวิเคราะห์การปฏิบัติการอย่างลึกซึ้งจากสิ่งที่สังเกตได้จะนำไปสู่การตัดสินใจที่สมเหตุสมผล เพื่อปรับปรุงแผนการปฏิบัติ

4. ใช้วงจรการปฏิบัติ (The Action Research Spiral) คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนกลับ (Reflecting) ตลอดจนการปรับปรุงแผนให้ดียิ่งขึ้น (Revise-Planning) เพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไป จนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่น่าพึงพอใจ และได้ข้อเสนอเชิงทฤษฎีเพื่อเผยแพร่ต่อไป

สรุปได้ว่าวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (The Action Research Spiral) 1. การวางแผน (Plan) เป็นการตั้งความคาดหวัง การมองไปในอนาคต 2. การปฏิบัติ (Action) เป็นการปฏิบัติตามความคาดหวังที่วางไว้ ภายใต้การทำงานที่มาจากแนวคิดที่ตกลงของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ผ่านการวิเคราะห์ วิเคราะห์แล้ว ระหว่างการปฏิบัติงานจะมีการบันทึก รายงานเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ วิเคราะห์กันอีกในภายหลัง 3. การสังเกต (Observation) เป็นการบันทึกข้อมูลพื้นฐานไว้ใช้ในการสะท้อนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน มีการวางแผนการสังเกตอย่างรอบคอบ และผู้สังเกตจะต้องเป็นผู้ที่มีความไวในการจับสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดฝัน 4. การสะท้อน (Reflection) เป็นการสะท้อนถึงการปฏิบัติงาน การกระทำตามทีบันทึกไว้ จากการสังเกต เก็บข้อมูล โดยใช้การอภิปรายกลุ่มร่วมกัน ที่ถือให้เป็นการประเมินอย่างหนึ่ง และเป็นการให้ข้อเสนอแนะในการวางแผนปฏิบัติครั้งต่อไป

2.8 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

สุภาพค์ จันทวานิช (2552, น. 82) ได้ลำดับขั้นตอนกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การสำรวจและการวิเคราะห์ปัญหา เป็นจุดสำคัญในการวางแผนแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพของงาน ซึ่งดำเนินงานได้หลายลักษณะ เช่น การสังเกต การสำรวจข้อมูลจากการประเมินของผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น เมื่อพบปัญหาจากการสำรวจและการวิเคราะห์ปัญหาล้วนนำมาจัดความสำคัญของปัญหา โดยพิจารณาความรุนแรงของปัญหา ว่าปัญหาใดควรได้รับการแก้ไขหรือพัฒนามาก่อน ขั้นตอนนี้จะนำไปสู่ปัญหาของการวิจัย

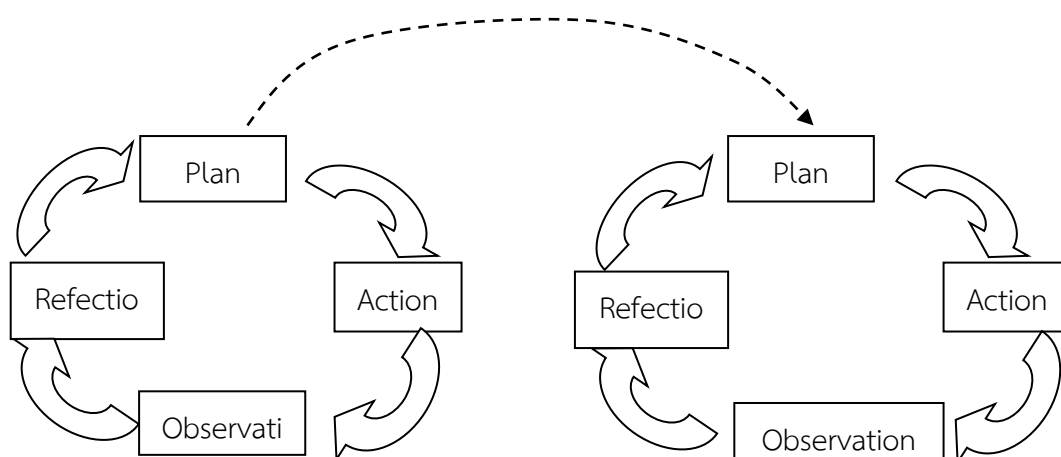
2. กำหนดวิธีการในการแก้ไขปัญหา เมื่อได้วิเคราะห์ปัญหาจากการศึกษาในขั้นที่หนึ่ง เพื่อทราบจะได้แนวทางในการแก้ไขปัญหา ในขั้นนี้ต้องศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง คู่มือ ตำรา แนวคิดทฤษฎีต่างๆ ตลอดจนประสบการณ์ในการทำงาน จนทำให้เห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคัดเจนขึ้นในขั้นนี้จะนำไปสู่ปัญหาของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

3. การพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม จากขั้นที่ 2 จะได้ทางเลือกในการแก้ไขปัญหาหรือแนวทางการพัฒนา ซึ่งอาจเป็นวิธีการหรือนวัตกรรมที่เป็นไปได้ แล้วนำวิธีการหรือนวัตกรรมที่ได้ไปทดสอบหาความเที่ยงตรง แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปพัฒนาต่อไป ขั้นตอนนี้จึงนำไปสู่ตัวแปรที่ศึกษาและวิธีการที่จะพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา

4. นำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้สังเกตผลที่ได้ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปลี่ยนแปลง ขั้นตอนนี้ต้องมีเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลรวมทั้งแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การแปลความหมายข้อมูล หรือการสรุปผล เมื่อรวบรวมข้อมูลได้แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยเลือกสถิติที่เหมาะสมกับข้อมูลที่รวบรวมได้แล้ว สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล หากยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ตามที่ต้องการ ก็จะมีการปรับปรุงแก้ไข โดยย้อนกลับไปค้นหาวิธีการหรือนวัตกรรมใหม่ แล้วพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรมตลอดจนนำไปใช้อีกแล้วสรุปผลการดำเนินงาน

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบวงจร PAOR แนวคิดดั้งเดิมนำเสนอโดย เคมมัส (Kemmmis, 1988) เป็นกระบวนการทำงานเป็นวงจรแบบขดลวด



ภาพที่ 2.1 กระบวนการทำงานเป็นขดลวดเคมมัส

แบบวงจรการทำวิจัยของ Kemmmis และ MctTaggart (1988) เป็นแบบที่แสดงขั้นตอนหลักของกระบวนการแสวงหาการกระทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีรากฐานการพัฒนาจากแนวคิดของ Lewin โดยเฉพาะการประยุกต์ในเรื่องการกระทำกิจกรรมหลัก (Core Activities) ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 3 ขั้นตอนสุดท้าย ดังที่ระบุไว้ข้างต้น โดย Kemmmis และ MctTaggart (1988) ได้จำแนกกิจกรรมวิจัยเชิงปฏิบัติการออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan-P)

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ (Act-A)

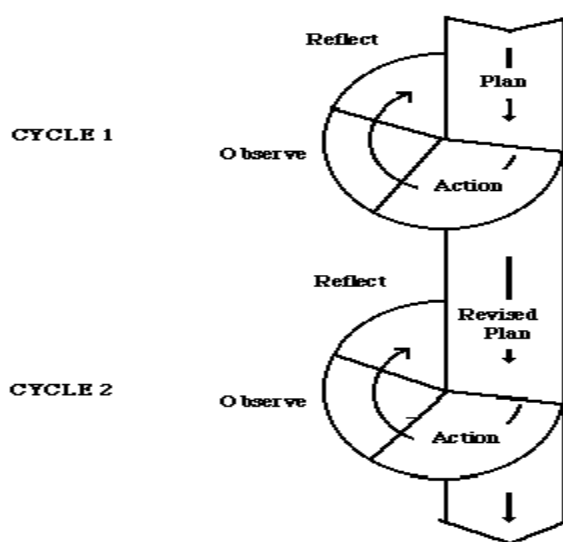
ขั้นตอนที่ 3 การสังเกต (Observe-O)

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลจากการปฏิบัติงาน (Reflection-R)

ลักษณะการวิจัยจึงเป็นรูปแบบการผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีเชิงคุณภาพร่วมกัน ซึ่งเรียกวธีการวิจัยแบบนี้ว่า พหุวิธี (Multiple methodology) (Greenwood and Levin,

2007) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไม่ได้เน้นการกำหนดแนวทางรูปแบบที่ชัดเจนของวิธีวิจัยนัก แต่มีเป้าหมายสูงสุดคือใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเรียนรู้สู่การปฏิบัติวิธีการที่จะเลือกใช้ขึ้นอยู่กับบริบทที่จะศึกษาโดยวิธีการเด่นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการคือ มีลักษณะการดำเนินการวิจัย เป็นวงจรหรือเกลียว (Spiral) มีความเป็นพลวัต

ในวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เริ่มต้นที่การวางแผน (Planning) เป็นการวางแผนที่นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ลำดับต่อมาคือ การปฏิบัติ (Action) เป็นการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ จากนั้นเข้าสู่การติดตามผลการปฏิบัติเป็นการสังเกต (Observation) และขั้นสุดท้ายคือการสะท้อนผล (Reflection) เป็นการสะท้อนผลของการปฏิบัติว่าได้ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เป็นการส่งเสริมให้ผู้วางแผนได้เรียนรู้หรือเข้าใจ จุดอ่อนและจุดแข็งของแผน เพื่อนำไปสู่การปรับแผนการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป เพื่อที่จะเริ่มต้นเข้าสู่เกลียวลำดับวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการสรุปได้ดังภาพประกอบ 2.2



ภาพที่ 2.2 แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmmis and MctTaggart

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

สุภางค์ จันทวานิช (2552, น. 90) ได้กล่าวว่า ไม่มีวิธีการเฉพาะที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่การวิจัยเชิงปฏิบัติการจะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลัก ๆ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การประชุมกลุ่ม การบันทึกเสียง เป็นต้น เพื่อหาคำตอบที่อธิบายสถานการณ์หรือธรรมชาติ ซึ่งกิจกรรมนั้น ๆ ทำให้เข้าใจสถานการณ์อย่างทอ่งแท้ เข้าใจโครงสร้างวิธีการปฏิบัติหลักการและเหตุผลที่เกี่ยวข้องความสัมพันธ์บุคคลต่าง ๆ ในสังคมนั้น ๆ โดยเน้นความเข้าใจในธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง การดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลให้เทคนิคการรวบรวมข้อเท็จจริงแล้วจึงสรุปเป็นหลักการทั่ว ๆ ไป การวิเคราะห์ข้อมูลเกิดขึ้นทุกขั้นตอนของวงจรวิจัย รวมทั้งวิเคราะห์ขั้นสุดท้าย เพื่อสรุปเขียนรายงานการวิจัย เทคนิคสำคัญที่ต้องใช้คือ เทคนิคการประชุมกลุ่มเพื่อสะท้อนการปฏิบัติและวิเคราะห์สถานการณ์อย่างลึกซึ้ง ต้องมีการอธิบายสถานการณ์ ตรวจสอบข้อมูลให้แน่ใจว่าข้อมูลถูกต้อง จากนั้นต้องจัดความคล้ายคลึงของข้อมูลแต่ละประเภทโดยใช้วิธีการวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างลึกซึ้งกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัย สุดท้ายต้องสรุปประมวลผลเป็นหลักการหรือข้อเสนอเชิงทฤษฎี

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ตัวเลขแสดงจำนวนนับ เช่น คะแนน ความรู้ และการปฏิบัติ ก่อนและหลังการอบรม

สรุปจุดสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research เป็นการวิจัยแบบเข้าไปมีส่วนร่วมและร่วมมือในหมู่คณะ แต่ละคนจะอธิบายในสิ่งที่ตนสนใจ สืบหาสิ่งที่ผู้อื่นคิดแสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องหรือไม่เห็นด้วยอย่างมีเหตุผล และหาหนทางแก้ไขพัฒนาที่เป็นไปได้ สมาชิกในกลุ่มจะทำการวางแผนลงมือปฏิบัติงานเก็บข้อมูล สังเกตการณ์ และสะท้อนผลการดำเนินงาน โดยผู้วิจัยและแกนนำชุมชนระบุ ข้อสงสัยปัญหาวิเคราะห์สถานการณ์สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันกำหนดกลวิธีแก้ปัญหาและขั้นตอนในการปฏิบัติร่วมกันมีการประเมินผลและปรับปรุงแผนร่วมกัน

2.9 การประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

สุวิมล ว่องวานิช (2553, น. 24) ได้กล่าวว่าความสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ

1. ให้โอกาสครูในการสร้างองค์ความรู้ ทักษะการทำวิจัย การประยุกต์ใช้การตระหนักถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น
2. เป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงหรือสะท้อนผลการทำงาน
3. เป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติ โดยตรง เนื่องจากช่วยพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ
4. ช่วยทำให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและเกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการวิจัยในทำงานซึ่งเป็นประโยชน์ต่อองค์กร เนื่องจากนำไปสู่การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติ และการแก้ปัญหา

5. เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติในการวิจัยให้กระบวนการวิจัยมีความเป็นประชาธิปไตย ทำให้เกิดยอมรับในความรู้ของผู้ปฏิบัติ

6. ช่วยตรวจสอบวิธีการทำงานของครูที่มีประสิทธิผล

7. ทำให้ครูเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน สุวิมล ว่องวานิช (2553, น. 24) ได้กล่าวว่าความสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ดังนี้

1. เกี่ยวข้องกับปัญหาต่างๆทางด้านกรปฏิบัติงานที่ครูมักประสบในขณะที่ทำการสอนหรือปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ในแต่ละวันมากกว่าการเกี่ยวข้องกับปัญหาทางทฤษฎีซึ่งได้รับการนิยามหรือกล่าวถึงโดยนักวิจัยบริสุทธิ์ในสาขาวิชาความรู้ใด ๆ โดยเฉพาะ

2. มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อการทำความเข้าใจต่อสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูอย่างลุ่มลึกและกระจ่างชัด ภายใต้กระบวนการสะท้อนกลับผลของยุทธวิธีปฏิบัติที่นักวิจัยปฏิบัติการได้กระทำลงไปอย่างใคร่ครวญในเชิงวิพากษ์อันจะนำไปสู่แนวทางการได้วิธีการสำหรับการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมนอกจากนั้นยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานรวมทั้งสภาพการณ์เงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานมากกว่าการมีจุดมุ่งหมายเพื่อการสร้างองค์ความรู้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง

3. เหตุการณ์หรือสถานการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นจะถูกตีความหมายตามความคิดเห็นหรือทัศนะของผู้ปฏิบัติหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ของปัญหาดังกล่าวโดยตรงมากกว่าการอาศัยกฎหรือหลักการของวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่าท่าทางการกระทำ การติดต่อสื่อสาร หรือพฤติกรรมอื่น ๆ ของมนุษย์ ทั้งที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดและไม่เห็นเด่นชัดในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ของปัญหาหนึ่ง ๆ สามารถอธิบายหรือตีความหมายได้โดยการสรุปอ้างอิง แรงจูงใจ ความเชื่อ เจตนา หรือ จุดมุ่งหมาย ของผู้แสดงพฤติกรรมรวมทั้งบริบท แวดล้อมที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำเหล่านั้นขึ้น เช่น บรรทัดฐาน ค่านิยม และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมหนึ่ง ๆ เป็นสำคัญ

4. ผลของการวิจัยจะถูกรายงานด้วยการเลือกใช้ถ้อยคำภาษาในระดับเดียวกับผู้ปฏิบัติ โดยพยายามหลีกเลี่ยงคำศัพท์เฉพาะวิชาสาขา และภาษาที่มีลักษณะค่อนข้างเป็นนามธรรม ดังนั้นจึงทำให้ง่ายต่อการเข้าใจของผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้คำอธิบายเกี่ยวกับผลของการวิจัยรวมทั้งกระบวนการวิจัยอื่นสามารถตรวจสอบความเที่ยงตรงได้จากการสนทนาแบบเป็นกันเองกับผู้ปฏิบัติการและผู้มีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในทุกกระยะหรือขั้นตอนของกระบวนการวิจัย

5. การดำเนินการวิจัยในทุกขั้นตอนจะต้องอยู่ภายใต้บรรยากาศของการมีส่วนร่วม การร่วมมือร่วมใจ การเชื่อถือและไว้วางใจ การเป็นมิตร และการเป็นอิสระและเสมอภาคทางความคิด เช่น ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมในการวิจัยและต้องมีอิสระในการ

เข้าถึงหรือได้รับทราบข้อมูลที่แท้จริงที่เกี่ยวข้องกับปัญหาซึ่งกันและกัน แน่แน่นอนที่สุดว่ากิจกรรมต่างๆ ในขั้นตอนนี้จะต้องกระทำภายใต้บรรยากาศของความไว้วางใจ และความเชื่อถือนระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมในงานวิจัย

6. วิธีการศึกษาค้นคว้าไม่ยึดติดอยู่ภายใต้กรอบ ของงานวิจัยเชิงทดลองและการควบคุมตัวแปรอย่างเคร่งครัดด้วยแบบแผนของการวิจัยเชิงทดลองหรือวิธีการทางสถิติใด ๆ เหมือนกับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์อื่น ๆ ที่เน้นการหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหาเชิงทฤษฎีในสาขาวิชาใด ๆ โดยเฉพาะเท่านั้นอย่างไรก็ตามก็ไม่ได้หมายความว่าการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการละเอียด หรือ มองข้ามความสำคัญของค้นคว้าด้วยการอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์หากแต่มีวิธีการปรับวิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการดังกล่าวให้กลมกลืน หรือ สอดคล้องกับปัญหา สภาพการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งบริบทของสังคมที่แวดล้อมไปด้วยเหตุนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยทั่วไปอาจเลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณที่อาศัยแบบแผนการวิจัยเชิงทดลองหรือการวิจัยเชิงคุณภาพ

7. การสรุปอ้างอิงผลการวิจัยหรือการขยายผลการวิจัยให้ครอบคลุมเข้าไปยังห้องเรียนหรือ โรงเรียนที่มีทำเลที่ตั้งหรือบริบทอื่น ๆ แตกต่างไปจากทำเลหรือบริบทที่ทำการวิจัยจริงการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีลักษณะค่อนข้างจำกัดกว่าการวิจัยเชิงทดลองทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เพราะการสรุปอ้างอิงผลของการวิจัยที่ได้รับจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการไม่สามารถอาศัย ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์หรือการอ้างอิงเชิงสาเหตุ ดังนั้นในทางปฏิบัติโดยทั่วไปการสรุปอ้างอิงผลของการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงมีแนวโน้มกระทำได้เฉพาะในของเขตของสถานที่ บุคคล และเวลาทำการวิจัยหนึ่ง ๆ อย่างไรก็ตามถ้าต้องการขยายผลของการวิจัยเชิงปฏิบัติการก็สามารถกระทำได้ถ้าปัจจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านั้นมีลักษณะใกล้เคียงหรือได้รับการยืนยันจากผลของการศึกษาวิจัยอื่น ๆ ประกอบอื่นซึ่งจะสามารถนำไปใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน/ห้องเรียน หรือ โรงเรียนซึ่งแตกต่างจากการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ หรือทางสังคมศาสตร์เชิงประยุกต์แบบอื่น ๆ

2.10 หลักสูตรการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 86) ได้กำหนดให้กลุ่มสาระสังคมศึกษาได้มีแนวทางการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

1. ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาค่านิยมของตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคม ปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลุกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

3. เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

5. ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของ สิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และดำรงรักษา พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และ ดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรง รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจ หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส.3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็น ระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรักความ ภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุป ข้อมูล ตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิด การสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1. ได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ที่อยู่ อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง

2. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่เป็นต่อการพัฒนาให้เป็น ผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ ฝึกหัดในการตัดสินใจ

3. ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจได้ข้อคิดเกี่ยวกับ รายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้นและวิธีการ เศรษฐกิจพอเพียง

4. ได้รับการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป

5. มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวและชุมชน และสามารถ ปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ และมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ใกล้เคียงตัว

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทาง กายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจโดยเน้นความ เป็นประเทศไทย

2. ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตาม หลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น

3. ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น

4. ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่างๆของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจ ในภูมิภาค ซีกโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ภัยพิบัติ ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ในจังหวัด ภาคและประเทศไทย สามารถเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพกับภัยพิบัติต่าง ๆ ในประเทศไทยและหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. ได้เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. ได้เรียนรู้และพัฒนาให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณได้รับการพัฒนาแนวคิด และขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์

3. ได้รับการพัฒนาแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นระโยชน์ในการดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

4. มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ภัยพิบัติ ลักษณะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก ความร่วมมือด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ เพื่อเตรียมรับมือภัยพิบัติและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า สารการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหลักสูตร พุทธศักราช 2561 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ฉบับนี้ ประกอบด้วย ความสำคัญ คุณภาพผู้เรียน โครงสร้างเวลาเรียน สารมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดรายปี คำอธิบายรายวิชา การจัดหน่วยการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สื่อการเรียน แหล่งเรียนรู้ซึ่งได้กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจ และสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้องและบรรลุผลตามที่ต้องการ

2.11 วิชาเศรษฐศาสตร์

ถ้าจะกล่าวถึงวิชาเศรษฐศาสตร์เมื่อเทียบกับ วิชารัฐศาสตร์ หรือปรัชญา วิชากฎหมายแล้ว วิชาเศรษฐศาสตร์จัดได้ว่าเป็นวิชาที่ค่อนข้างใหม่ แต่ในปัจจุบันวิชาเศรษฐศาสตร์เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและกว้างขวางมากขึ้น ซึ่งผู้ที่ถูกจัดให้เป็นบิดาของวิชานี้คือ อัดัม สมิท (Adam Smith) ค.ศ. 1723-1790 โดยสมิทได้แต่งตำราทางเศรษฐศาสตร์ที่จัดได้ว่าเป็นตำราทางเศรษฐศาสตร์ฉบับแรกของโลกมีชื่อว่า “An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nation” ซึ่งมีเนื้อหาในบางตอนกล่าวถึงในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจ ในเรื่องของมูลค่า (Value) ในเรื่อง เศรษฐทรัพย์ต่าง ๆ การค้าระหว่างประเทศ การคลังสาธารณะ รวมไปถึงการเก็บภาษีอากร

คำว่าเศรษฐศาสตร์นั้นเป็นคำมาจากภาษากรีก 2 คำคือ Oikos ซึ่งแปลว่าบ้านหรือครอบครัว และคำว่า Nomos ซึ่งแปลว่ากฎระเบียบ ดังนั้นคำว่าเศรษฐศาสตร์ในความหมายแบบดั้งเดิมนั้นจึงแปลว่า การจัดระเบียบในบ้านหรือครอบครัว แต่ในนิยามที่มักจะใช้กันอยู่ทั่วไป คำว่าเศรษฐศาสตร์ (Economics มีความหมายว่า เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับทรัพยากรทั่วไปที่มนุษย์นำมาใช้ในการบริโภค (Consumption) โดยเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ทั่วไปมาใช้ในการบริโภค ซึ่งในปัจจุบันทรัพยากรที่มีอยู่นั้นวันจะลดลงเรื่อย ๆ จึงทำให้มีการพัฒนาวิธีการจัดการหรือจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดให้ได้มากที่สุด ซึ่งคำว่าเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะมีความหมายที่แตกต่าง จากคำว่าเศรษฐกิจ เพราะเศรษฐศาสตร์นั้นมีความหมายรวมถึงการจัดสรรทรัพยากร แต่คำว่าเศรษฐกิจ (Economy) นั้นหมายถึง การจัดการครอบครัว หรือการดำรงชีพของประชาชนในชุมชนและสังคมนั้น แต่โดยสรุปแล้วก็ยังคงไม่มีผู้ใดที่ให้ความหมายของคำว่าเศรษฐศาสตร์ได้อย่างสมบูรณ์ โดยมีบุคคลผู้รู้ที่ได้ให้นิยามของคำว่าเศรษฐศาสตร์ไว้มากมายหลายท่าน อาทิ

อัลเฟรด มาร์แชลล์ (Alfred Marshall) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้กล่าวถึงความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ไว้ในหนังสือ Principle of Economics ว่าเป็นวิชาที่ ศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์ในการดำเนินธุรกิจเพื่อการดำรงชีพ (Business of life) ให้ได้มาซึ่งวัตถุสิ่งของเพื่อยังชีพให้ได้รับความสมบูรณ์พูนสุข (Material Requisties of Well-being)

รูดอลลิฟ ดับบลิว. เทรนต์ัน (Rudolliph W. Trenton) ได้กล่าวถึงความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่กล่าวถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการตอบสนองความพึงพอใจในสิ่งที่มนุษย์ต้องการ

พอล แอนโทนี แซมมวลสัน (Paul Anthony Samuelson) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ในปี 2513 ได้ให้คำนิยามวิชาเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า คือ วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการของมนุษย์และสังคมว่าจะเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อใช้ในการผลิต

สินค้าต่าง ๆ และสามารถแจกจ่ายสินค้าที่ผลิตขึ้นมาแล้วส่งไปยังประชาชนทั่ว ๆ ไปในสังคมเพื่อบริโภคในปัจจุบัน และอนาคตได้อย่างไรโดยที่มนุษย์และสังคมนั้นจะมีการใช้เงินหรือไม่ก็ตาม

ไลโอเนล روبบินส์ (Lionel Robbins) เขียนไว้ในหนังสือชื่อ An Essay on the Nature and Significance Science ได้ให้คำนิยามไว้ว่า เศรษฐศาสตร์ คือ วิชาที่ศึกษาถึงการเลือกหาหนทางที่จะใช้ปัจจัยการผลิตอันมีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่มีอยู่อย่างนับไม่ถ้วน

ประยูร เกลิงศรี (2511, น. 43) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า หลักเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาสังคมศึกษาที่เกี่ยวกับการศึกษาว่า มนุษย์จะเลือกตัดสินใจอย่างไร ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอเพื่อผลิตสิ่งของ และบริการพร้อมทั้งแบ่งปันสิ่งของ และบริการเหล่านั้นเพื่ออุปโภค และบริโภคระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในสังคมทั้งปัจจุบันและอนาคต

ธรรมณู โสภารัตน์ (2529, น. 71) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาถึงการเลือกหาหนทางที่มีอยู่อย่างจำกัด และหายาก ในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมมากที่สุดและความอยู่ดีกินดีของประชาชนชาติ ในภาวะปัจจุบันและอนาคต

มนูญ พาหิระ (2523, น. 54) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจมาทำการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองหรือบำบัดความต้องการของมนุษย์

หากพิจารณาตามคำนิยามต่าง ๆ ที่บรรดานักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ไว้ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า “เศรษฐศาสตร์ คือ ศาสตร์ (วิชา) ที่ศึกษาหาหนทางในการเลือกใช้ทรัพยากรการผลิตที่มีอยู่อย่างจำกัดสำหรับการผลิตสินค้าและบริการโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดเพื่อสนองต่อความต้องการของมนุษย์ที่มีไม่จำกัด”

ในข้อสรุปของนิยามทางเศรษฐศาสตร์ดังกล่าว จะพึงสังเกตได้ว่ามีคำสำคัญที่มีนัยควรอธิบายขยายความเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบริบททางเศรษฐศาสตร์ได้ครบถ้วน คือ

1. การเลือก (Choice) เกี่ยวเนื่องจากทรัพยากรการผลิตต่าง ๆ นั้น สามารถที่จะนำพามาใช้ประโยชน์ในการผลิตได้หลายทาง โดยที่มีความจำกัดของทรัพยากรและความต้องการที่ไม่จำกัดของมนุษย์ เป็นแรงบีบคั้น บังคับที่สำคัญในการทำให้เกิดกระบวนการตัดสินใจในการเลือกผลิตสินค้าและบริการดังกล่าว และจะพึงสังเกตเพิ่มเติมได้ว่า ก่อนที่ จะถึงกระบวนการเลือกสรรนั้นย่อมมีทางเลือกก่อเกิดเป็นเสมือนคู่แข่งตามติดกันมากับกระบวนการเลือกนั้นด้วย

2. ทรัพยากรการผลิต (Production Resources) หรือ ปัจจัยการผลิต (Factors of Production) คือ ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งความหมายในทางเศรษฐศาสตร์สามารถแบ่งปัจจัยการผลิตเป็น 4 ประเภท

- 2.1 ที่ดิน (Land) ซึ่งใช้เป็นที่ของอาคารโรงงานที่ทำการผลิต รวมถึงทรัพยากรที่อยู่ในดิน โดยผลตอบแทนของที่ดิน ได้แก่ ค่าเช่า (Rent)

- ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) เป็น สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติซึ่งมนุษย์สามารถนำทรัพยากรเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ในรูปลักษณะต่าง ๆ ได้ ทรัพยากรธรรมชาติ แบ่งออกได้เป็น 1. ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป (Non-renewable Resources) ได้แก่ ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไปเลย หรือไม่สามารถทดแทนขึ้นมาได้หรือต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างทดแทนขึ้นมาใหม่ เช่น แร่ธาตุ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และ 2. ทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถทดแทนใหม่ได้ (Renewable Resources) เช่น ป่าไม้ ดิน สัตว์ป่า น้ำ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติประเภทนี้ หากมีการจัดการในการใช้ อย่างถูกวิธีจะสามารถเกิดขึ้นหรือทดแทนขึ้นมาใหม่ได้

2.2 แรงงาน (Labour) คือ ความคิดและกำลังกายของมนุษย์ที่ได้นำไปใช้ในการผลิต โดยส่วนใหญ่มีผลตอบแทน คือ ค่าจ้าง (Wage or Salary) ในประเทศไทยโดยธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้แบ่งแรงงานออกเป็น

- ผู้มีงานทำ ได้แก่ บุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจเป็นผู้ 1. ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยได้รับค่าจ้าง เงินเดือน ผลกำไร เงินปันผลหรือค่าตอบแทนที่มีลักษณะอย่างอื่น สำหรับผลงานที่ทำ 2. ไม่ได้ทำงานเลย แต่ยังคงมีตำแหน่งหน้าที่การงาน ธุรกิจ ไร่นาเกษตรของตนเอง ได้หยุดงานชั่วคราวเนื่องจากเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ หยุดพักผ่อน สถานที่ทำงาน ปิด ดินฟ้าอากาศไม่อำนวย นอกฤดูกาลหรือด้วยเหตุผลอื่น ๆ เช่น การปิดที่ทำงานชั่วคราว โดยไม่คำนึงว่าจะได้รับค่าจ้างจากนายจ้างระหว่างที่ไม่ได้มาทำงานหรือไม่ก็ตาม จะต้องมีการกำหนดว่าภายใน 30 วัน นับจากวันที่สถานที่ทำงานปิดจะได้กลับมาทำงาน ณ สถานที่ทำงานนั้นอีก หรือ 3. ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมง โดยไม่ได้รับค่าจ้างในวิสาหกิจ หรือไร่นาเกษตรของหัวหน้าครัวเรือน หรือของสมาชิกในครัวเรือน

- ผู้ว่างงาน ได้แก่บุคคลที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจไม่ได้ทำงานใด ๆ เลยแม้แต่ 1 ชั่วโมง ไม่มีงานทำ ไม่มีธุรกิจ หรือไร่นาเกษตรของตนเอง แต่พร้อมที่จะทำงาน ซึ่งหมายถึงบุคคล 1. ผู้ซึ่งหางานทำภายใน 30 วัน นับถึงวันแฉกนับ 2. ผู้ซึ่งไม่ได้หางานทำเนื่องจากเจ็บป่วย หรือไม่ได้หางานทำ เพราะคิดว่าหางานที่เหมาะสมกับตนทำไม่ได้ รอที่จะเริ่มงานใหม่ รอฤดูกาล หรือเหตุผลอื่น ๆ

- กำลังแรงงาน ได้แก่ บุคคลทุกคนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจ มีงานทำหรือว่างงาน หรือรอฤดูกาลที่เหมาะสมเพื่อที่จะทำงานและตามปกติจะทำงานโดยไม่ได้รับสิ่งตอบแทนในไร่นาเกษตรหรือธุรกิจซึ่งทำกิจกรรมตามฤดูกาลโดยมีหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในครัวเรือนเป็นเจ้าของหรือผู้ดำเนินการ

2.3 ทุน (capital) ในทางเศรษฐศาสตร์หมายถึง เงินทุน (Money Capital) และสินค้าประเภททุน (Capital Goods) ซึ่งให้ผลตอบแทนในรูปของ ดอกเบี้ย (Interest)

- เงินทุน (Money Capital) คือ ปริมาณเงินตราที่เจ้าของเงินนำไปซื้อวัตถุดิบ จ่ายค่าจ้าง ค่าเช่าและดอกเบี้ย

- สินค้าประเภททุน (Capital Goods) คือ สิ่งก่อสร้างรวมถึงเครื่องมือเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต

2.4 ผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) คือ บุคคลที่สามารถนำปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มาดำเนินการผลิตให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยอาศัยหลักการบริหารจัดการที่ดี การตัดสินใจจากข้อมูลหรือจากเกณฑ์มาตรฐานอย่างรอบคอบ รวมถึงความรับผิดชอบ ซึ่งผลตอบแทนอยู่ในรูปของกำไร (Profit)

3. การมีอยู่อย่างจำกัด (Scarcity) ทรัพยากรการผลิตทุกอย่างบนพิภพโลกนั้นล้วนมีอยู่อย่างจำกัด เกี่ยวเนื่องจากทรัพยากรบางอย่างใช้แล้วหมดไปไม่สามารถสร้างขึ้นมาทดแทนได้และทรัพยากรบางอย่างใช้ไปแล้วสามารถที่จะสร้างขึ้นมาทดแทนได้ แต่ ก็มีแรงบีบคั้น บังคับในด้านเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะต้องใช้เวลาในการสร้างขึ้นใหม่เพื่อใช้ไปทดแทน ดังนั้นในทางเศรษฐศาสตร์จึงถือว่าทรัพยากรการผลิตทุกอย่างนั้นมีอยู่อย่างจำกัด ไม่ว่าจะเป็น ที่ดินทรัพยากรทางธรรมชาติ เครื่องจักรเทคโนโลยี รวมถึงแรงงาน เป็นต้น เมื่อนำทรัพยากรดังกล่าวมาเข้าสู่กระบวนการผลิต ก็จะได้ผลผลิตทางสินค้าและบริการในปริมาณที่มีจำกัดเช่นกัน

4. สินค้าและบริการ (Goods and Service) คือ ผลผลิตที่ได้จากการทำกิจกรรมร่วมกันของปัจจัยการผลิต (ที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ) เป็นผลผลิตที่สามารถสร้างความพึงพอใจและสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค โดยผลผลิตดังกล่าวมิได้คำนึงถึงผลกระทบที่พึงมีต่อบุคคลสังคม รวมถึงสิ่งแวดล้อม เช่น ยารักษาโรค อาหาร บ้าน เสื้อผ้า บุรี เหล้า เป็นต้น

ซึ่งในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการสามารถแบ่งสินค้าออกเป็น 2 ประเภท คือ

- สินค้าและบริการสาธารณะ (Public Goods) เป็นสินค้าและบริการที่มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ

ประการแรก เป็นสินค้าและบริการที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้ (Non-Exclusion) คุณสมบัติข้อนี้คือ เมื่อผลิตสินค้าและบริการขึ้นมาแล้วไม่สามารถที่จะแบ่งแยกการบริโภคหรือกีดกันไม่ให้คนหนึ่งคนใดบริโภคได้ หรือถ้าจะกีดกันต้องใช้ต้นทุนที่สูงมาก เช่น การถ่ายทอดทีวี หรือการกระจายเสียงวิทยุ เป็นการยากที่จะป้องกันหรือกีดกันไม่ให้คนหนึ่งคนใดไม่ให้บริโภคได้

ประการที่สอง เป็นสินค้าและบริการที่ไม่มีคู่แข่งในการบริโภคหรือไม่เป็นปรปักษ์ในการบริโภค (Non-rival in Consumption) คุณสมบัติข้อนี้คือ การบริโภคสินค้าและบริการของคนหนึ่งคนใดจะไม่กระทบกระเทือนหรือไปลดประโยชน์ของคนหนึ่งที่ได้บริโภคสินค้าและบริการชนิดนั้นอยู่แล้ว คือ เป็นลักษณะการบริโภคร่วมกัน (Collective Consumption) เช่น ผู้เปิดทีวีและวิทยุกระจายเสียง จะไม่ทำให้ผู้ชมหรือผู้รับฟังรายอื่นได้รับประโยชน์หรือข้อมูลนั้นน้อยลง และต้นทุน

ต่อผู้ใช้บริการที่เพิ่มขึ้นจะมีค่าเท่ากับศูนย์ (Zero Marginal Cost) เพราะเมื่อมีผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้นก็จะไม่ทำให้ต้นทุนของการออกอากาศของสถานีเพิ่มขึ้น

- สินค้าเอกชน (Private Goods) เป็นสินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของเอกชน มีลักษณะที่สามารถแบ่งแยกการบริโภคออกจากกันได้ (excludability) และมีคู่แข่งในการบริโภค (Rival in Consumption) คือ 1. สินค้าที่เมื่อคนหนึ่งคนใดได้บริโภค แล้วจะเป็นเหตุให้อีกคนหนึ่งไม่ได้รับบริการสินค้านั้นหรือได้รับในปริมาณที่น้อยลง 2. ทำให้ผู้อื่นที่ร่วมใช้สินค้านั้นได้รับประโยชน์และความพอใจจากการใช้ร่วมกันนั้นน้อยลง และ 3. ผู้บริโภคจะต้องจ่ายเงินซื้อหาเพื่อสินค้าและบริการนั้น ซึ่งการผลิต การจำแนกแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการเอกชนนั้นโดยส่วนใหญ่จะมีกลไกของราคา (Price Mechanism) ทำหน้าที่ในการจัดสรร เช่น เสื้อผ้า อาหาร บ้าน คอนโด เป็นต้น

5. ความต้องการที่ไม่จำกัด (Unlimited wants) หากพิจารณาตามความเป็นจริงในพฤติกรรมของมนุษย์โดยส่วนใหญ่แล้ว จะพึงสังเกตได้ว่า มวลมนุษยชาติส่วนใหญ่อุดมไปด้วยความโลภ อยู่ที่ว่าโลภมากหรือโลภน้อย ความโลภดังกล่าวสะท้อนออกมาทาง "ความอยาก" ซึ่งถือเป็นรากเหง้าของปัจจัยเหตุที่ก่อให้เกิดทุกข์โดยตรงประกอบด้วยความอยาก 3 อย่าง โดยในทางพุทธศาสนา ท่านได้จำแนกไว้ในเรื่องของอริยสัจข้อที่สองของ อริยสัจ 4 ในฐานะที่เป็นมูลเหตุให้เกิดทุกข์โดยตรงซึ่งความอยากทั้ง 3 อย่างนั้น คือ

- กามตัณหา คือ อยากในสิ่งที่ตนรักใคร่พอใจ จะเป็นรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อะไรก็ได้ แต่ต้องเป็นสิ่งที่น่ารักใคร่พอใจ

- ภวตัณหา คือ ความอยากเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ตามที่ตนอยากจะเป็น

- วิภวตัณหา คือ ความอยากไม่ให้เป็นอย่างนั้น ไม่ให้เป็นอย่างนี้ตามที่ตนอยากจะไม่ให้เป็น

ความอยากของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุดตราบเท่าอายุขัย วันนี้ออยากได้สิ่งนี้ วันต่อไปอยากได้สิ่งนั้น เป็นวัฏจักรหมุนเวียนอยู่ในวังวนแห่งความอยากนี้ ถึงแม้ว่าความอยากจะเป็นเรื่องที่ยากแก่การควบคุมของมนุษย์ปุถุชน แต่สิ่งที่สำคัญก็คือ เราต้องรู้เท่าทันในกิเลสเพื่อนำพาไปสู่การบริหารจัดการความอยากให้อยู่ในระดับที่พอประมาณ สมเหตุสมผล และสมดุลกับชีวิตของตนเอง เพื่อก้าวให้ข้ามพ้นผ่านซึ่งกับดักแห่ง "ลัทธิบริโภคนิยม" ที่เชียวกรากอยู่ในภาวะปัจจุบันนี้

2.12 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พัชติชา กุลสุวรรณ, จุไรรัตน์ คุรุโคตร และคณะ (2560, น. 265-275) ได้ศึกษา การจัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม การวิจัยนี้จึงมีความมุ่งหมาย คือ 1. เพื่อหาประสิทธิภาพคู่มือการจัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับ การจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2. เพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืนสำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทักษะทางเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน ก่อนเรียนและหลัง เรียนเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม การวิจัยครั้งนี้เป็น การคัดเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม ภาคต้น ปีการศึกษา 2557 จำนวน 63 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการจัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษ อย่างยั่งยืนแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน แบบวัดเจตคติต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม แบบวัดทักษะเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน Paired t-test ผลการศึกษา พบว่า คู่มือการ จัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 91.56/90.00 ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.704 แสดงว่าหลังเรียนด้วยคู่มือนิสิตมีความก้าวหน้าในการเรียน ร้อยละ 70.40 และนิสิตที่เรียนด้วยการจัดการ เรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน มีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษ อย่างยั่งยืน เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทักษะทางเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืนหลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

สุรีย์ บุญรักษา และคณะ (2560, น. 27-42) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา: กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัด เมืองพัทยา: กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 1 คน หัวหน้างานจำนวน 6 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 9 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต แบบมีส่วนร่วมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา: กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1. องค์ประกอบด้านกิจกรรมการบริหารงานสถานศึกษา 6 งาน ได้แก่ 1.1 การบริหารงานวิชาการ คือ การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 1.2 การบริหารงานบุคลากร คือการพัฒนาและเสริมสร้าง ประสิทธิภาพในการ

ปฏิบัติงาน 1.3 การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุคือการพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา 1.4 การบริหารงานกิจการนักเรียน คือ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1.5 การบริหารงานอาคารสถานที่ คือการพัฒนาการจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม 1.6 การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน คือการพัฒนาการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา 2. องค์ประกอบกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้ 3. ปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการ ความรู้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วยภาวะผู้นำ กลยุทธ์วัฒนธรรมองค์การเทคโนโลยี โครงสร้าง และการวัดผล ประสิทธิภาพ จากการนำรูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา : กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิด การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูผู้บริหาร สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน ครูสามารถนำการจัดการความรู้ไปพัฒนาสถานศึกษา ทำให้เกิด เป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ชุมสุข สุขหิ้น (2560, น. 153-170) ได้ศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปัญญาทิพย์ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 27 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) วิธิดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ดังนี้ ระยะที่ 1 สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 2 ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการของรูปแบบ 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 4. การวัดและ ประเมินผลของรูปแบบ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเหมาะสม อยู่ใน ระดับดี นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหลังการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และ นักเรียนมีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นหลังการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

ณัฐวดี ธาตุดี (2561, น. 129-142) ได้ศึกษา การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมี
 วิจารณ์ญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active
 Learning) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ
 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นไปตาม
 เกณฑ์ร้อยละ 80 2. เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active
 Learning) และ 3. ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรม
 การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/5 โรงเรียน
 กาญจนานิเทศวิทยาลัย สุพรรณบุรีจำนวน 35 คน ปีการศึกษา 2561 เครื่องมือที่ใช้ได้แก่
 1. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ 2. แผนการจัดการเรียนรู้
 3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก วิเคราะห์ข้อมูลโดย
 ใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ความแตกต่างโดยการ
 ทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent) และผลการศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยใช้
 t-test one sample ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. ผลการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเป็นไป
 ตามเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยใช้ t-test one sample พบว่านักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 คิดเป็น
 $\bar{X} = 24.82$ และ S.D.= 1.83 2. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาความสามารถการอ่านอย่างมี
 วิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ($\bar{X} = 24.82$ และ S.D.= 1.83) ค่า t เท่ากับ 22.24 ซึ่ง
 พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนสามารถอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ สูงกว่าก่อนเรียนอย่าง
 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. ผลการตอบแบบสอบถามของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการ
 เรียนรู้เชิงรุกพบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ด้าน
 บรรยากาศการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยภาพรวมทุกด้าน ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.72)

รจนา บุญลพ (2562, น.167-176) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี
 ส่วนร่วมเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาครูในการ จัดการเรียนการสอนทักษะทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็ก
 ที่มีความต้องการ พิเศษตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนเรียนรวมจังหวัดเชียงราย
 การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนการสอนทักษะ
 ทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพใน
 โรงเรียนเรียนรวมโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พื้นที่ในการวิจัยคือโรงเรียนเรียนรวม
 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราย เขต 1 ผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วย ครูสอน
 คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่1 ถึง 6 จำนวน 4 คน ครูพี่เลี้ยงเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน
 1 คน ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูล ได้แก่ การประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (A-I-C) การสนทนา
 กลุ่ม ประชุมระดมสมอง และการสังเกต ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียน

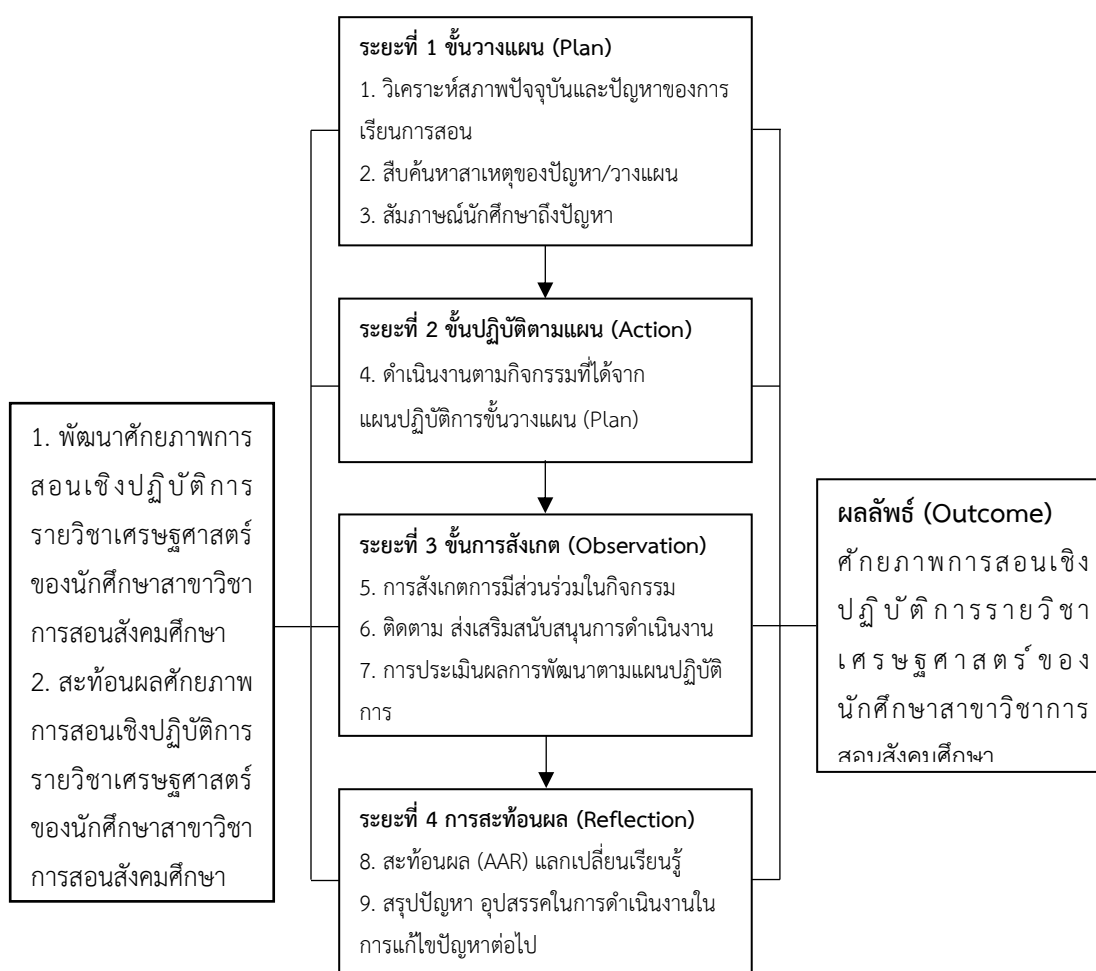
การสอนทักษะทาง คณิตศาสตร์สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนเรียนรวม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ทีม PLC คณิตศาสตร์ 2. ค้นหาตนเอง 3. เปลี่ยนการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรม 2 กลุ่ม คือกลุ่มกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการถ่ายทอดทางสังคม และกลุ่มกิจกรรมการเรียนรู้ ผ่านการลงมือปฏิบัติและ 4. ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง โดยพบผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 2 มิติ ได้แก่ ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนการสอนทักษะคณิตศาสตร์สำหรับเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษในโรงเรียนเรียนรวมของครูในด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านอารมณ์/ความรู้สึก และด้าน พฤติกรรมดีขึ้น และผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษมีทักษะทางคณิตศาสตร์และมีพฤติกรรมในชั้นเรียนดีขึ้น

วสุณิสา คงคาลัย (2563, น. 81-93) งานวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภายใต้ บริบทวิชาชีพวิทยา งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 2. ศึกษาองค์ประกอบที่ส่งเสริมและองค์ประกอบที่ขัดขวางกระบวนการ เรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยใช้กระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคมตามแนว ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (Social Constructivist Theory) (Vygotsky, 1987) เป็นแนวคิดหลักในการศึกษาด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่เน้นการพัฒนางาน เผยให้เห็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภายใต้บริบทวิชาชีพวิทยา จำนวน 23 คน เก็บข้อมูลจาก การสังเกตและบันทึกชั้นเรียน อนุทินสะท้อนความคิดของนักเรียน และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้คำถามแบบไม่เป็นทางการ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันมีแนวปฏิบัติที่ดี คือ จัดสมาชิกกลุ่ม แบบให้เลือกเองตามความสมัครใจร่วมกับการรวมกลุ่มแบบคละ จัดกิจกรรมที่มีความท้าทายและมีโอกาสประสบความสำเร็จ และมีระยะเวลาการทำกิจกรรมเพียงพอ องค์ประกอบที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันคือ กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจ และหลากหลาย ทัศนคติที่ดีในการเข้าสังคมของนักเรียน และการที่ครูให้ความสำคัญกับทุกบทบาท ของนักเรียน องค์ประกอบที่ขัดขวางกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน คือ การประเมินการเรียนรู้ โดยมีการตัดสินเป็นคะแนนผลสัมฤทธิ์ ความไม่มั่นใจในตัวเองของนักเรียน และลักษณะส่วนตัว ของนักเรียนแตกต่างกันมากเกินไป

2.13 สรุปกรอบแนวความคิด

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยนำแนวคิดมาใช้สร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis&Mc Taggart, 1990 ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 1. การวางแผน (Plan-P) 2. การปฏิบัติ (Act-A)

3. การสังเกต (Observe-O) และ 4. การสะท้อนผลจากการปฏิบัติงาน (Reflection-R) นำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา



ภาพที่ 2.3 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา” ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 วิธีดำเนินการวิจัย
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 การสรุปผล การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนประจำรายวิชาเศรษฐศาสตร์ เบื้องต้น จำนวน 1 คน และนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 จำนวน 37 รูป/คน สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ปีการศึกษา 2564 รวมทั้งหมด จำนวน 38 รูป/คน

การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 1 ทั้งหมดจำนวน 37 รูป/คน (เนื่องจากรายวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น เปิดสอนในระดับชั้นปีที่ 1) และ อาจารย์ผู้สอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด จำนวน 38 รูป/คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยออกแบบและสร้างขึ้นเองซึ่งประกอบด้วย

1. แบบประเมินการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
2. แบบสะท้อนผลศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

3.3 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ประกอบด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. แบบประเมินการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

1.1 ชั้นการศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการ เรื่องสมรรถนะด้านการสอนวิชาการสอนสังคมศึกษาเพื่อสรุปองค์ความรู้ในการใช้ออกแบบการประเมินการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนซึ่งเป็นเครื่องมืองานวิจัยเพื่อใช้ประเมิน

1.2 ชั้นสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาออกแบบการประเมินการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ประกอบไปด้วยแบบรายการจำนวน 3 ด้าน เพื่อให้ที่ปรึกษาโครงการวิจัยและผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

1.3 ชั้นหาประสิทธิภาพของเครื่องมืองานวิจัย ผู้วิจัยได้ทำแบบประเมินการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาที่ออกแบบให้ที่ปรึกษาโครงการวิจัยได้ตรวจสอบแก้ไขข้อคำถาม และผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขตามคำแนะนำของที่ปรึกษาโครงการวิจัยเรียบร้อยแล้วจึงทำแบบสำรวจข้างต้น ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย มีรายนามดังต่อไปนี้

- | | |
|--------------------------------------|-------------------------------------|
| 1) พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี, ผศ.ดร. | ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา |
| 2) ดร.อนุชิต วัฒนาพร | ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีการวิจัย |
| 3) ผศ.ดร.สมัคร ใจมาแก้ว | ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา |

การประเมินและหาประสิทธิภาพและหาค่าดัชนีความสอดคล้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ได้เท่ากับ 0.98 ของเครื่องในการวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญนำกลับมาปรับปรุงและนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อจัดพิมพ์แบบสำรวจฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

2. แบบสะท้อนผลการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

2.1 ขั้นการศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการ เรื่องสะท้อนผลการสอนเชิงปฏิบัติการ รายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาเพื่อสรุปองค์ความรู้ในการใช้ออกแบบสะท้อนผลการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

2.2 ขั้นสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาออกแบบสะท้อนผลการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ซึ่งเป็นการนำข้อมูลจากการศึกษาจากแบบการสอนของนักศึกษาออกมาสะท้อนผลการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพรูๆ ประกอบไปด้วยแบบการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) และแบบบันทึกการสะท้อนคิด AAR เพื่อให้ที่ปรึกษาโครงการวิจัยและผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

2.3 ขั้นหาประสิทธิภาพของเครื่องมืองานวิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบสะท้อนผลการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาที่ออกแบบให้ที่ปรึกษาโครงการวิจัยได้ตรวจสอบแก้ไขข้อคำถาม และผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขตามคำแนะนำของที่ปรึกษาโครงการวิจัยเรียบร้อยแล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านประเมินและหาประสิทธิภาพและหาค่าดัชนีความสอดคล้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ได้เท่ากับ 0.98 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อนำไปจัดพิมพ์แบบสำรวจฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

3. การขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยเขียนข้อเสนอโครงร่างการวิจัย

2) ในระเบียบวิธีวิจัย หรือวิธีดำเนินการวิจัย ก่อนจะดำเนินการใด ๆ กับอาสาสมัคร เช่น การตรวจคัดกรอง (screening) ผู้วิจัยต้องเขียนขั้นตอนกระบวนการขอความยินยอมก่อน ได้แก่ ผู้ที่จะทำหน้าที่ขอความยินยอม สถานที่ที่จะขอความยินยอม การให้ข้อมูลคำอธิบาย ฯลฯ ตอบข้อสงสัย ให้เวลาตัดสินใจโดยอิสระก่อนลงนามให้ความยินยอม

3) เพื่อแสดงว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน (Ethical principles) ผู้วิจัยต้องเขียนหัวข้อ “ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัย (Ethical consideration)” โดยวิเคราะห์ตามหลักจริยธรรมวิจัยในคน 3 ข้อ ได้แก่

3.1) หลักความเคารพในบุคคล (Respect for person) โดยการขอความยินยอมจากผู้ที่เป็นกลุ่มประชากรเป้าหมายของการวิจัย ให้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในการวิจัย

3.2) หลักการให้ประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดอันตราย (Beneficence/Non-maleficence) โดยระบุว่าอาสาสมัครจะได้รับประโยชน์หรือไม่ ประโยชน์อะไร หรือประโยชน์อื่นๆ อาจเกิดความเสียหายอะไรต่อตัวอาสาสมัคร ผู้วิจัยจะเก็บรักษาความลับของอาสาสมัครโดยในแบบบันทึกข้อมูลจะไม่มี identifier ที่จะระบุถึงตัวอาสาสมัคร

3.3) หลักความยุติธรรม (Justice) คือมีเกณฑ์การคัดเลือกและออกชัดเจน ไม่มีอคติ มีการกระจายประโยชน์และความเสี่ยงอย่างเท่าเทียมกันโดยวิธีการสุ่ม

4) ผู้วิจัยเสนอตารางแผนการดำเนินการวิจัย โดยในขั้นตอนการทดลองกับอาสาสมัคร การเก็บข้อมูลจะต้องดำเนินการหลังจากข้อเสนอโครงร่างการวิจัยได้รับการพิจารณาอนุมัติหรือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยแล้ว

5) โดยงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอขอใบรับรองจริยธรรมของข้อเสนอการวิจัย หมายเลข ใบรับรอง : ว.203/2565

3.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในการวิจัยซึ่งแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

การดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาแนวคิด หลักการ และสำรวจความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา เป็นขั้นตอนในการออกแบบเพื่อให้ตรงกับความต้องการของนักศึกษา

การดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาตามสมรรถนะซึ่งเป็นการนำข้อมูลจากการศึกษา สำรวจ ในระยะที่ 1 มาพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มทดลองเพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงและความเหมาะสมของกรอบการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ซึ่งนำผลที่ได้หลังจากการทดลองมาปรับปรุงตามคำแนะนำ ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นปรับปรุงแล้วนำกรอบการพัฒนาสมรรถนะไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

การดำเนินการระยะที่ 3 นำกรอบการสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามาใช้ในจริงกับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาที่จะออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 มาจัดกิจกรรมตามกรอบที่ได้วางไว้แล้วนักศึกษานำกระบวนการที่ได้ไปใช้ทดลองจัดกิจกรรมจริงในสถานศึกษาตามกรอบของการพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

การดำเนินการระยะที่ 4 นำผลที่ได้จากการทดลองที่ได้จากสถานศึกษาของนักศึกษามาทำผลสะท้อนกลับของกิจกรรม (AAR) ผู้วิจัยประเมินผลสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา สรุปผลการประเมินเพื่อวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไปตามกรอบการวิจัยดังต่อไปนี้

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเพื่อสร้างกรอบการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาวิชาการศึกษาศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาวิชาการศึกษาศึกษา
2. เพื่อสะท้อนผลศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาวิชาการศึกษาศึกษา

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้สูตรในการวิเคราะห์ ดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, หน้า 211)

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่

+1 แทน แนใจว่าสอดคล้อง/ไม่สอดคล้อง

0 แทน ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง/ไม่แน่ใจ

-1 แทน แนใจว่าไม่สอดคล้อง/ไม่สอดคล้อง

โดยแปลผลความสอดคล้องของเนื้อหา

ถ้า $IOC > 0.5$ แสดงว่าเครื่องมือที่วัดวัตถุประสงค์ข้อนั้นจริง

ถ้า $IOC < 0.5$ แสดงว่าเครื่องมือที่วัดวัตถุประสงค์ข้อนั้น

2. หาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตรดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, หน้า 73)

$$\bar{x} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{x}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนทั้งหมด

3. หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตรดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, หน้า 79)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด
	X	แทน	คะแนนของนักเรียนแต่ละคน

การสรุปผล การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

นำผลที่ได้มาสรุปผลและอภิปรายผล โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บางออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

4.1.1 ผลการวิเคราะห์การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา (สำหรับนักศึกษา)

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

(n = 37)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพ		
ชาย	11	29.73
หญิง	26	70.27

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสำรวจเป็นเพศชาย 11 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 29.73 และเพศหญิง 26 คน คิดเป็นร้อยละ 70.27

2. ผลการประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์
ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอน
เชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
(ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน)

	รายการประเมิน	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1	ชี้แจงแผนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรม	4.11	0.31	มาก
2	มีการเตรียมความพร้อมในการสอน	4.05	0.23	มาก
3	มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอน	4.16	0.37	มาก
4	จัดกิจกรรมส่งเสริมการฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้ เป็นกลุ่ม	4.05	0.23	มาก
5	กระตุ้นให้ได้ฝึกการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์	4.32	0.47	มากที่สุด
6	ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	4.22	0.42	มากที่สุด
7	จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการ จัดการเรียนการสอน	4.14	0.35	มาก
8	สอนอย่างมีขั้นตอน อธิบายชัดเจนตรงประเด็น สรุปสาระสำคัญ	4.19	0.40	มาก
9	มีการยกตัวอย่าง สถานการณ์ ฯลฯ ประกอบ เพื่อความเข้าใจ	4.05	0.23	มาก
10	เปิดโอกาสให้ซักถามและแลกเปลี่ยนความ คิดเห็น	4.14	0.35	มาก
11	ชี้ถึงความสัมพันธ์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการ สอน	4.16	0.37	มาก
12	แนะนำหนังสือ ตำรา และแหล่งความรู้เพิ่มเติม/ มีเอกสารประกอบการเรียนการสอน	4.08	0.28	มาก
13	การตรวจงานมีการอธิบายและคืนงานที่ มอบหมาย	4.14	0.35	มาก
14	มีการวัดผลการเรียนรู้ระหว่างสอนมีวิธีการและ เกณฑ์การวัดผลประเมินผลที่ชัดเจน	4.03	0.16	มาก
	รวม	4.13	0.32	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการประเมินพัฒนาศัภยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการ รายวิชาเศรษฐศาสตร์ (ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.32) เมื่อแยกเป็นรายการพบว่า กระตุ้นให้ได้ฝึกการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.47) ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สอง ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.42) สอนอย่างมีขั้นตอน อธิบายชัดเจนตรงประเด็น สรุปสาระสำคัญ มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สาม ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.40) มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอนและชี้ถึงความสัมพันธ์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอันดับที่สี่ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.37) จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการตรวจงานมีการอธิบายและคั่นงานที่มอบหมาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอันดับที่ห้า ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.35) ชี้แจงแผนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอันดับที่หก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.31) แนะนำหนังสือ ตำรา และแหล่งความรู้เพิ่มเติม/มีเอกสารประกอบการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่เจ็ด ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.28) มีการเตรียมความพร้อมในการสอน จัดกิจกรรมส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการเรียนรู้เป็นกลุ่มและมีการยกตัวอย่าง สถานการณ์ ฯลฯ ประกอบเพื่อความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอันดับที่แปด ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.23) และมีการวัดผลการเรียนรู้ระหว่างสอนมีวิธีการและเกณฑ์การวัดผลประเมินผลที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.16)

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินการพัฒนาศัภยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา (ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอนเชิงปฏิบัติการ)

	รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนวางแผนในหัวที่ศึกษาด้วยตนเอง	4.19	0.40	มาก
2	กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิด แสดงเห็นความคิดเห็น วิภาษณ์ วิจาร์ณด้วยหลักการ เหตุผล	4.24	0.43	มากที่สุด
3	เป็นกิจกรรมที่สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ในสถานจริง	4.19	0.40	มาก

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

	รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
4	เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล, ข่าวสาร, สารสนเทศ, และหลักการสู่การสร้างความคิดรวบยอด	4.30	0.46	มากที่สุด
5	เป็นกิจกรรมที่มีการสร้างองค์ความรู้ ทั้งจากการปฏิบัติ จากประสบการณ์ และจากการสรุป ทบทวนของผู้เรียน	4.14	0.35	มาก
6	กิจกรรมมีความน่าสนใจ ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน	4.27	0.45	มากที่สุด
7	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลอย่างหลากหลาย	4.24	0.43	มากที่สุด
8	การวัดและการประเมินผลมีความหลากหลาย	4.16	0.37	มาก
	รวม	4.22	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ (ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอนเชิงปฏิบัติการ) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.53) เมื่อแยกเป็นรายการพบว่า เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล, ข่าวสาร, สารสนเทศ, และหลักการสู่การสร้างความคิดรวบยอด มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.46) กิจกรรมมีความน่าสนใจ ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สอง ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.45) กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิด แสดงเห็นความคิดเห็น วิพากษ์ วิจารณ์ ด้วยหลักการ เหตุผลและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลอย่างหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อันดับที่สาม ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.43) ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนวางแผนในหัวที่ศึกษาด้วยตนเองและเป็นกิจกรรมที่สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ในสถานจริง มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อันดับสี่ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.40) การวัดและการประเมินผลมีความหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยอันดับที่ห้า ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.37) และเป็นกิจกรรมที่มีการสร้างองค์ความรู้ ทั้งจากการปฏิบัติ จากประสบการณ์ และจากการสรุปทบทวนของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.35)

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอน
เชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
(ด้านความเป็นครู)

	รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	เริ่มและเลิกสอนตรงเวลาอย่างสม่ำเสมอ	4.19	0.40	มาก
2	เข้าสอนสม่ำเสมอ	4.24	0.43	มากที่สุด
3	ถ้าขาดสอนจะแจ้งล่วงหน้า และจัดเวลาสอน ชดเชย	4.27	0.45	มากที่สุด
4	แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เหมาะสม	4.30	0.46	มากที่สุด
5	สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และวิชาชีพความ เป็นครู	4.19	0.40	มาก
6	เอาใจใส่ดูแลให้นักศึกษามีพฤติกรรมที่เหมาะสม	4.19	0.40	มาก
7	เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน	4.24	0.43	มากที่สุด
8	อธยาศัยดี พร้อมเป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่นักศึกษา	4.24	0.43	มากที่สุด
9	ให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมกับ นักศึกษา	4.38	0.49	มากที่สุด
10	ปฏิบัติต่อนักศึกษาโดยไม่ใช้อารมณ์	4.30	0.46	มากที่สุด
	รวม	4.25	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอน
เชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ (ด้านความเป็นครู) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$,
S.D. = 0.43) เมื่อแยกเป็นรายการพบว่า ให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมกับนักศึกษา มี
ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.49) แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เหมาะสมและปฏิบัติต่อนักศึกษา
โดยไม่ใช้อารมณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อันดับที่สอง ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.46) ถ้าขาดสอนจะแจ้งล่วงหน้า
และจัดเวลาสอนชดเชย มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สาม ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.45) เข้าสอนสม่ำเสมอ เป็น
แบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและอธยาศัยดี พร้อมเป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่นักศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อันดับสี่
($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.43) และเริ่มและเลิกสอนตรงเวลาอย่างสม่ำเสมอ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม
และวิชาชีพความเป็นครูและเอาใจใส่ดูแลให้นักศึกษามีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน น้อย
ที่สุด ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.40)

4.1.2 ผลการวิเคราะห์การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา เศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา (สำหรับอาจารย์)

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอน
เชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
(ด้านผู้เรียน)

	รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.54	0.51	มาก
2	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน	3.38	0.49	ปานกลาง
3	ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้	3.78	0.42	มาก
4	ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน	3.73	0.45	มาก
5	ผู้เรียนกล้านำเสนอและแสดงความคิดเห็น และได้แย้งอย่างมีเหตุผล	3.86	0.35	มาก
6	ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ สามารถทำกิจกรรมจนสำเร็จลุล่วง	3.81	0.40	มาก
7	ผู้เรียนร่วมกันจัดเก็บ ทำความสะอาดอุปกรณ์ และสถานที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม	3.89	0.31	มาก
	รวม	3.71	0.42	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ (ด้านผู้เรียน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.42) เมื่อแยกเป็นรายการพบว่า ผู้เรียนร่วมกันจัดเก็บ ทำความสะอาดอุปกรณ์และสถานที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.31) ผู้เรียนกล้านำเสนอและแสดงความคิดเห็น และได้แย้งอย่างมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สอง ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.35) ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ สามารถทำกิจกรรมจนสำเร็จลุล่วง มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สาม ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.40) ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สี่ ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.42) ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่ห้า ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.45) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วย

ตนเอง มีค่าเฉลี่ยอันดับที่หก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.51) และผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.49)

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา (ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอน)

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1 ผู้เรียนวางแผนในหัวข้อที่ศึกษาด้วยตนเอง	3.84	0.37	มาก
2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิด แสดงเห็นความคิดเห็น วิภาษณ์ วิจาร์ณด้วยหลักการ เหตุผลให้กับผู้เรียน	3.62	0.49	มาก
3 กิจกรรมที่สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	3.68	0.47	มาก
4 กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล, ข่าวสาร, สารสนเทศ, และหลักการสู่การสร้างความคิดรวบยอด	3.65	0.48	มาก
5 กิจกรรมที่มีการสร้างองค์ความรู้ ทั้งจากการปฏิบัติ จากประสบการณ์ และจากการสรุปทบทวนของผู้เรียน	3.78	0.42	มาก
6 กิจกรรมมีความน่าสนใจ ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน	3.54	0.51	มาก
7 ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลอย่างหลากหลาย	3.38	0.49	ปานกลาง
8 การวัดและการประเมินผลมีความหลากหลายจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน	3.38	0.49	ปานกลาง
รวม	3.61	0.47	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ (ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.47) เมื่อแยกเป็นรายการพบว่า ผู้เรียนวางแผนในหัวข้อที่ศึกษาด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.37) กิจกรรมที่มีการสร้างองค์ความรู้ ทั้งจากการปฏิบัติ จากประสบการณ์และจากการสรุปบททวนของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สอง ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.42) กิจกรรมที่สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สาม ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.47) กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล, ข่าวสาร, สารสนเทศ, และหลักการสู่การสร้างความคิดรวบยอด มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สี่ ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.48) กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิด แสดงเห็นความคิดเห็น วิภาษณ์ วิจารณ์ ด้วยหลักการ เหตุผลให้กับผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่ห้า ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.49) กิจกรรมมีความน่าสนใจ ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่หก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.51) และผู้เรียนนำเสนอข้อมูลอย่างหลากหลายและการวัดและการประเมินผล มีความหลากหลายจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.49)

4.2 สรุปผลการสะท้อนผลศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา พบว่า

สรุปการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ดังต่อไปนี้

1. **ผู้ร่วมการปฏิบัติงาน** (After Action Review : AAR) คือ นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 37 รูป/คน และอาจารย์ประจำรายวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 38 รูป/คน

2. เป้าหมายของงาน

- เชิงปริมาณ นักศึกษา อาจารย์เข้าร่วมการปฏิบัติงาน (After Action Review: AAR) ร้อยละ 90

- เชิงคุณภาพ นักศึกษาที่มีศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

- ความพึงพอใจ นักศึกษา อาจารย์เข้าร่วมการปฏิบัติงาน (After Action Review: AAR) ร้อยละ 80

3. **ผลการปฏิบัติ/ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง** นักศึกษามีศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นวางแผนงานและออกแบบกิจกรรม

ผู้สอนออกแบบการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการที่เป็นระบบ ที่นำมาใช้ในการศึกษารายวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งผู้สอนได้สำรวจความต้องการของผู้เรียนและปัญหาในการเรียนนำมาประยุกต์การสอนเชิงปฏิบัติการโดยใช้เนื้อหารายวิชาเศรษฐศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

การแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในการเรียนการสอนและสร้างสิ่งใหม่ในการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้การออกแบบการเรียนการสอน กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล จะเป็นไปตามสภาพจริง

ขั้นตอนประเมินความถูกต้องของกิจกรรม

ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิด (Think-Pair-Share) ในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ โดยผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่กำหนด จากนั้นให้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนในกลุ่ม และนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมด ได้เรียนรู้และทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยจัดเป็นกลุ่มเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้และพิจารณาข้อสงสัยต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะคอยช่วยเหลือกรณีที่มีปัญหา กิจกรรมการเรียนรู้มีการใช้เกมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เข้าบูรณาการในการเรียนการสอน ซึ่งใช้ในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน การสอน การมอบหมายงาน และการประเมินผล

ขั้นตอนการใช้แผนกิจกรรม

ในการทดลองใช้แผนกิจกรรมนั้นเกิดจากการลงมือปฏิบัติของผู้เรียนทั้งรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มโดยผู้เรียนมีการเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ จากการฟัง การอ่าน การพูด การเขียน การลงมือทำ และกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน จนประสบความสำเร็จ โดยผู้สอนและผู้เรียนในบทบาทที่ต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนค่อนข้างมีอิสระในการเรียนรู้ โดยรูปแบบของการทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ในห้องเรียนเป็นกิจกรรมเป็นรายบุคคล (Individual Activities) กิจกรรมแบบจับคู่ (Paired Activities) กิจกรรมกลุ่มย่อย (Small Group Activities) กิจกรรมแบบโครงสร้าง (Project Activities) ทั้งนี้ผู้สอนให้ผู้เรียนมีอิสระในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินกิจกรรมแต่ละขั้นตอนในเวลาพร้อมกัน ขณะที่ผู้เรียนกลุ่มหนึ่งกำลังดำเนินกิจกรรมตามหัวข้อ อีกกลุ่มหนึ่งอาจศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัย และอีกกลุ่มหนึ่งอาจดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้เร็วหรือช้าแตกต่างกัน ซึ่งผู้สอนต้องมีการออกแบบกิจกรรมและวิธีการดำเนินการเรียนรู้นอกเหนือจากบทเรียนปกติ ผู้สอนจึงแบ่งสัดส่วนเวลาส่วนใหญ่ในการจัดการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะ มีการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก โดยใช้เวลาในการถ่ายทอดข้อมูลในส่วนที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบผิวเผินในสัดส่วนที่น้อยกว่า นอกจากนี้ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ และแสดงออกถึงประสบการณ์ที่พวกเขาได้เรียนรู้ รวมทั้งมีโอกาสได้รับข้อมูลย้อนกลับทันทีจากเพื่อนและผู้สอน

ขั้นปรับปรุงพัฒนา

นักศึกษาสะท้อนผลผ่านการประเมินการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติการพร้อมข้อเสนอแนะ คำแนะนำ ในการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงพัฒนาในครั้งต่อไป

ขั้นสรุปและรายงานผล

นักศึกษาได้ทำกิจกรรมวางแผนไว้ได้ครบตามเนื้อหาและกิจกรรม แต่บางกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมกลุ่มต้องมีการปรับเปลี่ยนเนื่องจากเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้นักศึกษาบางกลุ่มไม่สามารถทำกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนด ทั้งนี้จึงแก้ปัญหาด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์

4. งาน/ขั้นตอนที่ทำได้ดี

จากที่นักศึกษาผู้ให้ข้อมูลพบว่า กิจกรรมการสอนที่ยืดปัญหาเป็นสำคัญเป็นแรงขับเคลื่อนในการเรียนรู้เกิดจากผู้เรียน โดยการเรียนเริ่มจากปัญหาที่แท้จริงซึ่งเกี่ยวข้องกับจุดหมายและความสนใจของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถยืดหยุ่นในการเลือกปัญหา จัดระบบการปฏิบัติงาน การนำเสนอความก้าวหน้าด้วยตนเอง โดยผู้สอนเริ่มสอนตั้งแต่ปัญหาง่ายๆเพื่อให้เกิดทัศนคติ รูปแบบของกิจกรรมทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

5. งาน/ขั้นตอนที่ทำไม่ได้

- การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของนักศึกษายังทำไม่ได้
- การจัดการเรียนสอนผ่านระบบออนไลน์

6. อุปสรรค/ข้อจำกัด/ข้อขัดข้อง ที่พบในระหว่างการทำงาน

เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้นักศึกษาบางกลุ่มไม่สามารถนำเสนอตามระยะเวลาที่กำหนดได้

7. ประเด็นที่ได้เรียนรู้

- บรรยากาศในชั้นเรียนมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน
- กิจกรรมการสอนยืดปัญหาเป็นสำคัญ
- การจัดการเรียนรู้เชิงรุกควรส่งเสริมความรับผิดชอบในการค้นคว้า
- ส่งเสริมการเรียนรู้ นอกเวลาของผู้เรียน

8. ข้อปฏิบัติในการทำงานครั้งต่อไป

- การวางแผนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา เศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา 2. เพื่อสะท้อนผลศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา เศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- 5.1 สรุปผลการวิจัย
- 5.2 อภิปรายผลการวิจัย
- 5.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลการวิเคราะห์การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา เศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสำรวจ เป็นเพศชาย 11 รูป/คน คน คิดเป็นร้อยละ 29.73 และเพศหญิง 26 คน คิดเป็นร้อยละ 70.27 ผลการประเมินด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างมีการประเมินพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา เศรษฐศาสตร์ (ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายการพบว่า กระตุ้นให้ได้ฝึกการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สอง ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.42) สอนอย่างมีขั้นตอน อธิบายชัดเจนตรงประเด็น สรุปสาระสำคัญ มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สาม ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.40) มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอนและชี้ถึงความสัมพันธ์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอันดับที่สี่ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.37) จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการตรวจงานมีการอธิบายและคืบงานที่มอบหมาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอันดับที่ห้า ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.35) ชี้แจงแผนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอันดับที่หก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.31) แนะนำหนังสือ ตำรา และแหล่งความรู้เพิ่มเติม/มีเอกสารประกอบการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่เจ็ด ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.28) มีการเตรียมความพร้อมในการสอน จัดกิจกรรมส่งเสริมการฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้เป็นกลุ่มและมีการยกตัวอย่าง สถานการณ์ ฯลฯ ประกอบเพื่อความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากันอันดับที่แปด ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.23) และมีการวัดผลการเรียนรู้ระหว่างสอนมีวิธีการและเกณฑ์การวัดผล ประเมินผลที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.16) ด้านกระบวนการและเทคนิคการ

สอนเชิงปฏิบัติการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการ รายวิชาเศรษฐศาสตร์ (ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอนเชิงปฏิบัติการ) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.53) เมื่อแยกเป็นรายการพบว่า เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล, ข่าวสาร, สารสนเทศ, และหลักการสู่การสร้างความคิดรวบยอด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.46) กิจกรรมมีความน่าสนใจ ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สอง ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.45) กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิด แสดงเห็นความคิดเห็น วิภาษณ์ วิจารย์ ด้วยหลักการ เหตุผลและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลอย่างหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อันดับที่สาม ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.43) ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนวางแผนในหัวที่ศึกษาด้วยตนเองและเป็นกิจกรรมที่สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ในสถานจริง มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อันดับสี่ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.40) การวัดและการประเมินผลมีความหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยอันดับที่ห้า ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.37) และเป็นกิจกรรมที่มีการสร้างองค์ความรู้ ทั้งจากการปฏิบัติ จากประสบการณ์ และจากการสรุปบทวนของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.35) ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอนเชิงปฏิบัติการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการประเมินการพัฒนา ศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ (ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอนเชิงปฏิบัติการ) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.53) เมื่อแยกเป็นรายการพบว่า เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล, ข่าวสาร, สารสนเทศ, และหลักการสู่การสร้างความคิดรวบยอด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.46) กิจกรรมมีความน่าสนใจ ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สอง ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.45) กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิด แสดงเห็นความคิดเห็น วิภาษณ์ วิจารย์ ด้วยหลักการ เหตุผลและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลอย่างหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อันดับที่สาม ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.43) ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนวางแผนในหัวที่ศึกษาด้วยตนเองและเป็นกิจกรรมที่สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ในสถานจริง มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อันดับสี่ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.40) การวัดและการประเมินผลมีความหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยอันดับที่ห้า ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.37) และเป็นกิจกรรมที่มีการสร้างองค์ความรู้ ทั้งจากการปฏิบัติ จากประสบการณ์ และจากการสรุปบทวนของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.35) ด้านความเป็นครู พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการประเมินการพัฒนา ศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ (ด้านความเป็นครู) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.43) เมื่อแยกเป็นรายการพบว่า ให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมกับนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.49) แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เหมาะสม และปฏิบัติต่อนักศึกษาโดยไม่ใช้อารมณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อันดับที่สอง ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.46) ถ้าขาดสอนจะแจ้งล่วงหน้า และจัดเวลาสอนชัดเจน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สาม ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.45)

เข้าสอนสม่ำเสมอ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและอัยาศัยดี พร้อมเป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่นักศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อันดับที่ดี ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.43) และเริ่มและเลิกสอนตรงเวลาอย่างสม่ำเสมอ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และวิชาชีพความเป็นครูและเอาใจใส่ดูแลให้นักศึกษามีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน น้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.40)

สำหรับผลการวิเคราะห์การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา **เศรษฐศาสตร์** ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา พบว่า การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ (ด้านผู้เรียน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.42) เมื่อแยกเป็นรายการพบว่า ผู้เรียนร่วมกันจัดเก็บ ทำความสะอาดอุปกรณ์และสถานที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.31) ผู้เรียนกล้านำเสนอและแสดงความคิดเห็น และโต้แย้งอย่างมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สอง ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.35) ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ สามารถทำกิจกรรมจนสำเร็จลุล่วง มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สาม ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.40) ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอันดับที่ดี ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.42) ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่ห้า ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.45) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยอันดับที่หก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.51) และผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.49) ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอน พบว่า การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ (ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.47) เมื่อแยกเป็นรายการพบว่า ผู้เรียนวางแผนในหัวข้อที่ศึกษาด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.37) กิจกรรมที่มีการสร้างองค์ความรู้ ทั้งจากการปฏิบัติ จากประสบการณ์ และจากการสรุปบทวนของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สอง ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.42) กิจกรรมที่สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สาม ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.47) กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล, ข่าวสาร, สารสนเทศ, และหลักการสู่การสร้างความคิดรวบยอด มีค่าเฉลี่ยอันดับที่ดี ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.48) กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิด แสดงเห็นความคิดเห็น วิภาษณ์ วิจารณ์ ด้วยหลักการ เหตุผลให้กับผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่ห้า ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.49) กิจกรรมมีความน่าสนใจ ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่หก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.51) และผู้เรียนนำเสนอข้อมูลอย่างหลากหลายและการวัดและการประเมินผลมีความหลากหลายจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากันน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.49)

5.1.2 ผลการสรุปการเพื่อสะท้อนผลศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา พบว่า การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) ประกอบด้วยนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาชั้นปีที่ 1 ปี

การศึกษา 2564 จำนวน 37 คน และอาจารย์ประจำรายวิชา จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 38 รูป/คน มีเป้าหมายของงานเชิงปริมาณ ร้อยละ 90 เชิงคุณภาพ ร้อยละ 80 ผลการปฏิบัติ/ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง นักศึกษามีศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ โดยผู้สอนออกแบบการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติการด้วยกระบวนการที่เป็นระบบที่นำมาใช้ในการศึกษารายวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งผู้สอนได้สำรวจความต้องการของผู้เรียนและปัญหาในการเรียน นำมาประยุกต์การสอนเชิงปฏิบัติการโดยใช้เนื้อหารายวิชาเศรษฐศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในการเรียนการสอนและสร้างสิ่งใหม่ในการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้การออกแบบการเรียนการสอน กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลจะเป็นไปตามสภาพจริง ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิด (Think-Pair-Share) ในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ โดยผู้เรียนคิดเกี่ยวกับประเด็นที่กำหนดแต่ละคนจากนั้นให้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนในกลุ่ม และนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมดโดยการเรียนรู้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยจัดเป็นกลุ่ม ๆ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้และพิจารณาข้อสงสัยต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีผู้สอนจะคอยช่วยเหลือกรณีที่มีปัญหา กิจกรรมการเรียนรู้มีการใช้เกมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เข้าบูรณาการใน การเรียนการสอน ซึ่งใช้ในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน การสอน การมอบหมายงาน และการประเมินผลการสอนเชิงปฏิบัติการในการทดลองใช้นั้นเกิดจากการลงมือปฏิบัติของผู้เรียนทั้งรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มโดยผู้เรียนมีการเปลี่ยนองค์ความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนค่อนข้างมีอิสระในการเรียนรู้ โดยรูปแบบของการทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ในห้องเรียนเป็นกิจกรรมเป็นรายบุคคล (individual activities) กิจกรรมแบบจับคู่ (paired activities) กิจกรรมกลุ่มย่อย (small group activities) กิจกรรมแบบโครงสร้าง (project activities) ทั้งนี้ผู้สอนให้ผู้เรียนมีอิสระในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินกิจกรรมแต่ละขั้นตอนในเวลาพร้อมกัน นอกจากนี้ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ และแสดงออกถึงประสบการณ์ที่พวกเขาได้เรียนรู้ รวมทั้งมีโอกาสดำเนินข้อมูลย้อนกลับทันทีจากเพื่อนและผู้สอน

การปรับปรุงพัฒนานักศึกษาสะท้อนผลผ่านการประเมินการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติการพร้อมกับข้อเสนอแนะ คำแนะนำ ในการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อนำไปใช้ปรับปรุง พัฒนาในครั้งต่อไป นักศึกษาได้ทำกิจกรรมวางแผนไว้ได้ครบตามเนื้อหาและกิจกรรมแต่บางกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมกลุ่ม ต้องมีการปรับเปลี่ยนเนื่องจากเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้นักศึกษาบางกลุ่มไม่สามารถทำกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนดทั้งนี้จึงแก้ปัญหาด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ทั้งนี้ประเด็นที่ได้เรียนรู้ การบรรยากาศในชั้นเรียนมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน กิจกรรมการสอนยึดปัญหาเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกควรส่งเสริมความรับผิดชอบในการค้นคว้าและส่งเสริมการเรียนรู้ นอกเวลาของผู้เรียน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 จากผลการสรุปการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา พบว่า การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ (ด้านผู้เรียน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.42) เมื่อแยกเป็นรายการพบว่า ผู้เรียนร่วมกันจัดเก็บ ทำความสะอาดอุปกรณ์และสถานที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.31) ผู้เรียนกล้านำเสนอและแสดงความคิดเห็น และโต้แย้งอย่างมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สอง ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.35) ผู้เรียนมีความรับผิดชอบสามารถทำกิจกรรมจนสำเร็จจุล่ง มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สาม ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.40) ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอันดับที่สี่ ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.42) ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยอันดับที่ห้า ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.45) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยอันดับที่หก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.51) และผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.49) ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอน พบว่า การประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ (ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอน) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.47) เมื่อแยกเป็นรายการพบว่า ผู้เรียนวางแผนในหัวข้อที่ศึกษาด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.37) กิจกรรมที่มีการสร้างองค์ความรู้ ทั้งจากการปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษามาศ ธเนศานนท์ (2555, น. 47-61) ได้ศึกษา รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนางานโรงเรียนอนุบาลตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียงของโรงเรียนอนุบาลบ้านต้นกล้า จังหวัดชลบุรีการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนางานโรงเรียนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนอนุบาลบ้านต้นกล้า จังหวัดชลบุรี โดยใช้แนวคิดของเคมมิสและแม็คแทกการ์ท ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ตัวแทนผู้บริหาร จำนวน 2 คน ตัวแทนครูจำนวน 7 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 5 คน ตัวแทนผู้ปกครอง 9 คน ของโรงเรียนอนุบาลบ้านต้นกล้า จังหวัดชลบุรี ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนางานโรงเรียนตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนอนุบาลบ้านต้นกล้า จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย รูปแบบการพัฒนา และการวิจัยของพัชธิชา กุลสุวรรณ, จุไรรัตน์ คุรุโคตร และคณะ (2560, น. 265-275) ได้ศึกษา การจัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม การวิจัยนี้จึงมีความมุ่งหมาย คือ 1. เพื่อหาประสิทธิภาพคู่มือการจัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืนสำหรับ นิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทักษะทางเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน ก่อนเรียนและหลัง เรียนเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม การวิจัยครั้งนี้เป็น การคัดเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากนิสิตระดับ ปริญญาตรี สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคามที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม ภาคต้น ปีการศึกษา 2557 จำนวน 63 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการจัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการจัดการ มลพิษ อย่างยั่งยืนแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน แบบวัด เจตคติต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม แบบวัดทักษะเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน สถิติที่ ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน Paired t-test ผลการศึกษา พบว่า คู่มือการ จัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษ อย่างยั่งยืน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 91.56/90.00 ดัชนี ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน เศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.704 แสดงว่าหลังเรียน ด้วยคู่มือนิสิตมีความก้าวหน้าในการเรียน ร้อยละ 70.40 และนิสิตที่เรียนด้วยการจัดการ เรียนการ สอนเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน มีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์กับการจัดการ มลพิษ อย่างยั่งยืน เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทักษะทางเศรษฐศาสตร์กับการจัดการ มลพิษอย่างยั่งยืนหลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

5.2.2 จากผลการสรุปการสะท้อนผลเพื่อพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชา เศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา พบว่า ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิด (Think-Pair-Share) ในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ โดยผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่ กำหนด จากนั้นให้แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนในกลุ่ม และนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เรียนทั้งหมด โดยการเรียนรู้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยจัดเป็นกลุ่ม ๆ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ และพิจารณาข้อสงสัยต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีผ้าสอนจะคอยช่วยเหลือกรณีที่มี ปัญหา กิจกรรมการเรียนรู้มีการใช้เกมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เข้าบูรณาการใน การเรียนการ สอน ซึ่งใช้ในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน การสอน การมอบหมายงาน และการประเมินผลสอดคล้องกับ งานวิจัยของสุรีย์ บุญรักษา และคณะ (2560, น. 27-42) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา: กรณีศึกษา โรงเรียนเมือง พัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของ สถานศึกษาในสังกัด เมืองพัทยา: กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยการวิจัย เชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 1 คน หัวหน้างาน

จำนวน 6 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 9 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต แบบมีส่วนร่วมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา: กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ

1. องค์ประกอบด้านกิจกรรมการบริหารงานสถานศึกษา 6 งาน ได้แก่ 1.1 การบริหารงานวิชาการ คือ การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 1.2 การบริหารงานบุคลากร คือการพัฒนาและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 1.3 การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุคือการพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา 1.4 การบริหารงานกิจการนักเรียน คือ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1.5 การบริหารงานอาคารสถานที่ คือการพัฒนาการจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม 1.6 การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน คือการพัฒนาการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา
2. องค์ประกอบกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้
3. ปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการ ความรู้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยภาวะผู้นำ กลยุทธ์วัฒนธรรมองค์การเทคโนโลยี โครงสร้าง และการวัดผล ประสิทธิภาพจากการนำรูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา : กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิด การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครูผู้บริหาร สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน ครูสามารถนำการจัดการความรู้ไปพัฒนาสถานศึกษา ทำให้เกิด เป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และการวิจัยของชุมชน สุขหิ้น (2560, น. 153-170) ได้ศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปัญญาทิพย์ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 27 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ดังนี้ ระยะเวลาที่ 1 สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ระยะเวลาที่ 2 ประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการของรูปแบบ 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 4. การวัดและประเมินผล

ของรูปแบบ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเหมาะสมอยู่ใน ระดับดี นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหลังการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 และ นักเรียนมีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นหลังการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูและการใช้ครู ควรนำผลการวิจัยมาใช้เป็น แนวทางฝึกอบรมนักศึกษาครูและพัฒนาองค์กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. จากผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการคัดเลือกเนื้อหา สาระในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยการอบรมและพัฒนากิจกรรม การส่งเสริมการสอนโดยใช้พัฒนา ศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการในรายวิชาอื่น ๆ

2. ควรศึกษาประสิทธิภาพของการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการในรูปแบบของ งานวิจัยเชิงคุณภาพ

3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนา ศักยภาพ กิจกรรม การอบรม การสอนเชิง ปฏิบัติการ

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2528). *จิตวิทยาการศึกษา (Educational Psychology)*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *แนวทางการนำมาตราฐานหลักสูตรไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลตามสภาพจริง*. กรุงเทพฯ.
- _____. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ.
- _____. (2551). *คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กิตติพร ปัญญาภิบาล. (2549). *การวิจัยปฏิบัติการ : แนวทางสำหรับครู*. นันทพันธ์ พรินต์ติ้ง.
- จันทร์ชัย อธิเกียรติ และธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว. (2559). *การสอนแบบทันสมัยและเทคนิควิธีการสอน แนวใหม่*. https://regis.skru.ac.th/RegisWeb/webpage/addnews/data/2017-07-24_078.pdf.
- เจนจิรา ยะตัน. (2560). *ทฤษฎีการสอน*. <https://sites.google.com/a/crru.ac.th/ban-khunkhru-cen-ci-ra/bth-thi-4-thvsdi-kar-sxn>.
- ชุมสุข สุขหิน. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 7(2), 153-170.
- ณัฐวดี ธาตุดี. (2561). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning). *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 17(2), 129-142.
- ทวีป ศิริรัมย์. (2537). *เอกสารการประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับการวิจัยการศึกษาครั้งที่ 5 เรื่องการนำผลวิจัยไปใช้ในการจัดการศึกษา*. กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.
- ธีรฤทธิ เอกะกุล. (2552). *การวิจัยปฏิบัติการ = Action research*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.
- ธรรมบุญ ไสภรัตน์. (2529). *หลักเศรษฐศาสตร์*. สัมพันธ์พานิชย์.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2543). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน : การวิจัยปฏิบัติการของครู*. ในพิสมัย จารุจิตติพันธ์ บรรณาธิการ จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการ.
- ประยง เกลิงศรี. (2511). *หลักเศรษฐศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ปริญญา อุปลา. (2545). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน คณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านพุทธรักษา จังหวัดสกลนคร*

- [วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพชรน้อย ม่วงงาม. (2539). *ศักยภาพของชุมชน : กรณีการจัดตั้งหมู่บ้านปลอดภัยจังหวัดสุพรรณบุรี* [ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พัทธิตา กุลสุวรรณ, จุไรรัตน์ คุรุโคตรและคณะ. (2560) การจัดการเรียนการสอนเศรษฐศาสตร์กับการจัดการมลพิษอย่างยั่งยืน สำหรับนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 19(1), 265-275.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2560). 10 ปัญหาครูไทย ผ่านแว่นตา “ครูเศรษฐศาสตร์” คณะพัฒนาการเศรษฐกิจสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า). <http://www.knowledgefarm.in.th/interview-piriya>.
- มนูญ พาหิระ. (2523). *ทฤษฎีราคา = Price theory*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. (2558). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ*. http://www.mpkuskuacth/Research/Artica/Yachai AR_2.pdf.
- เยาวลักษณ์ ศิริสุวรรณ. (2539). *ศักยภาพเทศบาลเมืองนครปฐมในการจัดการด้านอาชีวศึกษา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2538). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2538*. อักษรเจริญทัศน์.
- รจนา บุญลพ. (2562). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนการสอนทักษะทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กที่มีความต้องการ พิเศษตามแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนเรียนรวมจังหวัดเชียงราย*. [ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณดี สุทธิธรรมากร. (2557). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและกระบวนการทางสำนึก = Participatory action research and conscientization*. ศยาม.
- วริยา เอี่ยมวิบูลย์. (2548). *ศักยภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล อาชีวศึกษา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วสุนิสา คงคาลัย. (2563). *งานวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภายใต้ บริบทวิชาชีพวิทยา* [วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพร จิรวัดน์กุล. (2546). *การวิจัยเชิงคุณภาพในวิชาชีพการพยาบาล*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศิริภัณฑ์ ออฟเซ็ท.

- สมนึก ปฏิพานนท์. (2550). เทคนิคการสอนและการจัดกิจกรรมกลุ่มวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรใหม่. *วารสารครุศาสตร์*, 30(3), 92-106.
- สมปอง พะมูลิลา (2561). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ*. <http://www.nurseubu.acth/new?q-node/740>.
- สถาพร พงษ์พิบูล. (2558). *เอกสารประกอบการฝึกอบรมคุณภาพผู้เรียนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้*. คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว.
- สุพรรณิชา ช่างประเสริฐ. (2557). Active Learning : การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *สสวท*, 42(188), 3-6.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรีย์ บุญรักษา และคณะ. (2560). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา : กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค). *พืชมเนศวร์สาร*, 13(1), 27-42.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2553). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน*. ภาควิชาวิจัยการศึกษาคณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรริสา ตระกูลวงษ์. (2540). *ศักยภาพและกลไกการปรับตัวขององค์กรสาธารณสุขประโยชน์เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต] สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก*. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2562). *กรอบสมรรถนะครูเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซี-ทีซีเอฟ)*. บริษัท ออนป้า จำกัด.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2559). *ยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ “อภิวัฒน์การเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย”*. สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อุษามาศ ธเนศานนท์. (2555). รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนางานโรงเรียนอนุบาลตามหลักเศรษฐกิจ. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*, 6(1), 47-61.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2549). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดดา.
- Adelman, C. (1993). Kurt Lewin and the Origins of Action Research, *Educational Action Research*, 1(1), 7-24.

- Argyris, C., and Schon, D.A. (1978). *Organizational Learning : A Theory of Action Perspective*. Workingham : Addison.Best,
- Aubrey S, et al (2018). *Competency Education Implementation: Examining the Influence of Contextual Forces in Three New Hampshire Secondary Schools*.
<https://doi.org/10.1177/2332858418782883>.
- Corey, S. M. (1953). *Action Research and Improved School Practices*. Columbia Teachers Collage.
- Dick, B. (2000). *A beginner's guide to action research*. <http://www.scu.edu.au/schools/gcm/ar/arp/guide.html>.
- Elkind, D. (1978). *The Child's reality : three developmental themes*. Lawrence Erlbaum.
- Greenwood & Levin. (2002). *Introduction to action research: Social research for social change*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Hammersley, M. (1993). *Educational research : Current issues*. Paul Chapman.
- Haynes, E., et al. (2016). *Looking under the hood of competency-based education: The relationship between competency-based education practices and students' learning skills, behaviours, and dispositions*. Quincy, MA. Nellie Mae Education Foundation.
- Holloway, I. W., (2010). *Qualitative research in nursing and health care*. 3rd ed. Laserwords Privates.
- Johnson, C.S, & Kromann - Kelly, I. (1995). *Using action research to assess instruction*. Reading Horizons, 35(3), 253-B. <http://ednet2.car.chula.ac.th>.
- John W. and James V. Kahn. (1993). *Research in Education*. 7th ed. Allyn and Bacon.
- Jonassen. (1992). *D.H. Evaluating constructivist learning*. In T.M. Duffy (Ed.), *Constructivism and the technology of instruction*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Kemmis, S., and McTaggart, R. (1990). *The action research planner*. Geelong. Deakin University Press.
- Lewin, J. E. (1946). *Laboratory classroom environments in Korean high schools*. Paper presented at the annual meeting of Australia Association for Research in Education, Fremantle, WA, 85.
- McKernan, J. (1996). *Curriculum action research*. Kogan Page.

- Mills, E. G. (2003). *Action Research: A Guide for the Teacher Researcher*. 2nd ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Morrow, Lesley Mandel. (1983). Home and School Correlates of Early Interest in Literature. *Journal of Educational Research*, 4(3), 221-223.
- Robin Bade, Michael Parkin. (2550). *เศรษฐศาสตร์จุลภาค*. เพียร์สันเอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่าจำกัด.
- Ryan, S, & Cox, J. D.(2017). *Investigating student exposure to competency-based education*. Education Policy Analysis Archives. <http://dxdoi.org/10.14507/epaa.25.2792>
- Tangikabuth, P. (2004). *Environmental education for sustainable development*. Chiang Mai University.
- UNESCO. (2015). *Thailand Education For All 2015 National Review*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000229878>.
- Winter, Richard. (1989). *Learning from Experience : Principles and Practice Action-Research*. New York and Philadelphia: The Palmer Press.
- Zuber - Skerritt. (1992). *Action Research in Higher Education*. Kogan Page.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

**แบบประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์
ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
(สำหรับนักศึกษา)**

แบบประเมินฉบับนี้แบ่งเป็น 2 ตอนประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของ
นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อเสนอเพิ่มเติม

ตอน 1 ประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษา
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ที่	รายการ	ระดับการประเมิน				
		1	2	3	4	5
ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน						
1	ชี้แจงแผนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรม					
2	มีการเตรียมความพร้อมในการสอน					
3	มีความรอบรู้ เกี่ยวกับเนื้อหาที่สอน					
4	จัดกิจกรรมส่งเสริมการฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้เป็นกลุ่ม					
5	กระตุ้นให้ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์					
6	ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง					
7	จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีใน					
8	สอนอย่างมีขั้นตอน อธิบายชัดเจนตรงประเด็น สรุป สาระสำคัญ					
9	มีการยกตัวอย่าง สถานการณ์ ฯลฯ ประกอบเพื่อความเข้าใจ					
10	เปิดโอกาสให้ซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น					
11	ชี้ถึงความสัมพันธ์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการสอน					
12	แนะนำหนังสือ ตำรา และแหล่งความรู้เพิ่มเติม/มีเอกสาร ประกอบการเรียนการสอน					
13	การตรวจงานมีการอธิบายและคืนงานที่มอบหมาย					
14	มีการวัดผลการเรียนรู้ระหว่างสอนมีวิธีการและเกณฑ์การ วัดผลประเมินผลที่ชัดเจน					

ตอนที่ 1 ประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา (ต่อ)

ที่	รายการ	ระดับการประเมิน				
		1	2	3	4	5
ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอนเชิงปฏิบัติการ						
1	ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนวางแผนในหัวที่ศึกษาด้วยตนเอง					
2	กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิด แสดง เห็นความคิดเห็น วิพากษ์ วิจาร์ณ ด้วยหลักการ เหตุผล					
3	เป็นกิจกรรมที่สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ในสถานจริง					
4	เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล, ข่าวสาร, สารสนเทศ, และหลักการสู่การสร้างความคิดรวบยอด					
5	เป็นกิจกรรมที่มีการสร้างองค์ความรู้ ทั้งจากการปฏิบัติ จาก ประสบการณ์ และจากการสรุปบทวนของผู้เรียน					
6	กิจกรรมมีความน่าสนใจ ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน					
7	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลอย่างหลากหลาย					
8	การวัดและการประเมินผลมีความหลากหลาย					
ด้านความเป็นครู						
1	เริ่มและเลิกสอนตรงเวลาอย่างสม่ำเสมอ					
2	แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เหมาะสม					
3	สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และวิชาชีพความเป็นครู					
4	เอาใจใส่ดูแลให้นักศึกษามีพฤติกรรมที่เหมาะสม					
5	เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา					
6	อภัยเสียดี พร้อมเป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่นักศึกษา					
7	ให้ความเสมอภาคและมีความยุติธรรมกับนักศึกษา					
8	ปฏิบัติต่อนักศึกษาโดยไม่ใช้อารมณ์					
9	เข้าสอนสม่ำเสมอ					
10	ถ้าขาดสอนจะแจ้งล่วงหน้า และจัดเวลาสอนชดเชย					

**แบบประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์
ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
(สำหรับอาจารย์)**

แบบประเมินฉบับนี้แบ่งเป็น 2 ตอนประกอบด้วย

ตอน 1 ประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของ
นักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ตอน 2 ข้อเสนอเพิ่มเติม

ตอน 1 ประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษา
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

ที่	รายการ	ระดับการประเมิน				
		1	2	3	4	5
ด้านผู้เรียน						
1	ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง					
2	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน					
3	ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้					
4	ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน					
5	ผู้เรียนกล้านำเสนอและแสดงความคิดเห็น และได้แย้งอย่าง มีเหตุผล					
6	ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ สามารถทำกิจกรรมจนสำเร็จลุล่วง					
7	ผู้เรียนร่วมกันจัดเก็บ ทำความสะอาดอุปกรณ์และสถานที่ หลังการปฏิบัติกิจกรรม					
ด้านกระบวนการและเทคนิคการสอน						
1	ผู้เรียนเรียนวางแผนในหัวที่ศึกษาด้วยตนเอง					
2	กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิด แสดง เห็นความคิดเห็น วิภาษณ์ วิจารณ์ ด้วยหลักการ เหตุผล ให้กับผู้เรียน					
3	กิจกรรมที่สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง					
4	กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล, ข่าวสาร, สารสนเทศ, และหลักการสู่การสร้างความคิดรวบยอด					

ตอน 1 ประเมินการพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา (ต่อ)

ที่	รายการ	ระดับการประเมิน				
		1	2	3	4	5
5	กิจกรรมที่มีการสร้างองค์ความรู้ ทั้งจากการปฏิบัติ จากประสบการณ์ และจากการสรุปทบทวนของผู้เรียน					
6	กิจกรรมมีความน่าสนใจ ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน					
7	ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลอย่างหลากหลาย					
8	การวัดและการประเมินผลมีความหลากหลายจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน					

ตอน 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสะท้อนผลศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์
ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ชื่อกิจกรรม/เนื้อหาที่ใช้ในการจัดการสอน

.....

สถานที่สอน/ฝึกปฏิบัติ

.....

วัน/เดือน/ปี เริ่มสอนเวลา.....สิ้นสุดเวลา.....

1. สิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับการเรียนรู้สิ่งใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. สิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับการพัฒนาจากองค์ความรู้ที่ได้รับ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. องค์ความรู้/กิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้

.....

.....

.....

.....

.....

4. สิ่งที่เขาควรปรับปรุงเพื่อพัฒนาตนเอง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. สรุปความคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย



ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๒๐๓/๒๕๖๕

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษา สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ล้านนา
(Development of Potential for Teaching Economics of Students of Social Studies Teaching Mahamakut Buddhist University Lanna Campus)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: -
สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ผู้วิจัยหลัก: นางสาวพิมพ์ภัสสร เต็ดชาต

เอกสารที่พิจารณาหาบทวน

- | | |
|---|-------------------------------|
| ๑. แบบเสนอโครงการวิจัย | ฉบับที่ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๕ |
| ๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย | ฉบับที่ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๕ |
| ๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย | ฉบับที่ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๕ |
| ๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล | ฉบับที่ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๕ |

(พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗ เมษายน ๒๕๖๕

หมายเลขใบรับรอง: ว.๒๐๓/๒๕๖๕
วันที่ให้การรับรอง: ๗ เมษายน ๒๕๖๕
วันหมดอายุใบรับรอง: ๗ เมษายน ๒๕๖๖



มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๒๐๓

๗ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เจริญพร นางสาวพิมพ์ภัสสร เต็ดขาด / นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำการวิจัยในเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิงปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา” มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาข้อเสนอการวิจัยของท่านแล้ว มีความเห็นว่า ข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการนี้ มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนด ไม่ต้องแก้ไขปรับปรุงแต่ประการใด จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

ขอเจริญพร

(พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

- ชื่อ-สกุล : นางสาวพิมพ์ภัสสร เต็ดขาด
- ตำแหน่ง : หัวหน้าโครงการวิจัย
- ประวัติการศึกษา : พ.ศ. 2561 ศษ.ม. (สังคมศึกษา)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พ.ศ. 2558 ศษ.ม. (บริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2554 ค.บ. (คณิตศาสตร์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- ประวัติการทำงาน : อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
- ผลงานทางวิชาการ : 1. ชาลี ภักดี, ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์, พิมพ์ภัสสร เต็ดขาด, เขมินทรา
ตันธิกุล. (2563). [การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลัก
ไตรสิกขา ในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน. วารสาร มจร วิชาการ
ล้านนา, 9\(2\), 46-54.](#)
2. อุเทน ลาพิงค์, ทิตติยา มั่นดี, พิมพ์ภัสสร เต็ดขาด, เขมินทรา ตันธิ
กุล และสรวิศ พรหมลี. (2560). แนวทางพัฒนาการฝึกประสบการณ์
วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะ
ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา.
วารสารวิชาการธรรมทรรคน์, 19(2). 61-70.
- ผลงานการวิจัย : พิมพ์ภัสสร เต็ดขาด. (2564). การพัฒนาศักยภาพการสอนเชิง
ปฏิบัติการรายวิชาเศรษฐศาสตร์ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอน
สังคมศึกษา
- สถานที่ทำงานปัจจุบัน : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประวัตินักวิจัย

- ชื่อ-สกุล : นายเขมินทรา ตันธิกุล
- ตำแหน่ง : ผู้ร่วมวิจัย
- ประวัติการศึกษา : พ.ศ. 2558 ศษ.ม. (บริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2553 ค.บ. (สังคมศึกษา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- ประวัติการทำงาน : อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
- ผลงานทางวิชาการ : 1. ชาลี ภักดี, ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์, พิมภัสสร เต็ดขาด, เขมินทรา ตันธิกุล. (2563). [การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้หลักไตรสิกขา ในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน. วารสาร มจร วิชาการ ล้านนา, 9\(2\), 46-54.](#)
2. อุเทน ลาพิงค์, ทิตติยา มั่นดี, พิมภัสสร เต็ดขาด, เขมินทรา ตันธิกุล และสรวิศ พรหมลี. (2560). แนวทางพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. *วารสารวิชาการธรรมทรศน์, 19(2).* 61-70.
- ผลงานการวิจัย : เขมินทรา ตันธิกุล. (2563). การพัฒนาสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
- สถานที่ทำงานปัจจุบัน : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา